

Katariina Termonen

**SOSIAALITYÖNTEKIJÄN HARKINTA
LÄHEISVERKOSTOSIJOITUKSISSA**
Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Tammikuu 2025

TIIVISTELMÄ

Katariina Termonen: Sosiaalityöntekijän harkinta läheisverkostosijoituksissa: kuvaileva kirjallisuuskatsaus
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Sosiaalityön tutkinto-ohjelma
Ohjaaja: Aino Ritala-Koskinen
Tammikuu 2025

Tässä tutkielmassa tarkastelen läheisverkostosijoituksiin liittyvää harkintaa. Tutkielman tarkoitus on kuvata miten lastensuojelun ammattilaiset harkitsevat läheisverkostosijoituksia ja muita harkintaan vaikuttavia tekijöitä. Tavoitteena on kuvata läheisverkostosijoituksen harkintaan vaikuttavia tekijöitä kokonaisvaltaisesti. Tutkielman tarkoituksena on tuottaa tietoa sijaishuoltopaikan valintaan liittyvästä sosiaalityön päätöksenteosta. Läheisverkostosijoitusten asema on vahvistunut kansainvälisesti 2000-luvun aikana ja läheisten mahdollisuutta tarjota hoivaa on kartoitettava lapsen sijaishuoltopaikan valinnassa. Sijaishuoltopaikan valinnan päätöksentekoon liittyvien tekijöiden tutkiminen ja tunnistaminen voi auttaa kehittämään lastensuojelun prosesseja.

Tutkielman teoreettisena viitekehyksenä on läheisverkostosijoitusten ja päätöksenteon käsitteet. Tarkastelen läheisverkostosijoituksen käsitettä, kehityskulkua ja esiintyvyyttä, ilmiöitä taustoittavia tutkimuksia ja läheisverkostosijoitusta sijaishuollon muotona. Tarkastelen sosiaalityön päätöksenteon teoreettisia lähtökohtia, päätöksenteon erityispiirteitä lastensuojelussa ja arviointia ja harkintaa osana päätöksentekoa.

Tutkielma on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Tutkielman aineisto koostuu 21 kansainvälisestä vertaisarvioidusta tutkimusartikkelista ja yhdestä kotimaisesta väitöskirjasta. Aineisto käsittelee ammattilaisten näkemyksiä läheisverkostosijoituksista ja läheisverkostosijoituksen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä. Aineisto on analysoitu temaattisen analyysin mukaisesti. Tutkielman tutkimusmetodologinen lähtökohta on sosiaalinen konstruktionismi ja postmoderni lähestymistapa.

Tulosten perusteella lastensuojelun ammattilaiset harkitsevat läheisverkostosijoituksia myönteisinä vaihtoehtoina lasten tilanteisiin, mutta tunnistavat järjestelyihin liittyvän samanaikaisesti haasteellisuutta ja rajoitteita. Ammattilaiset harkitsevat läheisverkostosijoituksissa perheyhteisyyden, pysyvyyden ja turvallisuuden mahdollisuuksia ja riskejä. Harkintaan vaikuttavia taustatekijöitä ovat ammatilliset arviointikäytänteet ja lainsäädäntö ja organisatoriset tekijät.

Johtopäätöksenä ammattilaiset harkitsevat ja tasapainoilevat järjestelyissä mahdollisten hyötyjen ja haittojen välillä tehden kokonaisvaltaista ja tapauskohtaista tilannearviota lapsen tilanteesta. Läheisverkostosijoitusten kohdalla tulee huomioida järjestelyiden erityisyys lainsäädännön, organisaatioiden ja ammatillisten käytäntöjen tasolla. Läheisverkostosijoitusten vahvistuvasta asemasta huolimatta järjestelyt eivät saa tuekseen asianmukaisia resursseja. Ammattilaiset toivovat läheisverkostosijoituksiin paremman resursoinnin ja tuen.

Avainsanat: sosiaalityö, läheisverkostosijoitukset, harkinta, päätöksenteko, kuvaileva kirjallisuus.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

ABSTRACT

Katariina Termonen: Social worker discretion in kinship foster care placements: descriptive literature review
Master's Thesis
Tampere University
Degree Programme in Social Work
January 2025

This master's thesis examines the discretion of child protection professionals in kinship foster care placements. The purpose of this study is to explore how professionals consider kinship foster care placements and other background factors that influence their judgements. The aim is to describe the factors influencing the consideration of kinship foster care placements in a holistic way. The aim of this thesis is to provide information on social work decision-making related to the choice of foster care placement. The role of kinship placements has strengthened internationally during the 2000s and the ability of kinship carers to provide care for children needs to be considered when deciding where to place children in foster care. Exploring and identifying factors related to the decision-making process of choosing foster care place can help to improve child protection processes.

The theoretical framework of this thesis is based on the concepts of kinship foster care placements and decision-making. I define the concept, development and prevalence of kinship foster care placements, review the research of the phenomena and kinship placement as a form of foster care. I introduce the theoretical concept of social work decision-making, the special features of decision-making in child protection and evaluation and discretion as part of decision-making.

This thesis has been conducted as a descriptive literature review. The data consists of 21 international peer-reviewed research articles and one domestic doctoral thesis. The data deals with professionals' perceptions of kinship foster care placements and the factors influencing the decision-making process of kinship foster care placements. The data has been analyzed according to a thematic analysis. The research methodology of the thesis is based on social constructionism and postmodern approach.

The findings suggest that child protection professionals consider kinship placements as a favorable option for children's situations, but at the same time recognize the challenges and constraints associated with the arrangements. Professionals consider the opportunities and risks of family connectedness, permanency and security aspects in kinship foster care placements. Professional assessment practices and legislative and organizational factors also influence their consideration.

In conclusion, professionals consider and balance the potential benefits and disadvantages of arrangements, making a holistic and case-by-case assessment in children's situations. In the case of kinship foster care placements, the specificity of the arrangements at the level of legislation, organization and professional practice must be considered. Despite the strengthening position of kinship foster care placements, these placements are not backed by adequate resources. Professionals call for better resourcing and support for kinship foster care placements.

Keywords: social work, kinship foster care placements, discretion, decision-making, descriptive literature review.

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin Originality Check service.

TEKOÄLYNKÄYTTÖ OPINNÄYTTEESSÄ

Opinnäytteessäni on käytetty tekoälysovelluksia:

- Ei
 Kyllä

Ilmoitukseni mukaan olen käyttänyt opinnäytteessäni tutkielmaprosessin aikana seuraavia tekoälysovelluksia: -

Tekoälysovellusten nimi ja versio: -

Käyttötarkoitus: -

Osiot, joissa tekoälyä on käytetty: -

Olen tietoinen siitä, että olen täysin vastuussa koko opinnäytteeni sisällöstä, mukaan lukien tekoälyllä tuotetut osat, ja hyväksyn vastuun mahdollisista eettisten ohjeiden rikkomuksista.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
2 LÄHEISVERKOSTOSIJOITUKSET	4
2.1 LÄHEISVERKOSTOSIJOITUSTEN KÄSITTEELLISTÄMINEN, KEHITYSKULKU JA ESIINTYVYYS	4
2.2 LÄHEISVERKOSTOSIJOITUKSIA TAUSTOITTAVIA TUTKIMUKSIA.....	5
2.3 LÄHEISVERKOSTOSIJOITUS SIAISHUOLLON MUOTONA	8
3 PÄÄTÖKSENTEKO SOSIAALITYÖSSÄ	10
3.1 PÄÄTÖKSENTEON TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	10
3.2 PÄÄTÖKSENTEON ERITYISPIIRTEET LASTENSUOJELUSSA	11
3.3 ARVIOINTI JA HARKINTAVALTA PÄÄTÖKSENTEOSSA	13
4 TUTKIELMAN TOTEUTTAMINEN	17
4.1 TUTKIELMAN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYS	17
4.2 TUTKIMUSORIENTAATIO	17
4.3 TUTKIELMAN AINEISTO	19
4.4 TEMAATTINEN ANALYYSI	24
4.5 TUTKIELMAN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	27
5 LÄHEISVERKOSTOSIJOITUSTEN KOMPLEKSINEN HARKINTA	29
5.1 PERHEYHTEISYYS	29
5.2 PYSYVYYS.....	33
5.3 TURVALLISUUS.....	37
6 HARKINNAN TAUSTATEKIJÄT	43
6.1 AMMATILLISET ARVIOINTIKÄYTÄNTEET	43
6.2 LAINSÄÄDÄNTÖ JA ORGANISATORISET TEKIJÄT	49
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	53
LÄHTEET	59
LIITTEET	68
LIITE 1: TUTKIELMAN AINEISTO.	68
LIITE 2: TEMAATTINEN ANALYYSI.	81

1 JOHDANTO

Tuhansien vuosien ajan ja läpi kulttuurien lasten sukulaiset ja muut läheiset ovat tarjonneet hoivaa lapselle, jos lapsen vanhemmat ovat siihen estyneitä (Engstrom 2012, 196). Lasten läheiset ovat arvokkaita resursseja haavoittuvassa asemassa oleville lapsille ja joka kymmenes lapsi maailmassa asuu läheisen luona (Delap & Mann 2019, 44). Läheisverkostosijoitukset ovat saavuttaneet lainsäädännöllisesti ensisijaisen aseman kehittyneiden maiden lastensuojelujärjestelmissä viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana (Conolly ym. 2017, 88). Läheisten tarjoama hoiva tunnustetaan kasvavasti suositeltavaksi vaihtoehdoksi sijaishuollon tarpeessa oleville lapsille (Engstrom 2012, 196) ja läheisverkostosijoitusten hyödyntämiseen sijaishuollon tarpeessa oleville lapsille kohdistuu kasvavaa kiinnostusta (Gilbert 2011, 248). Läheisverkostosijoitusten asema on vahvistunut myös Suomessa. Lastensuojelulaki (417/2007) velvoittaa sosiaalityöntekijöitä perhehoidon ensisijaisuuteen (Lsl 50§) ja kartoittamaan lapsen läheisverkostoa selvitetessä lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle (Lsl 32§). Läheisverkostosijoitusten ollessa maailmanlaajuisesti yleisin sijaishuollon järjestämisen vaihtoehto, on aiheesta merkittäviä tiedollisia puutteita (Denby 2016; Shuttleworth 2022). Läheisverkostosijoitusten ensisijaisuus lisää tutkimuksellisen tiedon tarvetta ilmiöstä (Skoglund ym. 2022, 2).

Kansainvälistä lastensuojelun perhehoitoon ja läheisverkostosijoituksiin liittyvää tutkimusta on olemassa laajalti. Suomalaista perhehoitoon ja läheisverkostosijoituksiin liittyvää tutkimusta kuvataan olevan niukasti ja sitä kaivataan lisää lastensuojelun perhehoidon kehittämiseksi. (Valkonen & Janhunen 2016; Koisti-Auer 2008; Vuolukka 2015; Skoglund ym. 2022.) Erityisesti tutkimusta tarvitaan sukulaisten ja läheisten roolista perhehoidossa (Vuolukka 2015). Tutkimuksellinen tieto lastensuojelussa painottuu huostaanoton päätöksenteon vaiheeseen ja sen päättymiseen (Valkonen & Janhunen 2016, 9–11), mutta vähemmän tutkittua tietoa on huostaanottopäätöksen jälkeisestä päätöksenteosta ja prosesseista, huostaanoton tuomista muutoksista lapsen elämään sekä sijoitettujen lasten elämästä sijaishuollossa (Eronen ym. 2010; Laakso 2016). Suomessa lastensuojelun teoreettiset jäsennykset ja tutkimus on hajanaista, joka ohjaa perustamaan ratkaisuja muuhun kuin ilmiön teoreettiseen tietoon (Pösö 2012, 92).

Sosiaalityössä tapahtuva päätöksenteko on ollut tutkimuksellisen kiinnostuksen kohteena viime vuosina (Benbenishty ym. 2015; Hestbaek ym. 2020; Korpinen & Pösö 2020; Lamponen 2022). Suomessa sijaishuoltopaikan valintaa tutkinut Riitta Laakso (2013, 25) toteaa ettei aihetta ole tutkittu Suomessa aiemmin. Kansainvälisestikin sijaishuoltopaikan valinnan päätöksentekoprosessi on

alitutkittua, eikä tutkimusten mukaan sijaishuoltopaikan valinnalle ole olemassa selkeitä kriteerejä (Chor ym. 2013; Laakso 2013; Leloux-Opmeer ym. 2017). Usein on epäselvää mitkä tekijät ohjaavat lapsen päätymistä tiettyyn sijoitusmuotoon tai paikkaan. Sijaishuoltopaikan huolellinen valinta on merkittävä tekijä sijoituksen onnistumisen ja pysyvyyden näkökulmasta. Sijaishuoltopaikan valinnan kriteerien ja päätöksentekoon vaikuttavien tekijöiden tutkiminen on tärkeää. (Chor 2013; Chor ym. 2013.) Sijaisperheiden ja sukulaisperheiden valintakriteerit tarvitsevat erityistä tarkastelua (Heino 2001, 26). Sijaishuoltopaikan valinta lapsen läheisten luota vaatii sosiaalityöntekijöiltä vahvaa ammattitaitoa (Koisti-Auer 2008, 28). Lastensuojelun päätöksenteon tulee perustua parhaaseen saatavilla olevaan tutkimustietoon tapauskohtaiset olosuhteet huomioon ottaen ja lastensuojelusta tietäminen tutkimuksen keinoin on moraalinen velvoite (Pekkarinen ym. 2013). Tutkimukselliset puutteet läheisverkostosijoituksesta rajoittavat tietämystä läheisten tarjoamasta perhehoidosta ja rajoittavat kykyä auttaa haavoittuvassa asemassa olevia sijoitettuja lapsia (Coakley ym. 2006, 93).

Sosiaalityön luonne on yhteiskuntapoliittista, käytäntöpoliittista ja sosiaalityöntekijöiden ammatillinen työ on yhteydessä yhteiskuntapolitiikan toteutukseen. Sosiaalityöllä pyritään lisäämään hyvinvointia ja vähentämään sosiaalisia ongelmia. (Vornanen ym. 2016, 202–203, 206). Sosiaalityö on aina sidoksissa rakenteisiin, yhteiskunnalliset reunaehdot muovaavat työn rakentumista ja taloudelliset ja poliittiset voimat heijastelevat vahvasti käytäntöön. Olennaista on sosiaalityön asemoituminen suhteessa toimintaympäristöön. (Pohjola 2014, 18, 25.) Lapsitutkimuksen tutkimuseettisen perustan vahvistamiseksi tarvitaan lisää tietoa päätöksentekoa ohjaavista tekijöistä (Pölkki 2008, 176).

Aiheen vähäinen tarkastelu suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa ja tarve lisätutkimukselle motivoi kirjoittamaan pro gradu -tutkielmaa aiheesta. Henkilökohtainen kiinnostukseni läheisverkostosijoituksiin ja niiden arviointityöskentelyyn heräsi sosiaalityön maisterivaiheen harjoittelussa. Läheisverkostosijoitusten arviointiprosessia seuratessani läheisverkostosijoituksen päätöksenteko näyttäytyi monitahoisena ja kompleksisena ilmiönä, joka edellyttää sosiaalityöntekijältä ammatillista harkintaa. Tämän vuoksi näin tarpeelliseksi toteuttaa kirjallisuuskatsauksen ammattilaisten harkinnasta läheisverkostosijoitusten päätöksentekoon liittyen.

Tarkastelen luvuissa kaksi ja kolme tutkielmani keskeisiä käsitteitä eli läheisverkostosijoituksia ja sosiaalityön päätöksentekoa, jotka muodostavat tutkielman teoreettisen viitekehyksen. Läheisverkostosijoituksista tarkastelen niiden käsitettä, läheisverkostosijoituksia sijaishuollon muotona. Päätöksenteossa tarkastelen päätöksenteon teoreettisia lähtökohtia sosiaalityössä,

päätöksenteon erityispiirteitä lastensuojelussa sekä arvioinnin ja harkintavallan roolia. Tämän jälkeen esittelen neljännessä luvussa tutkielman tavoitteen, orientaation, aineiston ja tarkastelen tutkielman eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyviä tekijöitä. Tuloslukuissa viisi ja kuusi tarkastelen ammattilaisten kompleksista harkintaa läheisverkostosijoituksista ja muita harkintaan vaikuttavia taustatekijöitä. Luvussa seitsemän käsittelen tutkielman johtopäätöksiä ja pohdintaa.

2 LÄHEISVERKOSTOSIJOITUKSET

2.1 Läheisverkostosijoitusten käsitteellistäminen, kehityskulku ja esiintyvyys

Kansainvälisesti käsitteellä 'kinship foster care' viitataan tilanteeseen, jossa lapsi sijoitetaan muiden perheenjäsenten tai läheisten henkilöiden luo lastensuojelun toimenpiteenä, kun lapsi ei voi asua vanhempiensa kanssa (Skoglund ym. 2022; Shuttlewort 2022). Suomessa läheisverkostosijoituksella viitataan tilanteeseen, jossa lapsi sijoitetaan hänen läheisverkostoonsa kuuluvan henkilön tai perheen luokse (Lastensuojelun käsikirja). Läheisverkostoon kuuluva henkilö tai perhe voi olla lapselle sukua, jolloin voidaan puhua tarkemmin sukulaissijoituksesta (Koisti-Auer 2008; Saastamoinen 2010, 107). Myös kansainvälisesti sukulaisten luona asumiseen viitataan joskus tarkemmin käsitteellä 'relative care' (Samarah ym. 2023). Lapsen läheisverkostossa voi olla myös muita lapselle läheisiä henkilöitä sukulaisten lisäksi, kuten kummit, naapurit tai hoitoon muuten osallistuneet henkilöt (Saastamoinen 2010, 107; Lastensuojelun käsikirja). Sukulais- ja läheissijoituksen käsitteet eivät ole kuitenkaan vahvasti määritelty Suomessa, vaikka termejä käytetään yleisesti eri asiayhteyksissä. Sukulaissijaisvanhemmuuden käsitettä ei ole määritelty suomalaisessa kirjallisuudessa tai tutkimuksissa eikä sitä ole myöskään paikannettavissa virallisena käsitteenä lainsäädännön tasolla. (Koisti-Auer 2008, 18; Vuolukka 2015, 29.) Käsitteen määrittelyssä on maakohtaisia vaihteluja. Yhdysvalloissa, Englannissa ja Australiassa viitataan käsitteeseen 'kinship foster care, family and friends care, kith and kin care' (McCartan ym. 2018; Skogland ym. 2022, 1), Norjassa käsitteenä on 'foster home within family and close network' ja Tanskassa 'network foster family' (Rasmussen ym. 2024, 2). Läheisverkostosijoitus on virallinen järjestely lastensuojelun sosiaalityössä, mutta lapsi voi asua läheisen luona myös vapaaehtoisena tai yksityisenä järjestelynä. Tällöin vanhemmat järjestävät läheisten kanssa itsenäisesti järjestelyn ilman lastensuojelun osallistumista. (Koh ym. 2021, 79–80.) Nämä vapaaehtoiset tai yksityiset järjestelyt ovat kuitenkin vähemmän tavanomaisia Skandinaavisissa maissa (Rasmussen ym. 2024). On laajemminkin tärkeää huomioida läheisverkostosijoituksissa, etteivät ne ole ilmiönä universaali, vaan sosiaaliset ja kulttuuriset kontekstit muovaavat niitä (Skoglund ym. 2022, 50).

Historiallisesti läheisten tarjoama hoiva ei ole uusi ilmiö. Lapset ovat olleet läheisten hoivattavina läpi historian ilman julkishallintoa. Läheiset ovat hoivanneet ja kasvattaneet lapsia, jos vanhemmat ovat olleet tähän estyneitä esimerkiksi köyhyyden, työnteon, sairauden tai kuoleman vuoksi. (Skoglund ym. 2022, 29; Denby 2016, 3.) Lasten asumisessa läheisten luona on pitkät juurtuneet perinteet yksityisinä järjestelyinä, mutta läheisverkostosijoitukset virallisina järjestelyinä ovat

verrattain uusi ilmiö pohjoismaissa ja useimmissa länsimaissa (Skoglund ym. 2022, 1; Rasmussen ym. 2024, 2). Maailmanlaajuisesti viralliset ja ei-viralliset läheisverkostojärjestelyt ovat olleet olemassa kauan (Denby 2016, 3). 2000-luvulla on tapahtunut merkittäviä muutoksia, kun Pohjoismaissa ja länsimaissa lait ja periaatteet velvoittavat läheisverkostosijoituksen harkintaan ensisijaisena vaihtoehtona (Conolly ym. 2017, 88; Rasmussen ym. 2024, 2). Läheisverkostosijoitusten yhteiskunnallisessa asemassa on havaittu tapahtuneen eräänlainen siirtymä skeptisyydestä priorisointiin länsimaissa (Winokur ym. 2014; Skoglund ym. 2022, 1). Läheisverkostosijoitukseen liitettävät perhekäsitykset ovat myös monimuotoistuneet ja laajentuneet 2000-luvulta lähtien käsittämään isovanhempien lisäksi myös muita läheisiä ihmisiä (Skoglund ym. 2022, 116–117). Käsitteet perheestä ovat ajassa muuttuvia. Emotionaaliset siteet voivat määrittää sukulaisuuden lisäksi sen, kenet mielletään läheiseksi ja keihin yksilöiden luottamus kohdistuu. (Denby 2016, 42, 89.) Perinteinen konsepti biologisesta ydinperheestä ei enää heijasta länsimaisten yhteiskuntien moninaisia konstruktoita siitä, mikä mielletään perheeksi ja ihmisten sosiaaliset siteet läheisiinsä heijastuvat myös sosiaalityön käytäntöihin (McCartan ym. 2018, 619). Lastensuojelujärjestelmien tulee ymmärtää ja luoda rakenteita tukemaan ihmisten laajentuneita käsityksiä perheestä, läheisistä (Denby 2016, 49) ja läheisverkostosijoitusten työkäytännöt ovat kehittyneet 2000-luvulla perhe-elämän muutosten myötä (Skoglund ym. 2022, 117).

Suomessa läheisverkostosijoituksessa olevien lasten määrä on tilastoitu poikkileikkausmenetelmällä. Kaikista sijoitetuista lapsista noin 7–8 prosenttia oli läheisverkostosijoituksissa. Perhehoidossa olevista lapsista 14–15 prosenttia oli läheisverkostosijoituksessa. (Forsell & Kuoppala 2023, 7; Forsell & Kuoppala 2024, 8). Läheisverkostosijoitusten esiintyvyyden arvioiksi esitetään Pohjoismaissa Tanskassa 7,5 prosenttia, Norjassa 27 prosenttia, Ruotsissa 15–20 prosenttia, Suomessa 15 prosenttia. Australiassa 50 prosenttia ja Uudessa-Seelannissa 50 prosenttia (Rasmussen ym. 2020, 16).

2.2 Läheisverkostosijoituksia taustoittavia tutkimuksia

Läheisverkostosijoituksia koskevaa tutkimusta on vähäisesti Pohjoismaissa ja muissa Euroopan maissa (Skoglund ym. 2022, 119). Suomessa sukulaissijaisvanhemmuutta ovat tarkastelleet Koisti-Auer (2008) ja Vuolukka (2015) ja sukulaissijoitusta lapsen näkökulmasta Kallinen (2017, 2021). Läheisverkostosijoitusta sivutaan myös perhehoitoon sijoitettujen lasten näkökulmaa avaavassa tutkimuksessa (Hämäläinen 2012). Kansainvälistä tutkimusta on läheisverkostosijoituksista laajalti,

pääasiassa Yhdysvalloista. Kansainväliset tutkimukset painottuvat selvittämään läheisverkostosijoituksen tuottamia vaikutuksia, verrattuna tavalliseen perhehoitoon. (Skoglund ym. 2022, 119.) Winokur ym. (2018) systemaattisen kirjallisuuskatsauksen mukaan läheisverkostosijoituksessa olevien lapset kokevat vähemmän käytös- ja mielenterveydenhaasteita, heidän hyvinvointinsa on parempaa ja he kokevat vähemmän sijoitusten katkeamisia verrattuna tavallisessa sijaishuollossa oleviin lapsiin. Perheen jälleenyhdistäminen oli tilastollisesti yhtä todennäköistä läheisverkostosijoituksissa verrattuna muihin sijaishuollon muotoihin.

Läheisverkostosijoitusta on tarkasteltu lapsen näkökulmasta (Kallinen 2017; Hämäläinen 2012; Burgess ym. 2010, Merritt 2008; Shuttleworth 2022). Läheisverkostosijoitus toi lapsille turvallisuuden ja jatkuvuuden tunnetta (Burgess ym. 2010; Hämäläinen 2012; Kallinen 2017). Keskeistä hyötyjä lapsen näkökulmasta on sijoituspaikan tuttuus entuudestaan, sekä sijoituksessa lasten elinpiiri, koulut, läheiset pysyvät samankaltaisina kuin kotona asuessa. Lapset ovat vierailleet jo ennen huostaanottoa sijaishuoltopaikassa ja viettäneet siellä entuudestaan mahdollisesti eri pituisia ajanjaksoja. Asuinpaikan tuttuus helpotti lasta sopeutumaan muuttuvaan asuintilanteeseensa. (Burgess ym. 2010; Hämäläinen 2012.) Tuttuudesta huolimatta lapsilla kesti aikaa omaksua uusi koti ja asuminen sukulaisen luona herätti lapsissa ristiriitaisia ja outojakin tunteita. Lasten sidoksellisuus entiseen kotiinsa esti osaltaan lasten sopeutumista läheisen luo, tilanne koettiin väliaikaiseksi ratkaisuksi ja haaveet kotiin palaamisesta pysyivät lasten mielessä. (Hämäläinen 2012, 106–107.) Toisaalta (Burgess ym. 2010, 304) tutkimuksessa haastatellut lapset tunsivat kuuluvuuden tunnetta läheisverkostosijoituksessa, eivätkä he toivoneet paluuta takaisin biologisten vanhempiensa luokse. Läheisverkostosijoitus tuo lapsen tilanteeseen pysyvyyden tunnetta elämään (Burgess ym. 2010; Kallinen 2017, Merritt 2008). Kallisen (2017) tutkimuksessa haastatellut lapset olivat asuneet läheissijoituksessa huostaanoton alusta lähtien, eikä heillä ollut yhtään sijaishuoltopaikan muutoksia. Läheisverkostosijoituksessa asuvat lapset hahmottivat sijoituksen pysyvän luonteen helpommin kuin tavallisessa sijaisperheessä asuvat lapset (Merritt 2008, 1343).

Läheisverkostosijoituksia on tutkittu myös läheissijaisvanhempien näkökulmasta (Coakley 2006; Harding ym. 2020; Koisti-Auer 2008; McPherson ym. 2022; Vuolukka 2015). Läheissijaisvanhemmuudessa on melko samankaltaisia elementtejä kuin sijaisvanhemmuudessa yleensä, mutta sukulaisuus tuo sijaisvanhemmuuteen kuitenkin oman erityisyytensä ja haastavuutensa (Koisti-Auer 2008, 81). Tutkimusten mukaan läheissijaisvanhemmat profiloituvat kansainvälisesti iäkkäiksi (Geen ym. 2004; Harding ym. 2020; Skoglund ym. 2022; Koisti-Auer 2008), heillä on taloudellisia haasteita (Geen ym. 2004; McPherson ym. 2022; Skoglund ym. 2022), terveydellisiä

haasteita (Geen 2004; Harding ym. 2020) ja matalampi koulutus verrattuna tavallisiin sijaisvanhempiin (Geen 2004; Skoglund ym. 2022). Kansainvälisesti läheisverkostosijoitusten kohdalla on myös ymmärrettävä järjestelyiden tukeutuminen naisten perinteisiksi miellettyihin hoivavelvollisuuksiin ja vastuisiin (Skoglund ym. 2022, 82). Suomessa sukulaissijaisvanhemmuutta tutkineen Koisti-Auerin (2008, luku 8.) mukaan Suomessa sukulaissijaisvanhempien profiili ei ole yhteneväinen kansainvälisten tutkimusten kanssa, heillä ei kuvautunut samanlaisia taloudellisia, terveydellisiä tai sosioekonomisia haasteita kuin kansainvälisissä tutkimuksissa. He saavat myös sijoituksesta taloudellista tukea saman verran kuin tavalliset sijaisperheet. Kuitenkin Suomessa sukulaissijaisvanhemmat ovat profiililtaan iäkkäämpiä, joka on yhteneväää kansainvälisen tutkimuksen kanssa. (Mt.)

Suomessa sukulaissijaisvanhempien motiivit ryhtyä sijaisvanhemmiksi liittyivät sukulaissijaisvanhemman läheiseen suhteeseen ja kiintymykseen lapseen, haluun pitää sukua koossa ja haluun auttaa vanhempia. Lisäksi motiivina voi olla painostus sijaisvanhemmuuteen, sijaishuoltopaikkojen puute tai läheisten kielteinen suhtautuminen muihin sijaishuoltopaikkoihin. (Koisti-Auer 2008, 61–63.) Myös Vuolukan (2015, 99) tutkimuksessa havaitaan motiiveiksi halu auttaa läheistä ja lasta, turvata yhteyttä sukuun ja mahdollistaa lapsen kotiutuminen biologisen vanhemman luo. Kansainvälisesti läheissijaisvanhempien motiiveiksi tunnistetaan yhteneväisesti myös lojaliteetti sukua kohtaan sekä kiintymys lapseen (Coakley ym. 2006; 106; Fergeus ym. 2019, 164). Läheisverkostosijoitus herättää läheisissä erilaisia tuntemuksia. Läheiset kokevat myönteisiä tunteita lapsen tilanteesta läheisverkostosijoituksessa. Läheiset kokevat myönteisiä tunteita tietäessään lapsen olevan turvallisemmissa olosuhteissa ja kokevat ilon tunteita sijoituksen aikana antaessaan hoivaa lapselle. (Koisti-Auer 2008, 78; McPherson ym. 2022, 8.) Toisaalta läheiset kokevat raskaita tunteita. Läheiset kokevat joutuvansa tasapainoilemaan haasteellisissa perhedynamiikoissa, heidän on hallittava omia tunteitaan suhteessa biologiseen vanhemman käytökseen ja sen vaikutuksesta lapseen (Koisti-Auer 2008, 80; Rose ym. 2022, 635). Läheiset kokevat yhteydenpidon biologisten vanhempien kanssa raskaaksi (Koisti-Auer 2008, 80). Läheissijaisvanhemmat voivat kokea viranomaisyhteistyön läheisverkostosijoituksissa kuormittavaksi (McPherson ym. 2022; Koisti-Auer 2008, 81). Läheisverkostosijoitusten liittyä sijoitusten äkillinen luonne. Läheiset eivät usein suunnittele sijaisvanhemmuutta, vaan tilanteet muodostuvat äkillisten perhekriisien myötä (Coakley ym. 2006, 106). Tehtävä ei ole läheisten alkuperäisenä toiveena, vaan tilanteeseen ajaututaan läheisen tilanteen tai tarpeen vuoksi (Koisti-Auer 2008, 26).

2.3 Läheisverkostosijoitus sijaishuollon muotona

Lapsen sijaishuoltopaikka voi olla perhehoidossa, ammatillisessa perhekodissa, lastensuojelulaitoksessa, vastaanottokodissa tai muussa lapsen tarpeen mukaisessa hoitopaikassa. Sijaishuoltopaikan valinnassa on kyse lapsen tilanteen yksilöllisestä harkinnasta. (Saastamoinen 2010, 103.) Sijaishuoltopaikan valinta edellyttää harkintaa, huolellista arviointia, ja tarkastelua monipuolisista näkökulmista. Tällä voidaan ehkäistä sijoitusten katkeamista ja sijaishuoltopaikkojen vaihtumista lapsen elämässä. (Saastamoinen 2010, 102; Pölkki 2004, 295.) Sijaishuoltopaikan valintaa tehdessä on hyvä kiinnittää huomiota sijoituksen pysyvyyteen. Sijoitettujen lasten elämässä tapahtuu useita peräkkäisiä sijoituksia, sijaishuoltopaikan muutoksia, joiden vuoksi lapsuus on liikkeessä olevaa elämää. (Laakso 2017, 186.) Toistuvat sijoitukset ovat haitallisia lapsen kehitykselle sekä voivat heikentää lapsen turvallisuuden sekä pysyvyyden tunnetta elämässä (Saastamoinen 2010, 2). Lastensuojelun toimenpiteiden kehittämisessä tulee huomioida enemmän, että sijaishuoltopaikan muutos on lapselle asuinpaikan muutosta suurempi prosessi. Lapsen tulee rakentaa uudet sosiaaliset suhteet, löytää paikkansa yhä uudestaan uusista yhteisöistä, sekä sopeutua sijaishuoltopaikan uusiin käytäntöihin. (Laakso 2016, 186.) Valinnassa on huomioitava myös lainsäädäntö. Suomessa sijaishuoltopaikan valinnassa on huomioitava lapsen sijoituksen perusteet, lapsen yksilölliset tarpeet, lapsen läheisten ihmissuhteiden ylläpitäminen, hoidon jatkuvuus, kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta. Lain edellytysten lisäksi valinnassa on kiinnitettävä huomioita myös lapsen ja vanhempien näkemyksiin sijaishuoltopaikasta, lapsen terveydentilaan, hoitokontakteihin ja niiden jatkuvuuteen sijaishuollossa, sijaishuoltopaikan kykyyn vastata lapsen hoitoon ja tarpeisiin sekä ottaa huomioon sijaishuoltopaikassa olevien muiden lasten tarpeet. (Saastamoinen 2010, 104.) Sijaishuoltovaihtoehtoja pohdittaessa on kiinnitettävä huomiota myös kiintymyssuhteen laatuun. Pysyvän ja läheisen kiintymyssuhteen puuttuessa perhehoidolla voidaan todennäköisesti vastata lapsen tarpeeseen muodostaa eheää kiintymystä. Toisaalta on huomioitava, että lapsen tilanne saattaa vaatia erityistä osaamista, jolloin laitoshoidossa tai ammatillisessa perhekodissa voidaan vastata paremmin lapsen tarpeisiin. Lapsella saattaa myös olla jo pysyvä ja läheinen kiintymyssuhde vanhempansa, joka on otettava huomioon valintaa tehdessä. Päätöksenteon tulee perustua lapsen etuun. (HE 252/2006.)

Läheisverkostosijoitus on sijaishuollon muodoista osa perhehoitoa. Lapsi sijoitetaan perhehoitoon läheisten luokse (Skoglund ym. 2022). Läheisverkostosijoitus voidaan nähdä lastensuojelun interventiona, jonka yhtenä tavoitteena on vahvistaa perhettä kokonaisuudessaan (Skoglund ym. 2022, 31). Läheiset sisällytetään mukaan lastensuojeluprosessiin ja toimenpiteiden suunnitteluun

suojelun tarpeessa oleville lapsille (Király & Farmer 2021, 179). Läheisverkostosijoitus on kuitenkin myös kompleksinen kokonaisuus moninaisine näkökulmineen, eikä sitä tule ymmärtää pelkästään lastensuojelullisena toimenpiteenä (Skogland ym. 2022, 51). Yksi haastavista ja vastuullisista sosiaalityön tehtävistä on sopivan sijaisperheen valinta sijoitusta tarvitsevalle lapselle. Valinta vaikuttaa vahvasti niin lapsen, vanhempien kuin sijaisvanhempien elämään. (Koisti-Auer 2008, 15.) Sijaishuoltoapaikan valinta edellyttää monitasoista ja huolellista harkintaa. Sijaishuoltoapaikan valintaa voi kuitenkin haastaa, jos työntekijällä ole tarkkaa tietoa lapsen tarpeista ennen sijoitusta tai sijoituksen aikana lapsen tarpeet voivat tarkentua lisätiedon myötä. (Hoikkala & Lavikainen 2015, 23.) Sijaishuoltoapaikkaa voidaan tarvita usein nopealla aikataululla, jolloin sijoituksen suunnitelmallisuudelle, lapsen ja perheen kohtaamiselle ja lapsen tarpeiden arvioinnille voi jäädä ajallisesti vähän aikaa (Ketola 2008, 32). Riitta Laakson (2013, 10) mukaan huostaanotetut lapset ovat eriarvoisessa asemassa, kuinka lapsen tarpeiden mukaisesti sijaishuoltoapaikan valinta voidaan tehdä.

3 PÄÄTÖKSENTEKO SOSIAALITYÖSSÄ

3.1 Päätöksenteon teoreettiset lähtökohdat

Sosiaalityöntekijät tekevät työssään erilaisia päätöksiä päivittäin ja päätösten tekeminen epävarmoissa olosuhteissa on keskeinen osa professiota (Taylor 2010, 8). Yksinkertaistettuna päätöksenteko sisältää valinnan tekemisen valittavista vaihtoehdoista ja päätöksessä pitäytymisen, mutta teoreettisesti päätöksenteko kuvautuu laajana prosessina ja kokonaisuutena. Sosiaalityön päätöksentekoa kuvataan haasteelliseksi tasapainoiluksi, sillä päätöksiä tulee joskus tehdä vähäisillä tiedoilla, rajatussa aikamäärässä, painostettuna eri tahojen toimesta ja punniten vaihtoehtojen mahdollisia seurauksia. Sosiaalityöntekijöiden tulee olla tietoisia päätöksentekoon liittyvistä prosesseista, voidakseen osallistua järkevien päätöksien tekemiseen. Sosiaalityöntekijöiden ei ole tarkoituksenmukaista analysoida ja eritellä jokaista päätöksenteon prosessiaan yksityiskohtaisesti, mutta toisaalta sosiaalityöntekijöiden on oleellista perustella ja oikeuttaa päätöksiään sekä tehdä näkyväksi eri vaihtoehtojen punninta ja perusteet, joilla valintaan on päädytty (O’Sullivan 2011, 2–3).

Taylorin (2010, 14) mukaan sosiaalityön päätökset voidaan jaotella neljään kategoriaan. Päätös voi olla päätös tukea asiakkaan omaa päätöksentekoa. Tällöin asiakkaalle tuotetaan tietoa päätöksenteon tueksi, haastetaan asiakkaan mahdollisia ennakko-olettamuksia sekä autetaan asiakasta valinnan teossa. Päätös voi myös olla sosiaalityöntekijän arviointi palvelun myöntämisestä asiakkaalle. Yleensä arviossa nojataan kriteereihin palvelun myöntämisen edellytyksistä. Palvelun myöntämistä tai päätöstä olla myöntämättä palvelua verrataan portinvartijan rooliin. Päätökset voivat olla myös asiakkaan tilanteen turvaamiseksi tehtäviä päätöksiä. Päätöksentekoa voidaan tarvita, jos asiakkaalla ei ole kykyä tehdä itsenäistä päätöstä tai asiakkaan tilanne vaatii viranomaisen toimenpiteitä tilanteen turvaamiseksi. Tässä päätöksenteossa korostuu kriteerien tarkastelu ja eettisen päätöksenteon prosessi. Päätöksenteko voi liittyä myös intervention suunnitteluun. Vaikka sosiaalityöntekijä olisi tehnyt kriteereihin pohjaavan päätöksen myöntää palvelua asiakkaalle, tulee työntekijän suunnitella ja arvioida intervention toteuttaminen ja siitä seuraavat mahdolliset vaikutukset. (Mt.)

Päätöksentekoon sosiaalityössä vaikuttaa myös, etteivät päätökset ole yksinomaan sosiaalityöntekijän, vaan päätöksenteon osallisena ovat asiakkaat, viranomaiset ja muut toimijat tuovat päätöksentekoon yhteistyön ulottuvuuden (O’Sullivan 2010, 4; Rabb 2008; 158). Sosiaalityön ammatillisessa näkökulmassa sosiaalityöntekijät ovat keskeisiä päätöksentekijöitä esimerkiksi

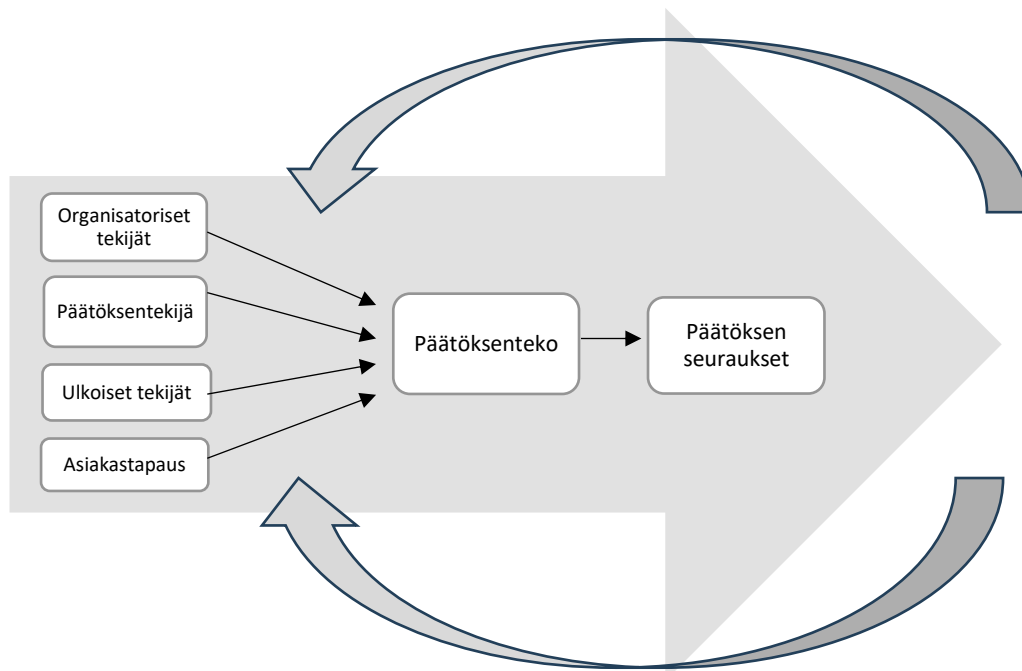
huostaanoton kontekstissa, mutta myös muut keskeiset toimijat kuten sosiaaliohjaajat, oikeudelliset instanssit, lääkärit, psykologit ja muut asianosaiset ovat huostaanotossa keskeisiä toimijoita (Pösö 2016, 10). Yhteistyössä riskinä on ryhmän tietoinen pyrkimys yhteiseen päätöksentekoon tai yksimielisyyteen asioista. Yksimielisyyden tavoittelu voi aiheuttaa sen, ettei rohjeta käsitellä muita asioita kuin ryhmän yleisesti hyväksymiä näkökantoja ja poikkeavat näkökulmat aiheuttavat vastustusta tai leimaantumista ryhmässä. (Launis 1997, 130.) Päätöksenteon tavoitteena yhteistyössä voisikin olla, etteivät osapuolet tavoittele yhtä yhteistä päätöstä, vaan pikemminkin luomaan jonkinasteisen yhteisymmärryksen, konsensuksen, jossa osapuolten näkemykset tulevat esiin (O’Sullivan 2010, 77). Kaiken kaikkiaan päätöksenteon prosessissa pitäisi kiinnittää huomiota päätöksenteon prosessin laatuun, ei välttämättä päätöksenteon tuottamaan lopputulokseen. Sosiaalityössä voidaan tehdä hyviä päätöksiä, vaikka lopputulema ei olisi toivottu ja toisaalta myös huonot päätökset voivat tuottaa hyviä lopputuloksia (Taylor 2010, 145).

3.2 Päätöksenteon erityispiirteet lastensuojelussa

Sosiaalityö on kytköksissä yhteiskunnalliseen aikaan, sosiaalipoliittisiin ja hyvinvointivaltioiden linjauksiin ja ne ovat läsnä sosiaalityön muuttuvassa asiantuntijuudessa (Juhila 2018). Kansainvälisesti sosiaalityön tehtävät, toimintaympäristö ja yhteiskuntapoliittinen luonne ovat eriävät eri maiden konteksteissa (Vornanen ym. 2016, 202). Lastensuojelu toimii yhteiskunnan asettamien lakisääteisten velvoitteiden kontekstissa (Fernandez 2021, 96). Lastensuojelujärjestelmät rakentuvat eri maihin voidakseen suojella lapsia niiden omassa kulttuurisessa ja sosiaalisessa kontekstissa (Connolly & Katz 2020, 382). Kansainvälisesti lastensuojelujärjestelmät korkean tulotason maissa omaavat yhteneviä periaatteita ja sitoumuksia, esimerkiksi lasten oikeuksien yleissopimukseen. Yhteneviä periaatteita lastensuojelujärjestelmissä ovat lapsen edun ja hyvinvoinnin merkitys päätöksenteossa, perheyhteyden säilyttäminen ja perhesuhteiden arvottaminen biologisiin vanhempiin ja sisaruksiin. Periaatteena on myös julkisen vallan vähäinen puuttuminen perheiden sisäiseen elämään ja perheen pääasiallinen vastuu lapsesta (Pösö ym. 2022, 1.) Kansainvälisesti lastensuojelujärjestelmissä on havaittavissa yhteneväisyyksiä ja mutta myös eroavaisuuksia (Berrick ym. 2017, 306). Lastensuojelujärjestelmissä esiintyvät orientaatiot korkean tulotason maissa voidaan nähdä kolmijakoisina. Englanti, Yhdysvallat ja Australia painottavat enemmän ’suojelun’ näkökulmaa järjestelmissään ja skandinaavisissa maissa korostuu ’perheiden palvelujen’ näkökulma. ’Lapsikeskeisessä’ orientaatioissa korostuu puolestaan lapsen asema yksilönä ja fokuksena on lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi (Gilbert 1997; Gilbert 2011, Pösö 2011). Maita ei kuitenkaan ole tarkoitukseenmukaista kategorisoida, vaan järjestelmissä voi esiintyä useampia orientaatioita hieman

eri painotuksin tai orientaatiot voivat sekoittua (Gilbert 2011, 256). Orientaatiot voivat esiintyä lastensuojelujärjestelmissä, joissa on vakiintuneet hyvinvointiyhteiskuntahistoriat ja kehittyneitä lasten ja perheiden tukijärjestelmiä. Jäsennykset orientaatioista eivät kuitenkaan ulotu kaikkialle, kuten matalan tulotason maihin, joissa on haasteita investoida lastensuojelun järjestelmiin. (Conolly & Katz 2020, 383.) Lisäksi äkilliset organisatoriset, lainsäädännölliset ja poliittiset muutokset voivat pakottaa lastensuojelujärjestelmiä muuttamaan ja kriisitilanteet voivat muuttaa systemien orientaatioita nopeasti (Gilbert ym. 2011, 244, 256).

Lastensuojelun päätöksenteon prosesseja voidaan jäsentää päätöksenteon ekologisella viitekehyksellä (Baumann ym. 2011, 24–28), joka kuvaa lastensuojelun päätöksenteossa operoivia vaikutteita ja pakotteita. Päätöksentekoon vaikuttavat ulkoiset tekijät, organisatoriset tekijät, sekä yksilölliset tekijät, jotka liittyvät päätöksentekijään ja asiakastapaukseen. Ulkoiset tekijät voivat olla päätöksentekoa ohjaavia lakeja, ja organisatoriset tekijät organisaation asettamia standardeja ja käytäntöjä. Päätöksentekijään liittyvät asiat ovat yhteydessä sosiaalityöntekijän tilanteeseen, näkemyksiin ja asiakastapaukseen liittyvät asiat voivat liittyä tapauksessa oleviin elementteihin, esimerkiksi kaltoinkohtelun ilmiöön. Päätöksenteolla on seurauksia ja nämä seuraukset ulottuvat takaisin asiakkaalle, työntekijälle, organisaatioon ja joissain tapauksissa jopa ulkoisiin tekijöihin, esimerkiksi lakien muutoksiin. (Mt.)

Kuvio 1. Päätöksenteon ekologinen viitekehys (Baumann ym. 2011, 28).

Viitekehyksessä päätöksentekijän rooli on päätöksenteossa vain yksi osaelementti, mutta se on keskeistä lastensuojelun sosiaalityössä. Päätöksentekoa ohjaavien määräyksien ja käytäntöjen lisäksi ammattilaisten subjektiiviset arvioit ja näkemykset vaikuttavat päätöksentekoon. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät tekevät työssään lukuisia päätöksiä, joiden tekemiseen vaikuttaa työntekijän harkintavalta ja tulkinta. Ammattilaisilla on liikkumavaraa soveltaa määräyksiä ja käytäntöjä sopimaan omiin arvoihinsa ja näkemyksiinsä. (Fluke 2016, 210.) Toisaalta tunnistetaan, että Yhdysvaltojen 'suojelun' orientaatioissa ammattilaisten päätöksentekoa voi ohjata erilaiset välineet ja tarkasti määritellyt prosessit, jotka voivat kaventaa työntekijöiden harkintavaltaa (Berrick ym. 2017, 317).

Lastensuojelun tehtävän toteutumista haastaa vähäiset taloudelliset ja työntekijäresurssit sekä kasvavat työhön liitettävät vaatimukset (Pösö 2011, 125). Lastensuojelun työntekijöiden toimintakykyä haastaa palvelujärjestelmä, toimintaresurssien vähäisyys ja byrokraattiset suoritteet, joiden takia työntekijöillä ei ole riittävästi aikaa tai edellytyksiä arvioida asiakastilanteita, heidän tarpeitaan, muiden ammattilaisten näkökulmia tai hyödyntää omaa arvostelukykyyään päätöksenteossa (Alhanen 2014, 8). Olennaista informaatiota ei ole välttämättä helposti saatavilla, aikaraamit voivat olla lyhyitä, havaitut riskit eivät ole aluksi ilmeisiä ja resursseja voi olla vain rajattu määrä (Fernandez ym. 2021, 100). Kansainvälisesti lastensuojelun sosiaalityössä on kova työpaine, ja lastensuojelun sosiaalityöntekijät kokevat ajallisen paineen olevan merkittävä este hyvien päätösten tekemiseen. Esimerkiksi huostaanottopäätösten valmistelussa sosiaalityöntekijät kokevat, ettei heillä ole tarpeeksi aikaa valmistella huostaanottohakemusta riittävästi. (Berrick ym. 2016.)

Lastensuojelun päätöksenteon konteksti ja ympäristö voi olla täynnä epävarmuutta (Fernandez 2021, 100) ja lastensuojelun sosiaalityön haastavimpana ulottuvuutena nähdäänkin monimutkaisten ja epävarmojen asioiden parissa toimiminen (Forsberg 2012, 10). Khoo ym. (2020) kuvaavat lastensuojelun sosiaalityössä olevan transaktionaalista kompleksisuutta. Sosiaalityöntekijät kohtaavat työssään perheiden tilanteita, jotka voivat olla käsittämättömän monimutkaisia ja kompleksisia. Lastensuojelun sosiaalityössä esiintyvät kompleksiset tilanteet ilmenevät eri tasoissa: asiakkaiden tarpeissa, asiakas-työntekijä suhteessa ja organisaatioissa. Kompleksiset asiat ulottuvat tasolta toiselle ja ovat keskenään jatkuvasti kytköksissä ja vuorovaikutuksessa sosiaalityön käytännöissä.

3.3 Arviointi ja harkintavalta päätöksenteossa

Päätöksenteon ollessa monivaiheinen prosessi, siitä on erotettavissa erilaisia vaiheita ja arviointi on erotettavissa omaksi osakseen prosessista (Lamponen 2022; Milner 2015; O’Sullivan 2011; Taylor 2010) Päätöksenteon arvioinnissa olennaista on analyttinen lähestymistapa tehdä valinta erilaisista vaihtoehdoista (O’Sullivan 2010, luku 7). Arviointi on sosiaalityön ydintä, arviointia tapahtuu informaalisti sekä formaalisti. Arviointi on paljon enemmän kuin teknisten tietojen kartoittamista. Arviointi voidaan nähdä kriittisen reflektion jatkumoksi, jossa toimia ja arvioita tarkastellaan kriittisesti. (Shawn 2011, 90–91.) Arviointikäytänteisiin vaikuttavat myös lainsäädäntö ja organisaation käytännöt (Fernandez 2021, 99). Arvioinnin aikana pyritään keräämään tietoa, kootaan yhteen aiempia ratkaisuyrityksiä, jäsenetään osapuolten näkökulmia tilanteesta, sovelletaan ammatillista tietämystä ja pyritään saavuttamaan ymmärrys tilanteen kokonaiskuvasta. Lisäksi tehdään harkintaa suunnitelman sisältämistä riskeistä, ihmisten tarpeista, toimien suhteellisuudesta ja pohditaan suunnitelman toteuttamiskelpoisuutta, jonka jälkeen tehdään päätös tilanteesta. (Milner ym. 2015, 2.) Päätöksenteon arvioinnin vaiheessa ammattilainen voi hyödyntää harkinnassaan hyötyjen ja haittojen -mallia. Mallin avulla voi punnita eri vaihtoehtojen tuottamia vaikutuksia, tarkoituksenaan tehdä kokonaisvaltaista pohdintaa siitä, kumpi vaihtoehto tuottaa suurimman hyödyn asiakkaan tilanteeseen. Tarkoituksena on tasapainoilla vaihtoehtojen tuomien hyötyjen ja mahdollisten haittojen välillä sekä pohtia vaihtoehtojen tuomaa hyötyarvoa asiakkaan tilanteeseen. (Taylor 2010, luku 7.)

Sosiaalityössä arviointiin perinteisesti liitetään tapauskohtainen työskentely, jossa asiakkaan tilannetta käsitellään tilannekohtaisena arvioina (Jaakola 2020, 30). Tapauskohtainen työskentely on yksi sosiaalityön asiakastyön keskeisimmistä työtavoista. Tapauskohtaista sosiaalityötä, ’case work’ kuvataan yksilölliseksi työtavaksi, joka perustuu vuorovaikutukseen ja tapauskohtaiseen harkintaan. (Toikko 2009, 271.) Sosiaalityön pioneerin Mary Richmondin (1922, 26–27) mukaan tapauskohtainen sosiaalityö perustuu yksilöllisille asiakastilanteille, ja ne määrittyvät aina kunkin asiakastapauksen kohdalla erilaisiksi. Sosiaalityöntekijöiden työskentelyn kohteeksi määritellään asiakkaiden yksilölliset sosiaaliset haasteet.

Sosiaalityöntekijöiden harkintavalta on myös keskeistä päätöksenteossa (Kivistö & Lindh 2024; Kriz & Skivenes 2014; Lamponen 2022; Närhi ym. 2014; Pösö 2016; Sirviö ym. 2015). Harkintavalta mahdollistaa ammattilaisille tilaa toimia asiakkaan parhaaksi järjestelmän haasteissa ja sen resursseissa (Närhi ym. 2014). Kivistö & Lindh (2024, 3) tiivistävät sosiaalityön harkintavallan edellyttävän tiedon keräämistä, jäsentämistä ja arviointia ennen päätöksentekoa. Harkintavalta liittyy

asiakkaan tilanteen kokonaisvaltaiseen tulkintaan, jonka perusteella päätetään asiakkaan oikeudesta palveluihin tai etuihin (Evans 2010, 33–35 muk.) Sosiaalityöntekijän harkintavallan tarkastelu voi itsestäänselvydessään jäädä huomiotta osana professionaalista tiedon muodostusta ja päätöksenteon prosessia, vaikka se on merkittävää (Sirviö ym. 2015, 259).

Sosiaalityöntekijöiden harkintavalta luo päätöksenteosta on jännitteisen kentän (Sirviö ym. 2015). Ammatillaisen harkintavaltaa ohjaa osaltaan lait, ohjeistukset ja organisatoriset käytännöt (Lamponen 2022; Närhi ym. 2014; Sirviö ym. 2015; Kriz & Skivenes 2014), mutta niiden voidaan kokea olevan ristiriidassa ammatilliseettisen työn kanssa (Närhi ym. 2014; Sirviö ym. 2015). Ammatillaiset hyödyntävät harkintavaltaansa problemaattisessa päätöksenteossa ja harkintavallan vuoksi heidän päätöksensä voivat olla ristiriidassa vallitsevien poliittisten tavoitteiden kanssa. (Kriz & Skivenes 2014, 71). Harkintavaltaa ohjaavat lait, ohjeet ja organisatoriset käytännöt sekä ammatillaisen henkilökohtainen tiedonmuodostus. Tulkinta asiakkaan tilanteesta on kumuloituvaa, itseään täydentävää, mutta samalla epävarmaa (Sirviö ym. 2015, 252–259). Lisäksi harkintavaltaa ohjaa ammatillaisen pyrkimys toimia asiakkaan parhaaksi ja he voivat soveltaa harkintaansa järjestelmässä luoviessaan (Närhi ym. 2014; Sirviö ym. 2015). Ammatillinen harkintavalta korostaa asiakastilanteiden yksilökohtaista arviota. Ammatillaiset käyttävät harkintavaltaa asiakkaan parhaaksi toimiessaan ja toteuttaakseen ammatillisesti laadukasta työtä, jotka voivat olla ristiriidassa byrokraattisten ohjeiden kanssa (Närhi ym. 2014, 231–232). Harkintaa tilanteesta muodostetaan myös yhdessä asiakkaan kanssa (Sirviö ym. 2015; Kivistö & Lindh 2024, 7).

Sosiaalityöntekijät ovat saaneet julkiselta vallalta lisenssin esimerkiksi huostaanottopäätöksen valmisteluun, ja prosessi on liitännäinen sosiaalityöntekijöiden harkintaan. Päätös huostaanotosta on kansainvälisestikin merkittävä, ja päätös siitä tehdään muiden tuen avulla tai valvonnassa. Suomessa sosiaalityöntekijöiden harkinta prosessissa on tyypillisesti horisontaalista, ja he testauttavat harkintaansa monilla osa-alueilla. Sosiaalityöntekijät tekevät harkintaa työparien kanssa, täydentävät sitä moniammatillisilla näkemyksillä, huomioivat vallitsevat periaatteet, ohjeet ja lainsäädännön sekä asianosaisten näkemykset. Puolestaan Englannissa, Yhdysvalloissa ja Norjassa harkinta on enemmän vertikaalia ja sosiaalityöntekijät tukeutuvat päätöksenteossa esihenkilöiden, johtajien ja asianajajien tukeen ja strukturoituihin ohjeistuksiin ja arviointeihin. (Berrick ym. 2016; Pösö 2016, 15–16.)

Harkintavaltaan kiinnittyy läheisesti myös moraalinen järkeily (Sirviö ym. 2015, 248). Sosiaalityölle on ominaista, että ratkaisuja on tehtävä kompleksisissäkin tilanteissa, jossa vaihtoehtojen tuomat seuraukset ovat ennustamattomia ja niitä joudutaan arvottamaan ja puntaroimaan (Pösö 2012, 170).

Sosiaalityössä moraalinen järkeily nähdään toimintatietona, käytäntöinä ja hiljaisena tietona, jonka tehtävänä on toimia suunnan näyttäjänä monimutkaisissa ja epävarmoissa työtilanteissa. Moraalinen järkeily toimii eräänlaisena ammattilaisten tiedonmuodostusvälineenä monimutkaisissa, epäselvissä ja arvoristiriitoja sisältävissä työtilanteissa, joita toimijat neuvottelevat ja perustelevat (Forsberg 2012, 15–17.) Moraalinen järkeily kytkeytyy yhteiskuntien epävarmuuteen ja kompleksisiin kysymyksiin ja esiintyy huomaamattomina valintojen tekemisenä ja neuvotteluina arjen paradokseissa ja jännitteissä (Forsberg 2011, 271). Moraalinen järkeily kiinnittyy arkiseen sosiaaliseen toimintaan, huomioiden kuitenkin taustalla vaikuttavat maailmanlaajuiset muutosprosessit, joita selvitetään paikallisesti arjen moraalisisessa järkeilyssä. Moraalinen järkeily on yksilöiden ajattelun lisäksi myös laajempi yhteiskunnallinen ja sosiaalinen ilmiö. (Forsberg 2012, 15.) Sosiaalityön päätöksenteossa on intuitiivisia ja analyyttisiä piirteitä, jotka ovat tukevat toisiaan. Kokeneet ammatinharjoittajat käyttävät kokemuksellista tietämystään aiemmista asiakastapauksista ja intuitiivista asiantuntemustaan tehdessään analyyttistä arviointia asiakkaan tilanteesta. (Whittaker 2018, 1981; Hackett & Taylor 2014, 2182.) Sosiaalityöntekijöiden moraalisiselle järkeilylle tulisi antaa enemmän tilaa (Eronen 2013, 82). Sosiaalityön toimiessa epävarmoissa ja kiistanalaisissa toimintaympäristössä, on tärkeää lisätä epävarmuuden tueksi teoreettista ja tutkimuksellista tietoa. Teoreettiset ja tutkimukselliset jäsennykset voivat sisältää moraalisen järkeilyn ulottuvuuden, mutta niihin on tärkeää ottaa mukaan teoriaan ja empiriaan pohjaavaa tietoa järkeilystä. (Pösö 2012, 91–92.)

4 TUTKIELMAN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkielman tavoite ja tutkimuskysymys

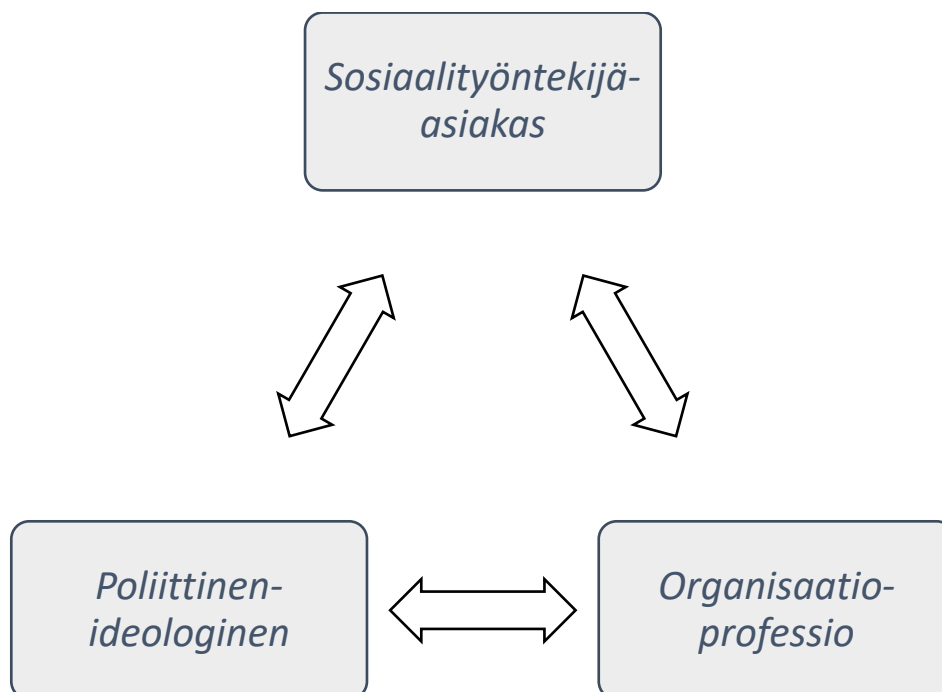
Tutkielmassani tarkastelen ammattilaisten näkemyksiä läheisverkostosijoituksiin liittyvästä harkinnasta ja tekijöitä, jotka vaikuttavat läheisverkostosijoituksen valintaan. Tarkastelen läheisverkostosijoitusten päätöksentekoon liittyvää harkintaa ammattilaisten näkökulmasta. Tutkielman tavoitteena tuottaa tietoa sijaishuoltopaikan valintaan liittyvästä sosiaalityön päätöksenteosta. Tavoitteena on kuvata läheisverkostosijoitusten harkintaan liittyviä tekijöitä kokonaisvaltaisesti. Tutkielma on laadullinen tutkimus ja toteutetaan kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Analysoin tutkimusten tuloksia temaattisen analyysin keinoin. Tutkimuskysymys on:

Miten lastensuojelun ammattilaiset harkitsevat läheisverkostosijoituksia?

4.2 Tutkimusorientaatio

Tutkimusmetodologia käsittää tutkijan ymmärryksen tutkimuksen kohteena olevan ilmiön luonteesta ja olemuksesta (Puusa & Juuti 2020, 9). Sosiaalinen konstruktionismin mukaan yhteiskunnat, todellisuus ja ihmisten paikat ovat ihmisten muodostamia kokonaisuuksia (Gubrium & Holstein 2008; Karvonen-Niinikoski 2009; Payne 2005), jossa ymmärrys ja tieto maailmasta muodostuu kulttuurisissa, historiallisissa ja paikallisissa konteksteissa (Payne 2005, 58). Konstruktionistinen tutkimus tarkastelee todellisuuden rakentumisen prosesseja ja niiden merkityksiä (Gubrium & Holstein 2008, 3). Tarkastelussa ovat prosessit, jotka vaikuttavat tutkimuksen kohteena olevan asian muodostumiseen tai rakentumiseen. Sosiaalinen konstruktionismin ollessa eräänlainen kattokäsite, on tarpeen täsmentää mihin konstruktionismin tulkintaan viitataan. (Niska ym. 2024, 13.) Postmoderni lähestymistapa on sitoutunut sosiaaliseen konstruktionismiin (Karvonen-Niinikoski 2009, 142). Sosiaalityö rakentuu asiakastyössä ja sen kulttuurisessa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa (Payne 2005, 3, 22). Postmodernin tulkinnan mukaan sosiaalityön yhteiskunnalliset ja ammatilliset käytännöt ovat olemukseltaan monimutkaisia, epävarmoja ja muuttuvia. Ne edellyttävät sosiaalityön professiolta refleksiivistä asiantuntemusta, ammatillisuutta ja käytäntöjä. Postmodernit tulkinnat kyseenalaistavat varmuuden tavoittelun sosiaalityön professionissa, luoden tilaa merkityksistä

neuvottelevalla, refleksiivisellä asiantuntijuudella. (Karvonen-Niinikoski 2009, 133, 138–139.) Postmodernin lähestymistavan mukaan sosiaalinen konstruktio sosiaalityössä on sosiaalisten rakenteiden kompleksi, jossa eri osa-alueet, toimintaympäristöt, ovat yhteydessä toisiinsa. Toisiinsa vaikuttavia osa-alueita ovat poliittiset, organisatoriset ja sosiaalityöntekijä-asiakas suhde. Tiivistettynä poliittiset ideologiat ohjaavat organisaatioita, organisaatiot operoivat sosiaalityötä ja sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välinen suhde. Osa-alueet vaikuttavat kaikki toisiinsa. Myös asiakkaat ja heidän tilanteensa, esimerkiksi kasvavat palvelutarpeet tai poliittinen äänestyskäyttäytyminen voivat muuttaa poliittisia ideologioita, muuttaen organisaatiossa operoitavaa sosiaalityötä. (Payne 2005, 17–18.)

Kuvio 2. Sosiaalisen konstruktionismi: sosiaalityön osa-alueet (Payne 2005, 18).

Kirjallisuuskatsaus on tutkimusmenetelmä, jolla tutkitaan valikoituun aiheeseen liittyviä alkuperäistutkimuksia, tiivistetään niistä oleva tieto ja tehdään johtopäätöksiä suhteessa valikoituun tutkimuskysymykseen. Kirjallisuuskatsauksella tavoitellaan olemassa olevan tiedon tunnistamista, arviointia, tulkintaa ja yhdistämistä sekä kattavaa kokonaiskuvaa ilmiöstä. (Machi & McEvoy 2022, 6–9., Tuomi & Sarajarvi 2018, 101.) Kirjallisuuskatsaus menetelmänä voi toimia pohjana tiedon kehittämiseksi, luoda suuntaviivoja käytäntöön sekä antaa näyttöä vaikutuksista. Hyvin toteutettuna

kirjallisuuskatsaus voi luoda uusia suuntauksia alakohtaisesti, osoittaa tutkimuspuutteita tai toimia pohjana tulevalle tutkimukselle. (Snyder 2019, 339.) Kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan kehittää ammatillisia käytäntöjä sosiaali- ja terveyspalveluissa, kun ajankohtainen tieto valitusta tutkimusaiheesta tiivistetään selkeäksi kokonaiskuvaksi myös ammattilaisten tietoisuuteen (Aveyard 2023, 21). Suomessa sijaishuoltopaikan valintaan liittyvän päätöksenteon vähäisen tutkimustiedon vuoksi (Laakso 2013), valitsin toteuttaa aiheesta kirjallisuuskatsauksen kansainvälisestä tutkimustiedosta aiheesta. Kirjallisuuskatsauksen toteuttamiseen on kehitetty useita erilaisia tapoja ja menetelmän toteuttaminen edellyttää metodin valintaa (Aveyard 2023, 19, 29). Tapoja toteuttaa kirjallisuuskatsaus on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, integratiivinen kirjallisuuskatsaus, systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja meta-analyysi (Vilkkä 2023).

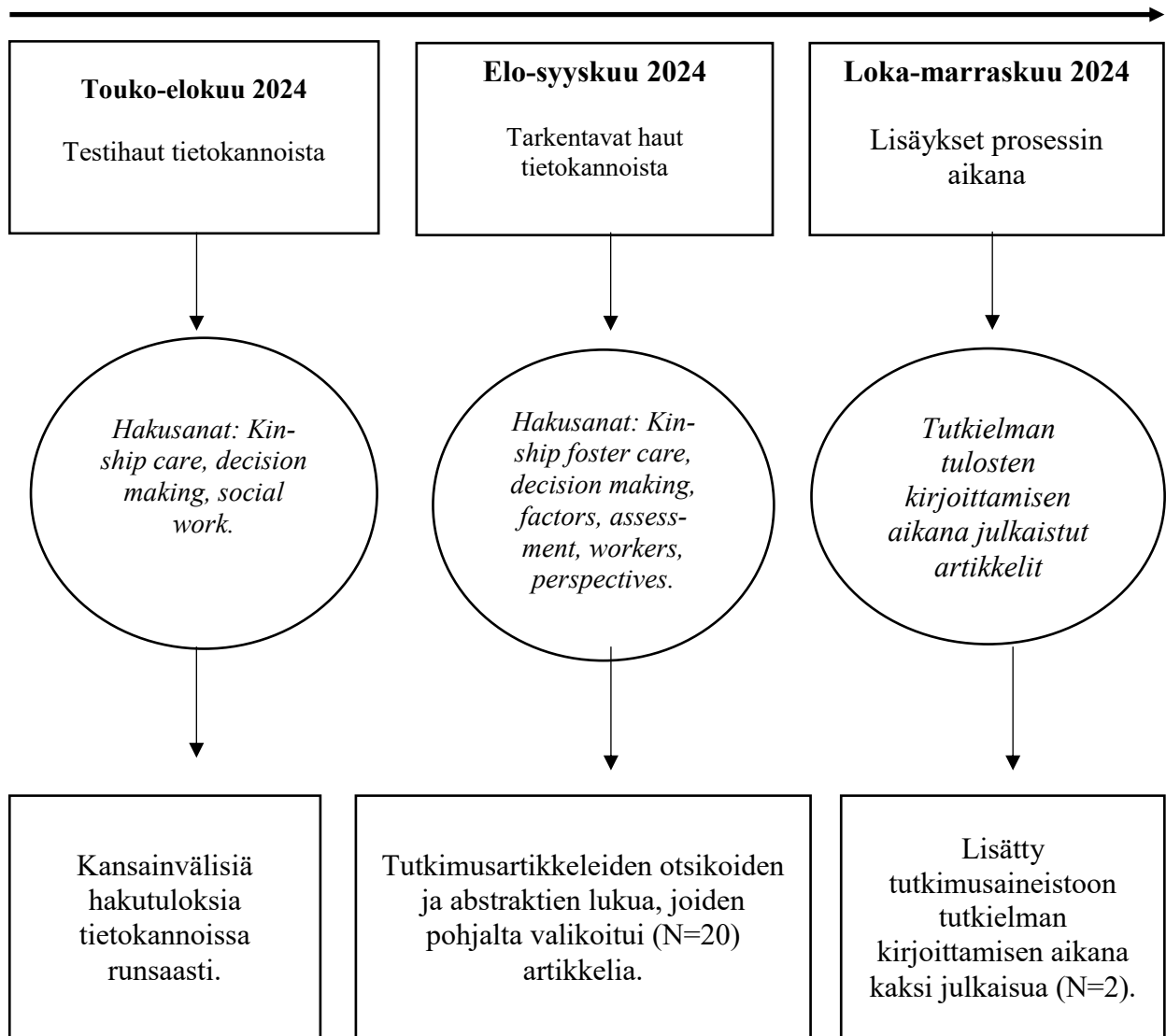
Valitsin toteuttaa tutkielman kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on ilmiön ymmärtäminen, tunnistaminen tai vahvistaminen (Kangasniemi ym. 2013, 294–295.), jonka vuoksi kirjallisuuskatsaus sopii läheisverkostosijoituksiin liittyvän päätöksenteon tarkempaan tarkasteluun. Kuvailevassa katsauksessa tutkijan tietämys aiheesta etenee prosessin edetessä. (Kangasniemi ym. 2013, 294–295.) Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen hakuprosessi on mukautuva, jolloin tutkimuskysymys ja aineisto voivat tarkentua prosessin aikana (Fan ym. 2022, 173.) Koen kartuttaneeni lisää tietämystä aineiston haun prosessin edetessä, joka on vaikuttanut myös tutkimuskysymysten tarkentumiseen prosessin aikana. Valitsin toteuttaa kuvailevan kirjallisuuskatsauksen, sillä koen tärkeäksi koota yhteen tutkimustietoa aiheesta, jota on käsitelty suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa verrattain vähän. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on saanut kritiikkiä sattumanvaraisuudestaan, mutta kuvailevakin kirjallisuuskatsauksen prosessia voidaan toteuttaa myös systemaattisesti ja läpinäkyvästi (Vilkkä 2023, 20). Tämän vuoksi olen kuvannut aineiston keruun prosessia ja sen tarkentumista tutkielman teon aikana seuraavassa kappaleessa 4.3.

4.3 Tutkielman aineisto

Rajasin aineistonhakuni vuosiin 2000–2024. Aluksi pyrin etsimään ajallisesti tuoreempia tutkimusartikkeleita, mutta hakutulokset olivat kuitenkin rajalliset suhteessa tutkimuskysymykseeni. Päädyin laajentamaan hakutuloksia vuodesta 2000–2024, jonka avulla sain sisällytettyä tutkimusaineistoon riittävästi soveltuvia tutkimusartikkeleita. Aineistonkeruun aikana keskityin valikoimaan tarkasteluun artikkeleita, joiden tiivistelmässä kuvataan tutkimuksen tarkastelussa olevan ammattilaisten näkemyksiä läheisverkostosijoituksista tai vaihtoehtoisesti

läheisverkostosijoituksen valintaan vaikuttavia tekijöitä. Tutkimusartikkeleissa oli tutkittu myös läheisten ja lasten näkemyksiä, mutta keskityin analyysissä keskittämään huomion ammattilaisten näkemyksiin aiheesta. Tutkimusartikkeleissa tutkittavien ammattilaisten koulutustaustat vaihtelevat. Ammattilaisten koulutustaustoina oli sosiaalityöntekijöitä niin kandi- kuin maisteritasoisina, esihenkilöitä, psykologeja, terapeutteja, sosiaaliohjaajia, juristeja ja edustajia. Koulutustaustojen vaihtelevuuden vuoksi päätin keskittyä käyttämään käsitettä lastensuojelun ammattilaiset aineiston analyysivaiheessa. Kuvailevaa kirjallisuuskatsauksen aineistonkeruussa kiinnitetään huomiota tutkimusten tarkoitukseen suhteessa tutkimuskysymykseen (Kangasniemi ym. 2013, 295). Tämän takia huomioin tutkimuskysymykseni toteuttaessani aineiston valinnan prosessia.

Kirjallisuuskatsauksen aineiston haun toteutin seuraavissa tietokannoissa: Andor, Google Scholar, Social Services Abstract (ProQuest), Social Science Premium Collection (ProQuest), Sociology Source Ultimate (Ebsco) ja Academic Search Ultimate (Ebsco) ja Web Of Science. Keskeisimmät käyttämäni hakusanat olivat englanniksi *kinship care, kinship foster care, decision-making, factors, assessment, social work, workers, attitudes, perspectives, perceptions*. Hakuja tietokannoista tein AND, OR tai *-hakutoimintojen avulla saadakseni soveltuvia hakutuloksia. Hakutuloksia oli runsaasti, mutta ne eivät olleet relevantteja. Luin runsaasti otsikkotasolla artikkeleita, joiden perusteella otin tutkimuksia tarkempaan tarkasteluun. Tarkemmassa tarkastelussa luin tiivistelmiä pääpiirteittäin. Aineistonkeruuta ohjasivat sisäänotto- ja poissulkukriteerit. Etsin vertaisarvioituja tieteellisiä artikkeleita, artikkeleiden tuli olla maksuttomia, kieleltään englanninkielisiä, aikavälillä 2000–2024. Haut näiden ulkopuolella poissulkivat tutkimusartikkelit haun ulkopuolelle. Lopulta valikoin 20 artikkelia tutkimusaineistooni. Sisällytin aineistooni aineistonhaun jälkeen mukaan myös suomalaisten väitöskirjan. Vuolukan (2024) väitöskirja julkaistiin lokakuussa 2024 aineiston analyysin aikana. Sisällytin väitöskirjan mukaan aineistoon, sillä katsoin sen soveltuvan sisällöllisesti hyvin aineistoni analyysiin tarjoten näkökulmaa kotimaiseen kontekstiin kansainvälisen aineiston lisäksi. Sisällytin myös aineistonhaun jälkeen toisen artikkelin mukaan aineiston analyysiin. Lokakuun 2024 aikana julkaistun tutkimusartikkelin (Lilleston ym. 2024), sillä katsoin sen täydentävän tutkimusaineistoa tarjoten tietoa ammattilaisten suhtautumisesta läheisverkostosijoituksiin kvantitatiivisen tutkimuksen keinoin.

Kuvio 3. Aineistonkeruu.

Tutkimusartikkeleita tutkielmaan valikoitui 22. Aineistojen tutkimusmaat ovat Australiasta (4), Englannista (1), Espanjasta (1), Kanadasta (1), Ruotsista (2), Tanskasta (1), Suomesta (1) ja Yhdysvalloista (11). Tutkimuksista 14 on julkaistu vuosina 2015–2024 ja 8 vuosina 2000–2014. Lopullinen tutkimusaineisto on monipuolinen niin ajallisesti kuin alueellisesti.

Tutkimusartikkelit olivat tutkimusmenetelmiltään kvalitatiivisia (10), kvantitatiivisia (6) ja monimenetelmällisiä (6) tutkimuksia. Kvalitatiivisissa tutkimuksissa on tavoitteena selvittää haastatteluiden avulla ammattilaisten näkemyksiä ja asenteita läheisverkostosijoituksista (Brisebois 2013; Cardoso 2009; Chipman ym. 2002; Jordan ym. 2024; Peters 2005), ammattilaisten näkemyksiä läheisverkostosijoituksen esteistä ja mahdollistajista (Gibson & Rinkel 2012; Malthaner ym. 2024; Rasmussen & Jæger 2021). Yhdessä tutkimuksessa tarkasteltiin diskurssianalyysin keinoin ammattilaisten konstruktioita läheisverkostosijoituksista (Ponnert 2017). Yksi tutkimus keskittyi

tutkimaan ammattilaisten konstruktioita läheisverkostosijoituksessa olevien nuorten tilanteista (Moberg Stephenson & Källström 2020). Yksi tutkimus keskittyi tarkastelemaan tekijöitä, jotka edistävät ammattilaisten näkemysten mukaan läheisverkostosijoitusten pysyvyyttä (Rowlson & Shabbar 2024). Yksi väitöskirja keskittyi tarkastelemaan sosiaalityöntekijöiden arviointi- ja päätöksentekotyötä lapsen sukulaissijoitusprosessissa (Vuolukka 2024). Myös yksi kvantitatiivinen tutkimus tutki lastensuojelun työntekijöiden asenteita läheisverkostosijoituksista (Lilleston ym. 2024). Ammattilaisten näkemyksiä läheisverkostosijoituksista tarkasteltiin myös monimenetelmällisin keinoin, kyselyhaastattelulla ja ja fokusryhmähaastattelulla. (Irizarry ym. 2016, Kiraly ym. 2015; Kiraly 2019; Malthaner 2024; Rasmussen & Jæger 2021). Monimenetelmällisin keinoin tarkasteltiin läheisverkostosijoituksen laatuun vaikuttavia tekijöitä (Farmer 2010). Kvantitatiivisissa tutkimuksissa tarkasteltiin tekijöitä, jotka vaikuttavat päätökseen sijoittaa lapsi läheisverkostoonsa. Tutkimuksissa tarkasteltiin lasten asiakkuuksien tilastotietoja (Beeman ym. 2000; Grocan-Kaylor 2000; Jedwab 2020; Wu & Snyder 2019). Aineisto kuvattuna tarkemmin liitteessä 1: tutkielman aineisto.

Tutkimusartikkeleiden julkaisukanavien laaduntarkasteluun hyödynnän Julkaisufoorumin tasoluokitusta, joka asettaa arvion tieteelliselle julkaisukanavalle. Tutkimusartikkelit ovat julkaistu vertaisarvioituissa lehdissä ja voivat saada luokituksen 0–3. Tasoluokka 1 sisältää tieteelliset tutkimustulokset julkaisevat vertaisarvioidut julkaisukanavat ja suurin osa julkaisukanavista asettuu tasolle 1. Tasoluokat 2 ja 3 sisältävät korkeatasoiset ja vaikuttavimmat tieteelliset julkaisukanavat. 0 tasoluokaksi arvioidaan ne julkaisukanavat, jotka eivät yllä tason 1 kriteereihin. (Julkaisufoorumi 2023.) Suurin osa tämän tutkielman julkaisukanavista asettuvat 1. ja 2. tasoon. Yksi julkaisukanavista asettuu tasoon 3 ja kahdelle julkaisukanavalle ei ollut saatavilla tasoluokitusta. Julkaisukanavat ja menetelmät kuvattuna tarkemmin taulukossa 1.

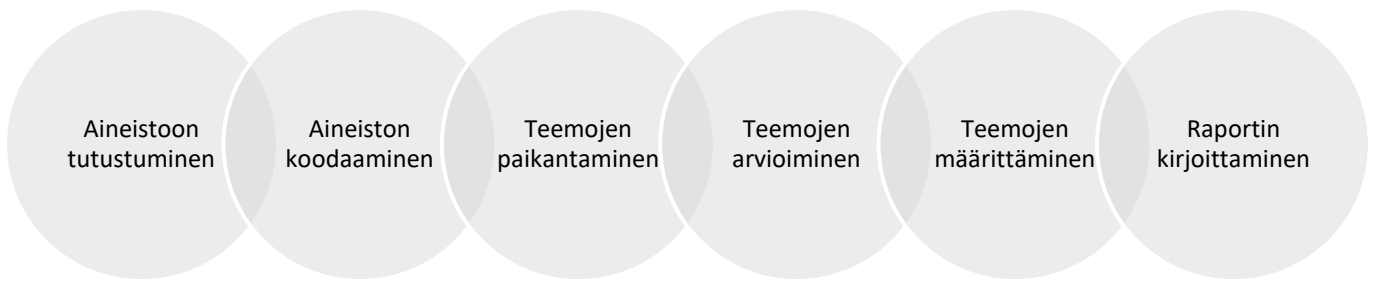
Taulukko 1. Tutkimusaineiston julkaisukanavat ja tutkimusmenetelmät.

Julkaisukanava	Julkaisuvuosi	Julkaisufoorumin tasoluokitus	Tutkimuksen menetelmä
Children and Youth Services Review	2000	1	Kvantitatiivinen tutkimus
Social Work Research	2000	2	Kvantitatiivinen tutkimus
Families In Society	2002	1	Kvalitatiivinen tutkimus
Children and Youth Services Review	2005	1	Kvalitatiivinen tutkimus
Child Welfare	2009	1	Kvalitatiivinen tutkimus
British Journal of Social Work	2010	3	Monimenetelmällinen tutkimus
Journal of Family Social Work	2012	1	Kvalitatiivinen tutkimus
Qualitative Social Work Research and Practice	2013	2	Kvalitatiivinen tutkimus
Children Australia	2015	1	Monimenetelmällinen tutkimus
Journal of Family Social Work	2016	1	Monimenetelmällinen tutkimus
Child & Family Social Work	2017	2	Kvalitatiivinen tutkimus
Child & Family Social Work	2019	2	Monimenetelmällinen tutkimus
Journal of Family Social Work	2019	1	Kvantitatiivinen tutkimus
Qualitative Social Work Research and practice	2020	2	Kvalitatiivinen tutkimus

Children and Youth Services Review	2020	1	Kvantitatiivinen tutkimus
Child & Adolescent Social Work Journal	2021	1	Monimenetelmällinen tutkimus
Journal of Family Studies	2024	1	Kvantitatiivinen tutkimus
Marriage & Family Review	2024	1	Kvalitatiivinen tutkimus
Children and Youth Services Review	2024	1	Monimenetelmällinen tutkimus
Child & Family Social Work	2024	2	Kvalitatiivinen tutkimus
Acta Electronica Universitatis Lapponiensis	2024	-	Kvalitatiivinen tutkimus
Journal of Public Child Welfare	2024	-	Kvantitatiivinen tutkimus

4.4 Temaattinen analyysi

Analyysi on toteutettu temaattisena analyysinä. Temaattinen analyysi toteutetaan reflektiivisellä otteella, jossa analyysiprosessi on enemmän mukautuva ja refleksiivinen kuin suoraviivainen, lineaarinen prosessi. Temaattinen analyysi sisältää kuusi vaihetta. Aineiston analyysi aloitetaan aineistoon tutustumisella, jonka jälkeen se koodataan ja aloitetaan teemojen muodostaminen (Braun ym. 2019, 852–857.) Aineiston analyysissä on tärkeää, että yksittäisistä havainnoista pystytään irrottautumaan ja lausumaan niistä jotain yleisemmällä tasolla kokonaisuutena (Puusa 2020, 148). Aineiston teoriasidonnainen analyysi aloitetaan aineistolähtöisesti, mutta analyysin edetessä sitä tarkastellaan huomioiden tutkielman teoreettinen viitekehys (Puusa 2020, 151).

Kuvio 4. Temaattisen analyysin vaiheet (Braun ym. 2019, 852–857).

Aloitin analyysin *tutustumalla* valikoituuni aineistooni huolellisesti lukemalla läpi tutkimusartikkeleiden lähtökohdat ja tulokset, tehden yksityiskohtaisia ja kokonaisvaltaisempia havaintoja aineistosta. Latasin valikoidut artikkelit tutustumisvaiheessa laadullisen tutkimuksen analysointiin tarkoitettuun Atlas.ti-ohjelmaan. Analyysin seuraavassa vaiheessa *koodasin* tutkimuskysymyksen näkökulmasta keskeisiä asioita aineistosta Atlas.ti-ohjelmalla. Keskityin koodaamaan ammattilaisten näkemyksiä läheisverkostosisjoitukseen liittyvästä harkinnasta. Lisäksi koodasin muita tekijöitä, jotka vaikuttavat läheisverkostosisjoituksen harkintaan. Jatkoin analyysiä *paikantamalla teemoja* aiemmin koodaamistani keskeisistä asioista. Tässä vaiheessa teemojen paikantaminen on kuitenkin vasta eräänlaista hahmottelua ja ehdottelua. Seuraava analyysivaihe, *teemojen arviointi ja määrittely*, ovat prosessissa oleellisia vaiheita. Niissä teemojen sopivuutta arvioidaan suhteessa tutkimuskysymykseen ja tavoitteeseen. Tässä kohdassa tarkastelin myös tutkielman teoreettista viitekehystä suhteessa aineistoon. Järjestin lopulta teemat kahteen kokonaisuuteen, joita ovat läheisverkostosisjoitusten kompleksinen harkinta ja harkinnan taustatekijät. Tämän jälkeen aloitin raportin laatimisen. Temaattisen analyysin alaluokat, teemat, yläluokat ovat nähtävillä liitteessä 2. Temaattinen analyysi.

Liite 2. Temaattinen analyysi.

Alateemat	Teema	Yläteema
Emotionaalinen kiintymys Luonnollisuus Perhesysteemien muutokset Läheisten väliset jännitteet Perhedynamiikkojen haasteet	Perheyhteisyys	
Sijoitusten pitkä kesto Läheissijaisvanhempien sitoutuneisuus Kuormittuneet sijoitukset Pysyvät traditiot Pysyvyyttä suhteissa	Pysyvyys	Kompleksinen harkinta
Turvallisuuden tunne osapuolille Turvallisuuden arviointi yksityisissä tiloissa Haitalliset kasvatuskäytännöt Vaikeaselkoiset tilanteet Yhteydenpidon ja valvonnan haasteet	Turvallisuus	

Alateemat	Teema	Yläteema
Läheisverkostosijoituksen työprosessi		
Läheisverkosto lastensuojeluprosessissa		
Taustaselvitykset ja kriteerit	Ammatilliset arviointikäytännöt	
Taidot ja koulutus		
Muut sijoituspäätökseen vaikuttavat tekijät		
		Harkinnan taustatekijät
Lainsäädännöllinen velvoite ensisijaisuudesta		
Lainsäädännön rajoitteet		
Organisaation resurssit ja tuki	Lainsäädäntö ja organisatoriset tekijät	
Organisaatioiden puutteelliset menettelytavat		
Taloudellinen tuki		

4.5 Tutkielman luotettavuus ja eettisyys

Noudatan tutkimuseettisen neuvottelukunnan tieteellisen käytännön peruseriaatteita tutkielman laadinnassa, jotka ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (TENK 2023). Laadullisen tutkimuksen tavoitteen mukaisesti pyrin luomaan mahdollisimman monipuolinen ja perusteellisen käsityksen tutkittavasta ilmiöstä. Otan tutkielman toteuttamisessa huomioon, että laadullisessa tutkimuksessa tutkittavat kohteet ovat usein olemukseltaan abstrakteja, kontekstisidonnaisia ja ajassa muuttuvia, jonka vuoksi ilmiöiden todellisuus on moniselitteistä ja tulkinnanvaraisia. (Puusa & Julkunen 2020, 190–192.) Tutkielmani on edennyt suunnitelmallisesti teoreettisista lähtökohdista metodin valintaan, aineiston keruuseen, tulosten tarkasteluun ja johtopäätöksiin. Tiedollisen ymmärryksen lisääntyminen aiheesta tutkielman tekemisen aikana on vaikuttanut ja ohjannut

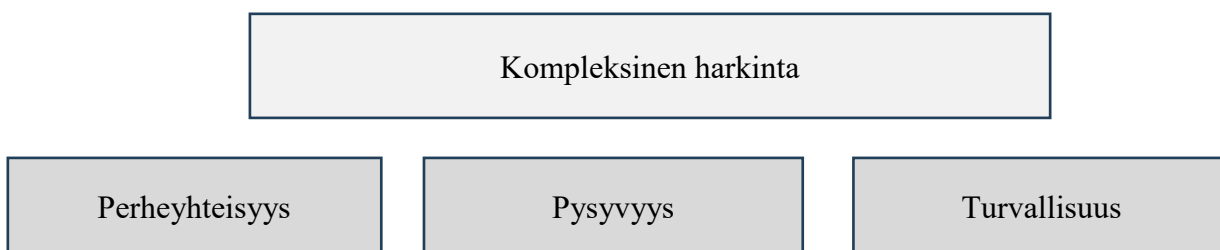
tutkielmani suuntaa prosessin aikana. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa oleellista on tutkielman uskottavuus, jolla viitataan tutkielman yhtenäisyyteen ja prosessin johdonmukaisuuteen. Uskottavuus käsittää havaintojen ja tulkintojen kuvaamisen, sekä tulkintojen ja johtopäätösten sopivuuden tutkielman kokonaisuuteen. (Puusa & Julkunen 2020, 195–200.) Olen tutkielman teon aikana pyrkinyt aktiivisesti pohtimaan teoreettisten lähtökohtien, tulosten ja johtopäätösten sopivuutta suhteessa tutkielman kokonaisuuteen.

Tutkimusartikkelit ovat monipuoliset niin alueellisesti kuin ajallisesti. Tutkimusartikkelit olivat yhtä artikkelia lukuunottamatta kaikki englanninkielisiä. Tutkimusprosessin aikana tein paljon kielellistä käännoistyötä ja lauseiden merkitysten kääntäminen suomen kieleen sisälsi paljon itsenäisiä valintoja. Pyrin parhaani mukaan säilyttämään kääntämistyön yhteydessä tutkimusten alkuperäiset sanavalintoja ja merkitykset. Aina suora käänno ei kuitenkaan kuvannut välttämättä tutkimusten alkuperäisten sanojen merkitystä, jonka vuoksi jouduin tekemään aktiivista pohdintaa valitsemistani sanavalinnoista. Pyrin sanavalinnoissa myös pohtimaan niiden sensitiivisyyttä. Lastensuojelun sosiaalityön keskiössä ovat perheet, joiden elämään julkinen valta on puuttunut esimerkiksi huostaanoton keinoin, jonka vuoksi lastensuojelun tutkimuksessa on eettisesti haasteellisia tai arkoja aiheita. Lapsitutkimuksessa korostuu myös ammatillisten tulkintakehysten merkitykset (Pölkki 2008, 172, 176), jonka vuoksi koen sensitiivisen kielenkäytön merkityksellisenä tutkielmassa.

5 LÄHEISVERKOSTOSIJOITUSTEN KOMPLEKSIINEN HARKINTA

Tavoitteenani oli kuvata ammattilaisten näkemyksiä läheisverkostosijoituksiin liittyvästä harkinnasta. Muodostin temaattisen analyysin avulla kolme teemaa *perheyhteisyys, pysyvyys ja turvallisuus*, joiden avulla kuvaan ammattilaisten harkintaa läheisverkostosijoituksista. Ammatillaiset näkevät läheisverkostosijoituksissa myönteisiä puolia lasten tilanteisiin, mutta tunnistavat samanaikaisesti järjestelyihin liittyviä haasteita ja rajoitteita. Ammatillaiset punnitsevat perheyhteisyyden, pysyvyyden ja turvallisuuden näkökulmia arvioidessaan läheisverkostosijoituksia. Tulokset ovat kuviossa 5.

Ammatillaiset harkitsevat *perheyhteisyydessä* emotionaalista kiintymystä, järjestelyiden luonnollisuutta, muuttuvia perhesysteemejä, läheisten välisiä jännitteitä ja perhedynamiikan haasteita. Ammatillaiset harkitsevat läheisverkostosijoituksen päätöksenteossa myös *pysyvyydessä* sijoitusten kestoja, läheisten sitoutuneisuutta, sijoitusten kuormittuneisuutta, sekä pysyviä traditioita ja ihmissuhteita. Ammatillaiset harkitsevat myös *turvallisuudessa* turvallisuuden tunnetta osapuolille, turvallisuuden arviointia yksityisissä tiloissa, haitallisia kasvatuskäytänteitä, epäselviä tilanteita ja yhteydenpidon ja valvonnan haasteita.

Kuvio 5. Kompleksinen harkinta.

5.1 Perheyhteisyys

Emotionaalinen kiintymys

Ammatillaiset harkitsevat läheisverkostosijoituksissa olevan emotionaalista kiintymystä ja kokevat sen olevan merkittävä etu järjestelyssä (Brisebois 2013; Irizarry 2016; Kiraly 2019, 453; Peters 2005; Ponnert 2017; Vuolukka 2024). Ruotsalaisten ammattilaisten harkinnassa läheisverkostosijoituksessa

osapuolten välillä olevat tunteet näyttäytyvät ammattilaisille eräänlaisena voimana, joka sitoo lasta ja läheisiä yhteen ja auttaa lasta toipumaan haastavasta tilanteesta (Ponnert 2017, 1089). Myös kanadalaiset ammattilaiset uskovat läheisten omaavan enemmän emotionaalista kiintymystä lapseen, verrattuna tavalliseen perhehoitoon (Brisebois 2013, 295). Ammattilaisilla on uskomus siitä, että läheiset hyväksyvät lapsen todennäköisemmin sellaisena kuin lapsi on, omana itsenään, eivätkä yritä muuttaa lasta (Peters 2005, 600). Ammattilaiset tunnistavat, ettei läheisverkostosijoitus ei kuitenkaan aina takaa emotionaalista kiintymystä läheisen ja lapsen välille. Joskus suhde voi puuttua tai olla katkennut elämän varrella. (Kiraly 2019; Vuolukka 2024.) Ammattilaisten harkinnan mukaan ennalta oleva yhteys lapsen ja läheisen välillä on yksi tärkeimmistä tekijöistä, kun he harkitsevat läheisverkostosijoitusta. Tästä huolimatta ammattilaiset tunnistavat läheisverkostosijoituksia, joissa osapuolten väliset suhteet olivat heikkoja tai olemattomia ja havaitsivat näiden sijoitusjärjestelyiden olevan epävarmoja, pikaisella aikataululla tehtyjä järjestelyitä (Kiraly 2019, 453). Ammattilaisten mukaan puuttuva suhde läheisten ja lapsen välillä voi olla peruste myös kielteiselle päätökselle läheisverkostosijoituksessa, mutta tunnistavat myös suhteiden mahdollisuuden vahvistua uudelleen sijoituksen myötä ja painottavat kokonaisvaltaisen tilanteen arvioita. (Vuolukka 2024, 153.)

Luonnollisuus

Ammattilaiset harkitsevat läheisverkostosijoituksia niiden luonnollisuuden vuoksi ja kuvaavat läheisverkostosijoitusten luonnollisuutta myönteiseksi asiaksi (Brisebois 2013; Kiraly ym. 2015; Peters 2005; Vuolukka 2024). Ammattilaisten näkemyksen mukaan lapset sopeutuvat sijoitukseen läheisen luo nopeammin, verrattuna muihin sijaishuollon muotoihin (Brisebois 2013, 295). Ammattilaisten mukaan läheisverkostosijoitukset mahdollistavat lapselle normaalia, joustavaa arkea, sisältäen vähemmän byrokratiaa (Peters, 2005, 600; Vuolukka 2024, 116). Ammattilaisten harkinnassa läheisverkostosijoitus tukee paremmin lapsen normaalia kehitystä ja mahdollistaa lapsen kasvun normaalissa, perheenomaisessa ympäristössä. Ammattilaisten näkemyksen mukaan läheisverkostosijoitus estävät todennäköisemmin lasta joutumasta tilanteeseen, jossa lapsen arki pyörii ammatillisen jargonin, terapeuttien käyntien ja hoitosuunnitelmien ympärillä (Peters 2005, 600.) Ammattilaisten mukaan läheisverkostosijoitus mahdollistaa luontaisen ympäristön yhteydenpidolle ja tapaamisille biologisten vanhempien ja lapsen välille (Brisebois 2013; Peters 2005; Vuolukka 2024, 115). Ammattilaiset kokevat läheisverkostosijoituksen tukevan lasta säilyttämään tiiviimmän kontaktin biologiseen perheeseen (Peters 2005, 599) ja luovan luonnollisen yhteydenpidon mahdollisuuden vanhemmille (Brisebois 2013, 296). Arjessa tapahtuvat tapaamiskäytännöt ovat joustavia ja mahdollistaa parhaillaan osapuolten luonnolliset tapaamiset (Vuolukka 2024, 115). Läheisverkostosijoituksessa asuvat lapset pitivät keskimäärin enemmän

yhteyttä biologisiin vanhempiinsa puhelimitse, verrattuna muissa sijaishuollon muodoissa asuviin lapsiin (Fuentes-Pelaez ym. 2024). Yhdysvaltalaisen ammattilaisten mukaan läheisverkostosijoitusten merkittävänä myönteisenä puolena on, että se vähentää huomattavasti lapsen stigmaa. Ammattilaisten mukaan monet sijaishuollossa olevat lapset kokevat vakavaa stigmaa ollessaan sijaishuollossa. Stigma on lapsille erittäin kuormittavaa ja heikentää ammattilaisten näkemysten mukaan lasten psyykkistä vointia. Läheisverkostosijoituksissa asuvien lasten tilanteisiin liittyy vain vähän tai ei ollenkaan stigmaa, sillä läheisen luona asuminen mielletään yleisemmin sosiaalisesti hyväksyttäväksi vaihtoehdoksi. (Peters 2005, 601.) Toisaalta ruotsalaiset ammattilaisten harkinnassa läheisverkostosijoitus nähtiin myös stigmaa aiheuttavana vaihtoehtona, jos lapsen vanhempi oli syyllistynyt esimerkiksi vakavaan väkivaltarikokseen. Ammatilliset harkitsivat tällöin tavallisen sijaisperheen olevan neutraalimpi ja vähemmän stigmatsoiva vaihtoehto ja ajattelevat lapsen voivan paremmin muutettuaan toiselle paikkakunnalle ja pois perheen konflikteista. (Ponnert 2017, 1091.)

Perhesysteemien muutokset

Ammattilaisten harkinnassa läheisverkostosijoitusten myönteisenä etuna on, että ne voivat ylläpitää ja vahvistaa lapsen merkityksellisiä perhesuhteita (Brisebois 2013; Kiraly ym. 2015; Peters 2005; Ponnert 2017; Moberg Stephenson & Källström 2020; Vuolukka 2024). Ammatilliset näkevät lapsen jatkuvan yhteyden vanhempiin ja laajempaan perheyhteyteen läheisverkostosijoituksen myönteisenä puolena (Brisebois 2013, 294). Läheisverkostosijoitus voi tukea aiemmin katkenneita tai etäisiä sukulaissuhteita ja tukee lapsen kuulumisen kokemusta läheisiinsä. Ammattilaisten tulkinnoissa myös lapsen ja biologisen vanhemman välisen suhteen ylläpito edistää lapsen hyvinvointia ja kiintymystä. (Vuolukka 2024, 117, 153.) Ammattilaisten mukaan läheisverkostosijoitus voi sitouttaa myös biologisia vanhempia olemaan vahvemmin mukana lapsen prosessissa ja elämän muutoksissa, parantaen perhesysteemin toimintaa (Peters 2005, 599).

Läheisverkostosijoitus voi tuoda muutoksia perhesysteemeihin (Rowlson & Shabbar 2024; Malthaner 2024; Rasmussen & Jæger 2021; Irizarry ym. 2016; Peters 2005). Ammattilaisten mukaan sijoitus voi muovata lapsen käsitystä perheen merkityksestä (Peters 2005; Ponnert 2017). Ammattilaisten mukaan läheisverkostosijoitus voi muuttaa lapsen käsitystä perheestä parempaan suhteessa mahdollisimpiin aiempiin huonoihin kokemuksiin perheestä ja katkaista haitallisten käytösmallien ylisukupolvista siirtymistä, sekä lisätä perheen arvoa ja merkitystä elämässä. Lisäksi ammatilliset näkevät läheisverkostosijoituksen lisäävän lapsen realistista tapaa suhtautua biologisen perheensä tilanteeseen ja näkevät tämän suojaavana tekijänä lapsen tilanteeseen. (Peters 2005, 600, 602.)

Ammattilaiset mukaan perheyhteisyys voi mahdollistaa tilanteen, jossa lapsi ja läheissijaisvanhempi voivat yhdessä jakaa tarvittaessa surun tunteita biologisen perheen tilanteesta ja kokevat sen läheisverkostosijoituksen myönteisenä puolena (Ponnert 2017, 1089). Ammattilaisten mukaan perhesysteemeissä on havaittavissa ylisukupolvisia toimintatapoja, joiden vuoksi ammattilaiset edellyttävät läheissijaisvanhemmalta reflektiivisiä kykyä tarkastella omaa toimintaa ja tarvittaessa muutoskykyä (Vuolukka 2024, 126). Ammattilaisten kokevat läheisverkostosijoitusten myönteisenä puolena myös, että läheiset usein kannustavat lasta toimimaan paremmin ja tekemään toisenlaisia valintoja elämässään kuin suvun aiemmat sukupolvet (Peters 2005, 601). Ammattilaiset näkevät tarpeen holistiseen suhtautumiseen perhesysteemeihin. Läheisverkostosijoitusten tuomat muutokset arkeen, perheestä huolehtimisen kompleksisuus ja perheenjäsenten roolien muutokset häiritsevät perherakenteita ja haastavat kokonaisuudessaan läheisverkostoja. (Rowlson & Shabbar 2024, 4.) Läheisverkostosijoitukseen liittyy äkillinen luonne antaa kuitenkin vain vähän aikaa läheisille orientoitua uuteen rooliinsa (Matlhaner 2024). Läheisverkostosijoitukset vaativat ammattilaisten näkökulmasta paljon roolien selventämistä läheisverkostosijoituksen osapuolille (Rasmussen & Jæger 2021, 204) ja huolenaiheena on, etteivät läheiset tavoita omaa muuttunutta rooliaan lapsen elämässä tai väärinymmärtävät oman läheissijaisvanhemman roolinsa (Irizarry ym. 2016, 207).

Läheisten väliset jännitteet

Ammattilaisten mukaan konfliktit ja jännitteet läheisten ja biologisen vanhempien välillä haastavat läheisverkostosijoituksia (Brisebois 2013; Farmer 2010; Ponnert; Peters 2005; Rasmussen & Jæger 2021; Rowlson & Shabba 2024; Vuolukka 2024). Ammattilaiset tunnistavat läheissijoituksissa olevien konfliktien olevan emotionaalisesti erittäin latautuneita ja niiden hallitseminen ammattilaisille haastavaa (Rasmussen & Jæger 2021, 207). Ammattilaisten mukaan konfliktit osapuolten välillä aiheuttavat sijoitusten katkeamista, sillä läheiset kokevat lopulta tilanteesta aiheutuvan stressin liiallisena (Brisebois 2013, 297). Läheisverkostosijoitus aiheuttaa jännitteitä, kun sijoituspäätös ei tapahdu yhteisessä ymmärryksessä ja biologiset vanhemmat vastustavat lapsen huostaanottoa (Rasmussen & Jæger 2021, 205). Konfliktitilanteissa biologisilla vanhemmilla voi olla negatiivisia tunteita siitä, että läheinen on ottanut lapsen hoitoon, he voivat olla aktiivisesti vihamielisiä tai esittää uhkauksia läheissijaisvanhemmille (Farmer 2010, 438). Ammattilaisten mukaan lapsen läheisillä voi olla myös keskinäistä kilpailua siitä, kuka tulee valituksi läheissijaisvanhemmaksi (Gibson & Rinkel 2012; Vuolukka 2024, 106, 107).

Ammattilaiset tunnistavat turhautuvansa läheisverkostosijoituksissa ilmeneviin triangulaation haasteisiin biologisten vanhempien ja läheissijaisvanhempien välillä. Triangulaatiolla viitataan

toimintaan, jossa konfliktin osapuolet esittävät syytöksiä, jotka luovat tai ylläpitävät konflikteja. Ammattilaisten mukaan läheisverkostosijoitusten jatkuvana haasteena on neuvottelu läheissijaisvanhempien ja biologisten välisistä ristiriidoista. (Brisebois 2013; Peters 2005.) Ammatilaiset ovat huolissaan lapsista konfliktitilanteissa ja näkevät riskinä, että he joutuvat kuulemaan tai olemaan osallisina läheisten ja biologisten vanhempien välisissä konflikteissa (Brisebois 2013; Ponnert 2017). Toisaalta ammatilaiset kokevat läheisverkostosijoituksen vähentävän lapsen kokemaa lojaliteettiristiriitaa aikuisia kohtaan (Peters 2005, 600). Ammatilaiset kuvaavat, ettei heillä ole pääsyä sukulaisten yhteiseen kokemushistoriaan, jonka vuoksi ristiriitoja on vaikea tavoittaa (Vuolukka 2024, 108) ja perheiden emotionaaliseen tilaan on haasteellista päästä sisään ulkopuolisena (Rasmussen & Jæger 2021, 201).

Perhedynamiikkojen haasteet

Ammattilaisten näkevät läheisverkostosijoituksissa riskinä haasteet perhedynamiikassa (Matlhaner ym. 2024; Peters 2005; Ponnert 2017; Rowlson & Shabbar 2024; Vuolukka 2024). Ammatilaiset tunnistavat olevansa haluttomia sijoittamaan lapsia läheisverkostoon, joiden perhedynamiikka on häiriintynyt. Ammatilaiset näkivät riskiksi häiriintyneiden perhedynamiikkojen siirtymisen eteenpäin läheisverkostosijoituksissa. (Gibson & Rinkel 2012; Peters 2005; Ponnert 2017.) Ammattilaisten mukaan he liittävät metaforan ”ei omena kauas puusta putoa” perhedynamiikan ylisukupolvisiin haasteisiin, joiden kanssa työntekijä voi todennäköisesti joutua työskentelemään sijoituksen aikana (Gibson & Rinkel 2012, 143; Peters 2005, 603). Ammattilaisten mukaan läheisverkostosijoitukset voivat häiritä läheissijaisvanhempien perheiden sisäistä vakautta ja johtaa jopa koko perhejärjestelmien hajoamiseen (Rowlson & Shabbar 2024, 4). Ammatilaiset kertovat läheisverkostosijoituksen esteeksi läheissijaisvanhemman haasteet tunteiden säätelyssä (Ponnert 2017; Kiraly 2019). Läheissijaisvanhempien ollessa liiallisen surun tai järkytyksen alaisina perheen tilanteen takia, ammatilaiset eivät puolla läheisverkostosijoitusta (Ponnert 2017, 1089.) Ammattilaisten mukaan osa läheissijaisvanhemmista voi kokea negatiivisia tunteita biologisia vanhempia kohtaan tai heillä voi olla haasteita ymmärtää heidän tilannettaan ja kokevat tämän estävän lapsen mahdollisuutta asianmukaiseen yhteydenpitoon biologisten vanhempiensa kanssa (Kiraly 2019, 454; Ponnert 2017, 1089).

5.2 Pysyvyys

Sijoitusten pitkä kesto

Ammatilaiset näkevät läheisverkostosijoitusten myönteisenä puolena niiden tuoman pysyvyyden ja jatkuvuuden lapsen tilanteeseen (Brisebois 2013; Chipman ym. 2002; Peters 2005; Ponnert 2017;

Vuolukka 2024). Ammatillaiset painottavat harkinnassaan sijoituksen pysyvyyttä lapsen tilanteeseen. Arvioidessaan sijoituksen pysyvyyttä, ammatillaiset arvioivat lapsen ja läheisen välistä suhdetta ja läheisen kykyä sitoutua antamaan pitkäaikaista hoivaa lapselle (Chipman ym. 2002, 512). Läheisverkostosijoituksissa esiintyy vähemmän sijoitusten katkeamisia verrattuna muihin sijoitusmuotoihin (Farmer 2010; Fuentes-Pelaez ym. 2024). Fuentes-Pelaez ja kumppaneiden (2024) tutkimuksen mukaan läheisverkostosijoitukset ovat kestoaltaan pysyviä. Läheisverkostosijoituksessa olevat lapset viettävät sijoituksessa keskimäärin 6 vuotta, kun taas tavallisissa sijaisperheissä elävien lasten sijoitukset kestävät keskimäärin 3 vuotta. Läheisverkostoon sijoitetut lapset asuivat myös keskimäärin useammin sijoituksessa täysi-ikäisyyteen asti. Farmer (2010) tutkimuksessa havaitaan heikkolaatuisten läheisverkostosijoitusten kestävän huomattavasti pidempään, verrattuna heikkolaatuisiin sijoituksiin tavallisissa sijaisperheissä. Kun sijoitukset eivät ole olleet tyydyttäviä, sosiaalityöntekijät siirtävät lapsen pois tavallisesta sijaisperheestä huomattavasti nopeammin, kuin läheissijaisperheestä.

Läheissijaisvanhempien sitoutuneisuus

Ammattilaisten harkinnassa läheisverkostosijoitusten myönteisenä puolena on, että läheissijaisvanhemmat ovat sitoutuneita läheisten lasten hoitoa kohtaan ja he ovat lapsiin kiintyneitä (Brisebois 2013; Chipman ym. 2002; Farmer 2010; Irizarry ym. 2016, 205; Kiraly 2019; Ponnert 2017; Vuolukka 2024). Ammatillaiset arvioivat läheisten kykyä sitoutua lapsen hoitoa kohtaan pitkäaikaisesti (Chipman ym. 2002, 512). Ammatillaisten mukaan läheissijaisvanhemmilla on henkilökohtainen halu toimia sijaisvanhempina läheiselle lapselle ja kokevat läheisten auttavan usein tilanteissa pyyteettömästi (Brisebois 2013, 295, Vuolukka 2024, 104). Läheissijaisvanhemmat jaksavat jatkaa todennäköisemmin pidempään haastavasti käyttäytyvien lasten hoitamista verrattuna tavallisiin sijaisvanhempiin ja läheissijaisvanhempien sitoutuneisuus tehtävään on keskeinen myötävaikuttaja läheisverkostosijoituksissa (Farmer 2010, 436). Ammatillaisten mukaan läheiset voivat äärimmäistä syyllisyyttä pohtiessaan lapsen sijoituksen keskeyttämistä (Rowlson & Shabbar 2024, 5). Ammatillaisten mukaan läheisverkostosijoituksiin liittyy kuitenkin epävakautta, sillä läheissijaisvanhemmilla voi olla tuntemuksia siitä, että heillä on pakko ja velvoite antaa hoivaa läheisen lapselle, valinnanvapauden sijasta (Matlhaner ym. 2024, 5; Rowlson & Shabbar 2024, 5; Vuolukka 2024, 106). Harkitessaan läheisverkostosijoitusta ammatillaiset arvioivat myös läheisen motiiveja ryhtyä sijaisvanhemmaksi. Ammatillaisten mukaan velvollisuuden motiivit voivat ennakoita sijoituksen katkeamista myöhemmässä vaiheessa. Lapsen todellinen tilanne voi konkretisoitua läheiselle vasta lapsen arjen alkaessa, läheiset voivat olla tyytymättömiä tähän tilanteeseen ja sijoitus voi lopulta keskeytyä (Vuolukka 2024, 106.) Toisaalta myös osa

ammattilaisista ajattelee perheiden olevankin velvoitettuja antamaan hoivaa läheisten lapsille (Chipman ym. 2002, 516).

Kuormittuneet sijoitukset

Ammattilaiset tuovat esiin läheisverkostosijoitusten olevan laadultaan kuormittuneita (Farmer 2010; Malthaner 2024; Rowlson & Shabba 2024; Ponnert 2017). Ammattilaisten näkemysten mukaan läheisverkostosijoitukset täyttävät lastensuojelujärjestelmän peruskriteerin pysyvyydestä, mutta sijoitukset ovat epävakaita ja rasittuneita (Rowlson & Shabba 2024, 7). Lasten sijoitukset tulevat usein läheisperheille tietoon nopealla aikataululla, jonka vuoksi läheisillä on ajallisesti vain lyhyt aika valmistautua, orientoitua ja budjetoida elämäänsä läheissijaisvanhemmuutta varten. Ammattilaisten mukaan läheiset ovat usein vaikeissa elämäntilanteissa, he ovat iäkkäämpiä ja heillä voi olla usein taloudellisia haasteita. Vaikka läheisverkostosijoitukset ovat harkinnassa ensisijainen vaihtoehto, ammattilaisten mukaan on tärkeää tehdä tapauskohtaista harkintaa sijoituksen realiteeteista ja pohtia vaihtoehtoa, joka tarjoaa lapselle parhaan lopputuloksen. (Malthaner ym. 2024, 5, 7.) Ammattilaisten mukaan läheissijaisvanhemmat venyttävät omaa sietokykyään pitkälle, jonka tuloksena he ovat kuormittuneita ja suuren rasituksen alla. Läheissijaisvanhemman kuormituksen vuoksi läheisverkostosijoituksen laatu on heikompi (Farmer 2010). Toisaalta ammattilaiset tuovat esiin läheissijaisvanhempien omaava korkea resilienssiä ja sietokykyä ja korostavat että läheisverkostosijoituksessa onkin keskiössä läheisten resilienssin ja kuormituksen herkkä tasapainoilu (Rowlson & Shabba 2024, 7). tutkimuksen mukaan lapsen ohjautuminen läheisverkostosijoitukseen on tilastollisesti epätodennäköisempää, jos läheissijaisvanhemman kotitaloudessa on jo yksi tai useampi lapsi. Ammattilaiset eivät sijoita lasta läheisen luokse, jos he kokevat lapsen sijoittamisen läheisen luokse lisäävän läheissijaisvanhemman kuormitusta (Wu & Snyder 2019, 179). Ruotsalaisten ammattilaisten harkinta läheisverkostosijoituksista oli yhteydessä läheissijaisvanhempien määrään. Yksin, ilman kumppania toimivat läheissijaisvanhemmat konstruktioitiin heikommaksi vaihtoehdoksi ja puolestaan pariskuntana toimivat läheissijaisvanhemmat konstruktioitiin vahvemmaksi vaihtoehdoksi lapsille. Läheisverkostosijoituksissa olevat konfliktit biologisten vanhempien kanssa ovat kuormittavia läheissijaisvanhemmille. Sosiaalityöntekijät voivat ajatella läheissijaisvanhempien määrän olevan yhteydessä sijoituksen pysyvyyteen, kun läheissijaisvanhemmat ovat määrän kautta vahvempia ja siten turvallisempi vaihtoehto lapsille. (Ponnert 2017, 1088.)

Pysyvät traditiot

Ammattilaisten harkitsevat läheisverkostosijoituksia, sillä kokevat järjestelyn takaavan todennäköisemmin sen, että lapset voivat säilyttää tutun yhteisön, koulun ja ystävät sijoituksesta huolimatta (Brisebois 2013; Peters 2005; Ponnert 2017; Vuolukka). Ammatillaiset näkevät tämän jatkuvuuden itsessään auttavan lasta säilyttämään kuuluvuuden tunteen ja identiteetin (Peters 2005, 600) ja pysyvien elementtien jatkuvuus lapsen elämässä kodin vaihdosta huolimatta nähdään lapsen etuna (Vuolukka 2024, 134–135). Ammatillaiset uskovat läheisverkostosijoituksen tukevan jatkuvuuden ja tuttuuden tunnetta lapselle (Brisebois 2013, 295). Ammatillaisten mukaan läheisverkostosijoitus mahdollistaa kulttuurin ja kielen ylläpitämisen lapselle (Peters 2005; Moberg Stephenson & Källström 2020; Vuolukka 2024). Yhdysvaltalaisen ammatillaisten mukaan läheisverkostosijoitus auttaa lasta säilyttämään tuttuja elementtejä elämästään, kuten tuttuja tuoksujia, rituaaleja, kielellisiä yhtäläisyyksiä ja idiomeja. Tämä jatkuvuuden tematiikka läheisverkostosijoituksessa vähentää lapsen kokemaa surua, koettua menetystä ja kiintymyssuhteiden katkeamisia, joita sijoitustilanne aiheuttaa lapselle. Näiden haastavien tunteiden väheneminen antaa sijoitetuille lapsille paremmin tilaa keskittyä niihin perustavanlaatuisiin ongelmiin, sijoitusten juurisyihin, kuten kaltoinkohteluun. (Peters 2005, 600). Myös ruotsalaiset ammatillaiset (Ponnert 2017; Moberg Stephenson & Källström 2020) kokevat läheisverkostosijoituksen mahdollistavan lapselle samankaltaisten rutiinien, tuttujen tapojen ja emotionaalisen tuttuuden säilymisen muuttuvassa tilanteessa (Ponnert 2017, 1089).

Ammatillaiset uskovat kulttuurin luoman kielellisen tuttuuden, sosiaalisten koodien, uskonnon ja paikallisen naapuruston lisäävän turvallisuuden tunnetta lapselle (Moberg Stephenson & Källström 2020, 910). Läheisverkostosijoituksessa lapsi kiinnittyy suvun kulttuurisiteisiin ja traditioihin, edesauttaen kuuluvuuden tunnetta ja lapsen ymmärrystä omista lähtökohdistaan (Peters 2005; Vuolukka 2024). Ammatillaiset kokevat tuttujen paikkojen, juhlapyhien ja merkittävien hetket kiinnittävät lasta suvun suhteisiin (Vuolukka 2024, 106) ja mahdollistavan lapselle kuuluvuuden tunnetta. Sijaishuollossa olevilla lapsilla on usein kuulumattomuuden kokemuksia. Kuulumattomuuden tunteet liittyvät siihen, ettei heillä ei ole paikkaa missä viettää perheiden juhlapyyhiä tai he eivät koe kuuluvuutta sijaisperheen kulttuuriin tai sosioekonomiseen asemaan. (Peters 2005, 602.) Toisaalta ruotsalaisten maahanmuuttajanuorien kohdalla ammatillaiset kokivat, että vaikka läheisverkostosijoitus tuo perhesiteitä yhteen, vahvistaa kulttuuria ja kielellisiä taitoja, niin nuoret kokevat yksinäisyyden tunteita ja tuen puutetta asuessaan läheisen luona. Ammatillaisten mukaan läheisverkostosijoituksissa asuvilla maahanmuuttajataustaisilla nuorilla on haasteita integroitua ruotsalaiseen yhteiskuntaan, ja tunnistavat nuorten tarvitsisivat lisää tukea ja rohkaisua kodin ulkopuoliseen elämään. Ammatillaiset kuvaavat nuorten haasteita liikkuu oman naapuruston

ulkopuolelle, joka johtaa ajan saatossa vieraantumiseen muusta ympäröivästä yhteiskunnasta ja sosiaalisista verkostoista. Ammattilaiset painottavat ennaltaehkäisevän tukityön merkitystä nuorille, jotka asuvat läheisverkostossaan. (Moberg Stephenson & Källström 2020, 906–908.) Suomalaisten ammattilaisten kuvaavat läheisverkostosijoituksen harkintaan liittyvän myös hallinto-oikeuden vaikutus. Hallinto-oikeudessa lapsen kulttuuritaustan tukeminen puoltaa painavasti läheisverkostosijoituksen vaihtoehtoa ja ammattilaiset kuvaavat epävarmuutta tehdä kielteistä päätöstä läheisverkostosijoituksesta, jos lapsella on vähemmistökuultuuritausta. (Vuolukka 2024, 146.)

Pysyvyyttä suhteissa

Ammattilaisten harkitsevat pysyvyyden merkitystä lapsen ihmissuhteisissa (Brisebois 2013; Vuolukka 2024). Ammattilaiset tunnistavat sijoituksen pysyvyyden olevan suhteellista, eikä läheisverkostosijoitus ei välttämättä takaa itsessään sijaishuoltopaikan pysyvyyttä. Sijaishuoltopaikan muutos voi olla ajankohtainen asia sijoituksen aikana esimerkiksi isovanhempien iäkkyuden vuoksi. Sijoitus voi kuitenkin luoda pysyvyyttä lapselle ihmissuhteiden muodossa ja läheisten ihmissuhteiden ylläpitäminen onkin keskeistä suomalaisessa lastensuojelussa. (Vuolukka 2024, 154–155.) Myös kanadalaisten ammattilaisten mukaan lapsen pysyvä ja jatkuva yhteys läheisiin ja biologisiin vanhempiinsa nähtiin läheisverkostosijoituksen myönteisenä tuloksena (Brisebois 2013, 294). Ammattilaiset kokevat läheisverkostosijoituksen mahdollistavan lapselle pysyvyyttä suhteiden kautta myös tulevaisuuteen. Ruotsalaisten ammattilaisten mukaan läheisverkostosijoituksissa olevilla nuorilla oli kokemus siitä, että he saavat jatkaa asumistaan läheisten luona tarvittaessa myös täysi-ikäistyttyään ja tieto asiasta loi nuorille turvallisuuden tunnetta (Moberg Stephenson & Källström 2020, 911).

5.3 Turvallisuus

Turvallisuuden tunne osapuolille

Ammattilaiset näkevät läheisverkostosijoitusten voivan mahdollistaa turvallisuuden tunteita sijoituksen osapuolille (Brisebois 2013; Chipman ym. 2002; Ponnert 2017; Moberg Stephenson & Källström 2020). Ammattilaisten pohtivat sijoituksen läheisen luokse olevan lapselle ja vanhemmille vähemmän traumatisoiva kokemus, kuin sijoittaminen lapselle tuntemattomien sijaisvanhempien luo. Läheisverkostosijoitus mahdollistaa lapselle helpommin jatkuvuutta ja tuttuja elementtejä elämään ja lapset sopeutuvat sijoitukseen nopeammin. Ammattilaiset uskoivat, että lapset pystyvät pysymään

helpommin tutuissa yhteisöissä, koulussa ja ylläpitämään yhteyttä ystäviinsä. Myös ammattilaiset kokivat turvaa tiedosta, että lapsi on läheisten luona. (Brisebois 2013, 296.) Ammattilaiset kuvaavat myös läheisverkostosijoituksessa olevan kiintymyksen läheisen ja lapsen välillä tuovan emotionaalista turvaa lapselle kaoottisessa elämäntilanteessa (Ponnert 2017, 1089). Läheisverkostosijoitukset tuovat turvallisuuden tunnetta lapselle myös sosiaalisten-, kulttuuristen- ja perhesiteiden kautta. Läheisverkostosijoituksissa asuvien maahanmuuttajanuorten kohdalla ammattilaiset kokivat yhteisen puhutun kielen, yhteisen uskonnon ja kulttuuristen aspektien tuovan turvan tunnetta nuorille. Toisaalta osa ammattilaisista koki läheisten liiallisen tiukkojen kulttuuristen tapojen ja traditioiden rajoittavan maahanmuuttajanuorten elämää läheisverkostosijoituksissa. (Moberg Stephenson & Källström 2020, 910.) Ammattilaisten näkemykset puolestaan perheen jälleenyhdistämisestä läheisverkostosijoituksessa vaihtelivat (Brisebois 2013; Chipman ym. 2002). Ammattilaisten mukaan lapsen sijoittaminen läheisten ihmisten luo läheisverkostoon tuo turvallisuuden tunnetta biologisille vanhemmille, kun he tietävät lapsen olevan omien läheisten luona. Turvallisuuden tunne vaikeuttaa kuitenkin ammattilaisten näkemysten mukaan perheiden jälleenyhdistämistä, sillä näennäisen turvan tunteen vuoksi biologiset vanhemmat ovat vähemmän motivoituneita muutostyöskentelyyn saadakseen lapsensa takaisin luokseen (Brisebois 2013, 298; Chipman ym. 2002, 515). Osa ammattilaisista uskoo läheisverkostosijoitus voi helpottaa tavoitetta perheen jälleenyhdistämisestä, mikäli vanhemman ja läheissijaisvanhemman suhde on hyvä, tapaamisia on usein ja läheissijaisvanhempi tukee tilannetta (Chipman ym. 2002, 515).

Turvallisuuden arviointi yksityisissä tiloissa

Ammattilaiset painottavat harkinnassaan lapsen kasvuolosuhteiden turvallisuutta (Chipman ym. 2002; Irizarry ym. 2016; Kiraly ym. 2015, 28; Vuolukka 2024). Läheisverkostosijoituksen päätöksenteossa ammattilaiset tekevät riskiarvioita lapsen tilanteesta (Peters 2005, 606; Vuolukka 2024, 141). Suomalaiset ammattilaiset keskittyvät lapsen hyvinvointia vaarantavien riskien arviointiin ja arvioinnissa korostuu riittävyden tematiikka, joka tulee arvioida yksilöllisesti lasten tilanteissa. (Vuolukka 2024, 3, 170.) Ammattilaiset tunnistavat läheisverkostosijoituksissa paradoksin, lapsen edun näkökulmasta on hyvä valinta säilyttää lapsen perhe- ja kulttuurisiteet, mutta nämä siteet voivat olla ongelmallisia, kun halutaan ylläpitää lapsen turvallisuutta (Irizarry ym. 2016, 207). Ammattilaisilla oli tuntemuksia, että heidän päätavoitteensa taata lapsen turvallisuus ei aina toteudu läheisverkostosijoituksissa (Brisebois 2013, 298). Useissa tutkimuksissa ammattilaiset toivat esiin huolenaiheitaan liittyen lapsen turvallisuuteen läheisverkostosijoituksissa (Brisebois 2013; Irizarry ym. 2016; Kiraly ym. 2015; Peters 2005; Vuolukka 2024). Ammattilaiset kuvaavat läheisverkostosijoitusten haasteeksi sen, ettei ammattilaisilla ole aina pääsyä läheisten historiaan ja

emotionaaliseen tilaan (Rasmussen & Jæger 2021; Vuolukka 2024). Ammattilaisilta salattavia asioita voivat olla läheisten päihde- ja mielenterveysongelmat (Vuolukka 2024, 111). Ammattilaisten mukaan läheisten on joskus vaikea hyväksyä viranomaisten mukanaoloa heidän elämässään, heidän lojaliteettinsa voi kohdistua enemmän lapsen perheeseen kuin viranomaisiin (Irizarry ym. 2016, Peters 2005) ja riskinä on etteivät läheiset eivät noudata yhdessä viranomaisten kanssa sovittuja asioita ja sääntöjä (Jordan ym. 2024; Vuolukka 2024, 112). Voi olla myös tilanteita, joissa läheiset eivät omaksu tai noudata rooliaan läheissijaisvanhempina (Irizarry ym. 2016; Vuolukka 2024, 112), eivät tunnista syitä, jotka ovat johtaneet lapsen huostaanottoon biologisilta vanhemmilta tai heillä on pelon tunteita siitä, että ammattilaiset ottavat lapsen pois heidän luotaan (Irizarry ym. 2016). Kaltoinkohtelutilanteisiin liittyen ammattilaisilla oli myös ajatuksia, että läheiset voivat olla viranomaisten tietämättä yhteydessä biologiseen vanhempaan, asettaen lapsen uudelleen riskialttiiksi kaltoinkohtelulle (Peters 2005, 603). Australialaiset ammattilaiset kuvaavat haastavaksi saavuttaa alkuperäisväestön, aboriginaalien läheissijaisvanhempien luottamuksen läheisillä voi olla epäluottamusta lastensuojelun viranomaisia kohtaan (Irizarry ym. 2016, 27; Kiraly ym. 2015, 27, 30). Lapsen turvalliset olosuhteet eivät aina toteudu läheissijaisperheessä, jos läheiset salailevat tai peittelevät omia tai toisten osapuolten päihde- ja mielenterveysongelmia. Perheen suojelun, lojaliteetin tai omien tunteiden käsittelyn vuoksi sukulaisten voi olla vaikea kertoa lapsen tai vanhemman tilanteesta sosiaalityöntekijöille. (Vuolukka 2024, 110). Ammattilaisten mukaan läheisverkostosijoituksissa on ristiriitoja myös viranomaisten ja läheisten välillä (Rasmussen & Jæger 2021, 204). Toisaalta ammattilaiset ajattelevat, ettei pelkkä läheisten haasteellinen käytös voi olla este läheisverkostosijoitukselle, vaan kielteinen päätös vaatisi tämän lisäksi muitakin riskitekijöitä (Vuolukka 2024, 152).

Haitalliset kasvatuskäytänteet

Ammattilaisten näkemysten mukaan lapsen turvallisuutta vaarantaa läheisverkostosijoituksissa läheisten mahdolliset ongelmalliset lähestymistavat kasvatukseen ja kurinpitoon (Brisebois 2013; Irizarry ym. 2016; Kiraly ym. 2015; Vuolukka 2024). Suomalaiset ammattilaiset tunnistavat läheisverkostosijoituksissa riskitekijöiksi läheisten ongelmalliset kasvatustavat, jos ne sisältävät vanhentuneita kurituskäytäntöjä tai kovaksi ajateltuja kasvatustapoja (Vuolukka 2024, 143). Australialaiset ammattilaisilla on myös huolenaiheita aboriginaalien läheissijaisvanhempien mahdollisista kulttuurisista käytänneistä, joissa vanhemmat käyttävät kovaa kieltä ja uhkaavat lapsia fyysisillä rangaistuksilla. Ammattilaiset tunnistavat läheisverkostosijoitusten riskiksi ylisukupolvisten toistuvien kaltoinkohtelumallien siirtymisen läheisverkostosijoituksen mukana (Irizarry ym. 2016, 205; Kiraly ym. 2015, 29). Ammattilaiset tunnistavat tilanteita, jossa lapsi on

joutunut pahoinpidellyksi läheisverkostossaan samalla tavalla kuin biologisten vanhempiensa luona eikä lupaus turvallisuudesta ollut toteutunut sijoituksessa (Brisebois 2013, 298).

Vaikeaselkoiset tilanteet

Ammattilaiset tunnistavat läheisverkostosijoituksissa olevan tilanteita, joista ammattilaisten on vaikea päästä selkeään käsitykseen luoden ammattilaisille epävarmuuden tunteita (Brisebois 2013; Peters 2005; Vuolukka 2024). Ammattilaiset tunnistavat triangulaatioon liittyvää haasteellisuutta, triangulaatiolla viitataan toimintaan, jossa konfliktin osapuolet esittävät syytöksiä, jotka luovat tai ylläpitävät konflikteja. (Brisebois 2013; Peters 2005). Ammattilaisten mukaan biologiset vanhemmat kohdistavat läheisiin epäilyksiä kaltoinkohtelusta ja laiminlyönnistä, joista ei ole mitään näyttöä. Epäilykset aiheuttavat isoja työtaakkaongelmia ja kohtuutonta stressiä läheissijaisvanhemmille (Brisebois 2013, 297). Toisaalta triangulaatio ja konfliktit osapuolten välillä tuovat epävarmuuden tunteita ammattilaisille ja ammattilaiset kokevat vaikeaksi erottaa mitä sijoituksessa todellisuudessa on meneillään. Ammattilaisten rooliksi jää tehdä jatkuvaa riskiarvioita epäselvissä tilanteissa ja arvioida onko lapsia kohdeltu kaltoin tai ovatko he vaarassa. Ammattilaiset kokevat triangulaation haasteiden vähentävän heidän luottamustaan läheisiä kohtaan ja luovan työntekijälle epävarmuutta. (Peters 2005, 606.) Ammattilaiset voivat havaita arvioinnin aikana myös epämääräisiä huolenaiheita, jotka eivät ole kuitenkaan paikannettavissa konkreettisiksi ja selkeiksi asioiksi. Tällaisia voivat olla läheisen toimintakykyyn tai persoonallisuushäiriöihin liittyvät asiat, joista on vaikea saada varmaa tietoa ilman muiden ammattilaisten lausuntoja (Vuolukka 2024, 127). Ammattilaisten harkintaan vaikuttaa myös tilanteet, jossa ammattilaisilla on epämääräisiä, vaikeasti sanoitettavissa olevia huolenaiheita, joiden mukaan läheisverkosto ei olisi hyväksi lapsen tilanteelle. Tämä voi vaikuttaa kielteisesti läheisverkoston osallistamiseen lastensuojeluprosessiin, eikä lähesten mahdollisuutta toimia läheissijaisperheenä kartoiteta riittävästi (Rasmussen & Jæger 2021, 206).

Yhteydenpidon ja valvonnan haasteet

Vaikka lapsen ja biologisen perheen yhteydenpito kuvautuu luonnollisena perheyhteyden vuoksi ja on tiheää (Brisebois 2013; Fuentes-Pelaez 2024; Kiraly ym. 2015; Peters 2005; Vuolukka 2024), niin toisaalta ammattilaiset tunnistavat myös turvallisuuden haasteita yhteydenpidossa läheisten ja biologisten vanhempien välillä. Ammattilaiset näkevät läheisverkostosijoitusten haasteena valvonnan ja rajojen asettamisen läheisten ja biologisten vanhempien välillä, joka voi johtaa kyvyttömyyteen suojella lasta biologisilta vanhemmilta asettaen lapsen vaaralle alttiiksi. (Brisebois 2013, 296; Chipman ym. 2002, 514; Irizarry ym. 2016; Malthaner ym. 2024; Peters 2005; Vuolukka 2024, 113.) Läheisverkostosijoitukset ovat viranomaisten toimesta vähemmän valvottuja, kuin muut sijaishuollon

muodot. Ammattilaisten näkemyksen mukaan vähäisellä valvonnalla voi olla vaikutuksia lapsen turvallisuuteen (Chipman ym. 2002, 517).

Läheisverkostosijoituksen harkinnassa ammattilaiset punnitsevat asianmukaisen yhteydenpidon toteutumista (Chipman ym. 2002; Irizarry ym. 2016; Kiraly 2019; Malthaner ym. 2024; Ponnert 2017, Vuolukka 2024). Läheisverkostosijoituksissa ammattilaiset kokevat tärkeäksi, että läheissijaisvanhemmat kykyä noudattaa ja toteuttaa yhdessä sovittuja tapaamissopimuksia. Noudattamatta jättäminen on ammattilaisten mukaan todennäköistä, jos läheinen ei usko ammattilaisten huolenaiheita vanhemman tilanteesta (Chipman ym. 2002, 514). Ammattilaisten mukaan läheisillä voi olla haasteita tavoittaa sijoituksen syitä ja suojelun tarvetta (Brisebois 2013, 297; Irizarry ym. 2016, 207; Kiraly 2019, 454). Ammattilaisten mukaan jotkut läheissijaisvanhemmat voivat olla liian yhtä mielisiä biologisen vanhemman kanssa ja tämän kaltaiset sijoitukset ovat erittäin vaikeasti valvottavissa (Brisebois 2013, 297). Läheiset voivat sallia matalalla kynnyksellä lapsen tapaamisen huonokuntoiselle vanhemmalle, vaikka näitä tapaamisia ei toisenlaisissa olosuhteissa välttämättä sallittaisi (Vuolukka 2024, 112). Ammattilaiset tunnistavat läheisten olevan joskus haasteellista ymmärtää biologisen vanhemman tilannetta, jonka vuoksi läheiset olivat vastahakoisia toteuttamaan lapsen ja vanhemman tapaamisia (Kiraly 2019, 454). Ammattilaiset kokivat läheisten negatiivisten tuntemusten biologisia vanhempia kohtaan voivan estää lapsen ja vanhemman asianmukaisen yhteydenpidon (Ponnert 2017, 1089) ja harkitsevat negatiivisen puheen biologisista vanhemmista, lapsesta tai muista sukulaisista haastavan sijoituksen toteutumista (Vuolukka 2024, 127). Ammattilaisten mukaan läheissijaisvanhemmilla voi olla haasteellista asettaa sijoituksen edellyttämää kontrollia ja yhteydenpidon rajoituksia biologisille vanhemmille, verrattuna tavallisiin sijaisperheisiin (Malthaner ym. 2024). Ammattilaiset kokivat läheissijaisvanhempien olevan todennäköisemmin vastuussa yhteydenpidosta ja tapaamisista biologisen perheen kanssa, joka lisää turvallisuuden varmistamisen kompleksisuutta. Läheiset haluavat osallistua usein lapsen edun mukaisesti sosiaalisiin hetkiin, kuten osallistumalla sukujen yhteisiin kokoontumisiin (Irizarry ym. 2016, 207). Toisaalta haasteena voi myös olla, että läheisillä voi olla vaikea tavoittaa biologisen vanhemman tapaamisoikeutta lapseen (Vuolukka 2024, 113). Rajojen asettaminen läheisille on haastavaa emotionaalisten jännitteiden ja lojaliteettien vuoksi (Vuolukka 2024, 113). Osapuolten välinen emotionaalinen kiintymys voi olla myös yhteydenpitoa haastava tekijä tai biologisen vanhemman toiminta voi olla äärimmäistä tai epävakaa, että läheissijaisvanhemman on vaikea toteuttaa yhteydenpitoa sovitulla tavalla (Chipman ym. 2002, 514). Suomalaiset ammattilaiset tuovat esiin myös läheisten haasteellisuuden asettaa riittävästi kasvatuksellisia rajoja lapsille. Rajojen

asettaminen voi olla haasteellista aiempien perheroolien vuoksi, esimerkiksi isovanhempien tilanteessa. (Vuolukka 2024, 113.)

6 HARKINNAN TAUSTATEKIJÄT

Tavoitteenani on kuvata muita taustatekijöitä, jotka vaikuttavat ammattilaisten läheisverkostosijoitusten harkintaan. Muodostin temaattisen analyysin avulla kaksi teemaa, *ammattilliset arviointikäytänteet ja lainsäädäntö ja organisatoriset tekijät*, joiden avulla kuvaan läheisverkostosijoituksen harkintaan vaikuttavia taustatekijöitä. Tulokset esillä kuviossa 6.

Ammattilaiset muodostavat harkintaansa ammatillisissa käytänteissään, maakohtaisissa lainsäädännöissään ja organisatoristen tekijöiden puitteissa. Ammatillisissa arviointikäytänteissä harkintaa toteutetaan läheisverkostosijoituksen työprosessin aikana, läheisverkoston kanssa. Ammatilaiset tekevät harkintaa suhteessa arvioinnin taustaselvityksiin ja kriteereihin, taitojen ja koulutuksen puitteissa. Päätökseen vaikuttaa myös muut sijoituspäätökseen vaikuttavat tekijät. Ammatilaiset harkitsevat läheisverkostosijoituksia lainsäädännöllisissä velvoitteissa ja rajoitteissa, organisaationsa resursseissa.

Kuvio 6. Harkinnan taustatekijät.

6.1 Ammatilliset arviointikäytänteet

Läheisverkostosijoituksen työprosessi

Ammattilaiset tekevät ammatillisissa käytänteissään arviointia läheisverkostosijoituksista (Ponnert 2017; Brisebois 2013; Rasmussen & Jæger 2021, Peters 2005; Vuolukka 2024). Ammatilaiset kokevat tärkeänä, että lapsen läheisten mahdollisuutta tarjota sijaishuoltoa kartoitetaan sijaishuolto paikan valinnassa (Brisebois 2013, 300). Ammatilaiset kuvaavat

läheisverkostosijoituksen prosessin olevan emotionaalisesti latautunut prosessiksi (Rasmussen & Jæger 2021, 207). Suomalaiset sosiaalityöntekijät painottavat läheisverkostosijoituksen luonnetta prosessina, jossa kaikilla osapuolilla on aikaa harkita tilannetta. Ammatillaiset keräävät tietoa läheissijaisvanhemmista ja he vastaanottavat puolestaan ammatilliselta tietoa tehtävästä ja sen edellytyksistä (Vuolukka 2024, 78, 165). Joskus ammatillisilla on käytettävissään kuitenkin vain vähäinen määrä tietoa perheestä, eikä arvioinnille ole aikaa sijoituksen äkillisen luonteen vuoksi (Chipman ym. 2002; Kiraly 2019; Jordan ym. 2024). Ammatillaisten mukaan läheisverkostoihin sijoittamiset voivat usein olla äkillisiä ratkaisuja odottamattomiin sijoitustilanteisiin (Kiraly 2019, 454). Ammatillaiset harkitsevat läheisiä vaihtoehtoksi erityisesti äkillisten sijoitustilanteiden tilapäisenä ratkaisuna (Ponnert 2017, 1089). Sijoitukset voivat ammatillaisten mukaan liittyä myös sijaishuoltopaikkojen vaihtoehtojen vähäisyyteen (Kiraly 2019, 454; Jordan ym. 2024, 258). Arvioinnit äkillisissä tilanteissa miellettiin joskus puutteellisiksi (Kiraly 2019, 543). Ammatillaiset ajattelevat monien läheisverkostosijoitusten alkavan alun perin tilapäisinä järjestelyinä, mutta todellisuudessa ne jatkuvat pitkäaikaisina ilman erityistä suunnitelmaa tai siihen asti kunnes sijoitukset katkeavat. (Kiraly 2019, 246; Brisebois 2013, 298.) Ammatillaisten mukaan läheisverkostosijoituksissa tulisi olla sovitut aikamääreet asianmukaisten suunnitelmien laatimiseksi järjestelyihin (Brisebois 2013, 298). Ruotsalaisten ammatillaisten haastatteluista paikannettiin läheisverkostosijoitukseen liittyvä näkökulma ”tässä ja nyt”, jossa pyritään tavoittamaan lapsen etu ennemmin tässä hetkessä, ei välttämättä tulevassa (Ponner 2017, 1089). Äkillisten sijoitustilanteiden vuoksi läheisiä ei keretä valmentamaan tehtävää varten (Irizarry ym. 2016, 208). Kokonaisvaltainen arviointi voi myöhemmin paljastaa haasteita, jotka olisivat estäneet sijoituksen läheisen luokse. Ammatillaiset näkisivät tärkeäksi järjestää esineuvottelun sijoituksesta, joka auttaisi vähentämään äkillisen sijoitustilanteen tuomia haasteita. (Chipman ym. 2002, 512). Ammatillaiset tunnistavat myös tilanteita, joissa arviointia läheisistä tehdään vasta sijoituspäätöksen jälkeen (Kiraly 2019, 454).

Läheisverkosto lastensuojeluprosessissa

Ammatillaisten näkemysten mukaan läheisten osallistaminen päätöksenteon prosessiin on tärkeää ja ammatillaiset voivat saada tärkeää informaatiota perheen tilanteesta läheisten avulla (Irizarry ym. 2016, 208). Läheisten osallistaminen lastensuojelun prosesseihin voi kuitenkin olla ammatillisille haastavaa (Rasmussen & Jæger 2021; Gibson & Rinkel 2012). Ammatillaiset tunnistavat tilanteita, joissa vanhemmat ovat haluttomia aktivoimaan läheisverkostoaan tai välttelevät siitä keskustelua. Ammatillaiset kokevat vaikeaksi ottaa puheeksi läheisten mukaan ottamisen, jos vanhemmat ovat siihen haluttomia (Rasmussen & Jæger 2021, 204). Vanhempi voi omalla toiminnallaan estää

ammattilaisia ottamatta yhteyttä läheisiin, esimerkiksi kieltäytymällä luovuttamasta läheisten yhteystietoja (Gibson & Rinkel 2012, 150). Vanhempien näkemys voi vaikuttaa ammattilaisten toimintaan läheisten aktivoinnissa, ammattilaiset eivät halua konfliktiin vanhempien kanssa, jonka vuoksi he saattavat luopua läheisverkoston aktivoinnin tavoitteesta. (Rasmussen & Jæger 2021, 205).

Läheisillä on osallisuutta ja toimijuutta läheisverkostosijoitukseen liittyvässä prosessissa (Rasmussen & Jæger 2021; Wu & Snyder). Ammattilaiset kokivat, että päätös läheisverkostosijoituksesta edellyttää useimmiten sen, että joku lapsen läheisistä astuu esiin, kontaktoi oma-aloitteisesti sosiaalityöntekijää tai organisaatioita ja kertoo halukkuudestaan ottaa lapsi asumaan luokseen. Vaihtoehtoisesti vanhemmat ehdottavat ammattilaiselle mahdollista läheissijaisvanhempaa sukulaisistaan tai muista läheisistään. (Rasmussen. & Jæger 2021, 205.) Läheisten paikantamisen prosessi olisi hyvä aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa asiakkuutta. Läheisten mukaan ottaminen lapsen prosessiin vaikuttaa selkeyttävän kompleksisia asiakkuusprosesseja (Gibson & Rinkel 2012, 152) ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tapahtuvan arviointi mahdollistaa paremmin sijoituksen turvallisuuden ja pysyvyyden (Irizarry ym. 2016, 205). Läheisen määrittäminen on ammattilaisten keskuudessa vaihtelevaa (Gibson & Rinkel 2012; Peters, 2005; Kiraly 2019). Ammattilaisilla oli hämmennystä siitä, kenet oikeastaan määrittellään lapsen läheiseksi (Peters 2005, 609). Ammattilaisten mukaan läheinen määrittellään usein sukulaisuussuhteeksi tai läheiseksi perheystäväksi, mutta kokevat että määritelmää pitäisi laajentaa käsittämään myös muut henkilöt, joilla on ollut yhteistä historiaa perheen kanssa. (Gibson & Rinkel 2012, 147). Kiraly (2019) tutkimuksessa keskityttiin tutkimaan pelkästään läheisten roolia läheisverkostosijoituksissa, joilla ei ole sukulaisuussuhdetta lapseen. Läheiset olivat esimerkiksi perheystäviä, opettajia, hoitajia, naapureita.

Taustaselvitykset ja kriteerit

Ammattilaiset selvittävät arvioinnin aikana läheissijaisvanhempien rikosrekisteritaustat ja niillä on vaikutusta harkintaan (Brisebois 2013; Chipman ym. 2002; Gibson & Rinkel 2012; Jordan ym. 2024; Vuolukka 2024). Taustojen selvittämisellä arvioidaan läheissijaisvanhempien turvallisuutta hoivan antajina (Chipman ym. 2002, 512). Suomalaiset ammattilaiset kokevat esteeksi vakavat rikokset rikosrekisteriotteessa, mutta vähäisempiä tekoja arvioidaan suhteessa ajankohtaan tai rikkeen vähäisyyteen (Vuolukka 2024, 90, 147). Jordan ym. (2024, 264) tutkimuksen yhdysvaltalaiset ammattilaiset painottavat myös läheissijaisvanhempien arvioinnissa nuhteettomien rikosrekisterien merkitystä. Myös Gibson & Rinkel (2012, 150) tutkimuksen yhdysvaltalaiset ammattilaiset kokevat

läheissijaisvanhemman tai samassa taloudessa asuvan henkilön rikosrekisterimerkintöjen estävän läheisverkostosijoituksen. Toisaalta yhdysvaltalaisista ammattilaisista kokee, ettei aikaisemman rikosrekisterimerkinnän tulisi automaattisesti hylätä läheisten mahdollisuutta toimia läheissijaisvanhempina, vaan ammattilaisten tulisi tehdä arvioita rikoksen vakavuusasteesta, ajankohdasta ja nykytilanteesta. (Chipman ym. 2002, 514). Kanadalaisten ammattilaisten mukaan rikosrekisterimerkintöjen ei tulisi automaattisesti olla esteenä läheissijaisvanhemmuudelle (Brisebois 2013, 297). Toisaalta ammattilaiset tuovat esiin, ettei kaikki rikokset tai riskit ilmene välttämättä rikosrekisteriotteesta (Kiraly ym. 2015, 29; Vuolukka 2024, 90). Taustoja voi olla tarpeen selvittää myös muilla keinoilla, kuten terveydenhuollon lausunnolla (Vuolukka 2024, 151). Joskus rikosrekistereiden tarkastaminen voi poissulkea pois soveltuvia läheisiä, jos läheiset eivät halua antaa lupaa rikosrekisterin tarkastukseen viranomaispelon vuoksi (Kiraly ym. 2015, 29). Ammattilaiset harkitsevat myös kodin olosuhteisiin liittyviä asioita, tilaratkaisujen turvallisuutta, siisteyttä. Suomalaisen ammattilaisten arvioinnissa esteenä läheisverkostosijoituksille on vakavat mielenterveys- tai päihdeongelmat, aktiivinen lastensuojeluasiakkuus tai kuormittava elämäntilanne (Vuolukka 2024, 90).

Ammattilaiset toivovat, että läheisverkostosijoituksille asetettaisiin kriteerejä arvioinnin tueksi (Brisebois 2013; Chipman ym. 2002; Kiraly 2019, Peters 2005). Australialaiset ja kanadalaiset ammattilaiset ajattelevat läheisverkostosijoituksissa olevan liian alhaiset hyväksymisen kriteerit (Brisebois 2013; Kiraly 2019). Läheissijaisvanhempien ei tule olla täydellisiä, mutta läheissijaisvanhempien hyväksymisen standardit tulisi olla korkeammalla, jotta sijoitetut lapset saavat riittävän hyvää hoivaa. Ammattilaiset tunnistavat tilanteita, jossa läheissijaisvanhemmilla voidaan havaita olevan samankaltaisia haasteita kuin sijoitettujen lasten vanhemmilla. (Brisebois 2013, 297.) Kriteerit lisäksi ammattilaisille heidän näkemyksensä mukaan turvallisuutta ja selkeyttä (Peters 2005, 610). Ammattilaisten mukaan läheisverkostosijoituksille ei tule kuitenkaan asettaa samanlaisia vaatimuksia kuin tavallisille sijaisvanhemmille (Chipman ym. 2002; Peters 2005, Vuolukka 2024). Läheisverkostosijoituksilla ei kuitenkaan ole yhteisesti määriteltyjä kriteerejä siitä, minkä katsotaan olevan riittävän hyvää hoivaa (Peters 2005, 609) ja tunnistavat tarpeelliseksi vähimmäiskriteerien asettamiselle (Chipman ym. 2002, 512). Suomalaiset ammattilaiset kokevat, että läheisverkostoon voidaan sijoittaa hyvin erilaisilla kriteereillä, ammattilaiset arvioivat tilanteita yksilöllisesti ja riittävyyden tematiikan kautta. Suomessa asetetut kriteerit tavallisille perhehoitajille venyvät läheisverkostosijoituksissa lapsen tarpeiden ja sukulaisuussuhteiden mukaan. (Vuolukka 2024, 170.)

Taidot ja koulutus

Läheisverkostosijoituksiin liittyy perhesiteiden kautta traumaa, menetyksiä ja surua (Rowlson & Shabbar 2024; Kiraly ym. 2015; Peters 2005; Rasmussen & Jæger 2021). Ammattilaisten on toisinaan haastavaa selviytyä tunteiden hallitsemista läheisverkostosijoituksen prosesseista (Peters 2005; Rasmussen & Jæger 2021). Tunteet voivat hallita koko työprosessia, siirtäen huomiota pois käytännöistä ja estää prosessin etenemistä. Tunteiden hallitsemia työprosesseja on ammattilaisten mukaan haastavaa hallita ja ohjata (Rasmussen & Jæger 2021, 204–205). Ammattilaisilla oli tuntemuksia, ettei heidän taitonsa tai kykynsä ole riittäviä hallitsemaan tai muuttamaan haasteellisia, kompleksisia perhedynamiikkoja. Pelkkä osapuolten kuunteleminen saatettiin tulkita siten, että ammattilainen asettuu jonkun kannalle tilanteissa (Peters 2005, 607). Ammattilaiset kokivat tarpeelliseksi saada lisäkoulutusta ymmärtääkseen läheisverkostosijoituksiin liittyviä haastavia tunteita ja lisää koulutusta työskentelyyn perhedynamiikkojen haasteita varten (Kiraly ym. 2015; Peters 2005, Rasmussen & Jæger 2021).

Ammattilaiset kokivat luottamuksen merkityksen korostuvan läheisverkostosijoituksen arvioinnissa osapuolten välillä (Irizarry ym. 2016; Kiraly ym. 2015; Vuolukka 2024). Arvioinnin haasteena on molemmin puolisen luottamuksen puute. Ammattilaiset kokivat, että läheisten luottamuksen saaminen on haasteellista ja se rikkoutuu herkästi (Kiraly ym. 2015, 30). Työskentelyssä tarvitaan sinnikkyyden, kuuntelemisen ja suhteiden rakentamisen taitoja ja kunnioittavaa otetta perheitä kohtaan (Irizarry ym. 2016, 208). Toisaalta yhteistyö voi parantua prosessin aikana läheissijaisvanhempien ja ammattilaisten välisen luottamuksen rakentuessa (Vuolukka 2024, 153). Kansainvälisten rajojen ylittävissä läheisverkostosijoituksissa ammattilaiset kokivat kielitaidon puutteen estävän ammattilaisia tarjoamasta perheille palveluita. Ammattilaiset kokivat kielimuurin läheisten kanssa vuorovaikuttamisessa haastavan työskentelyä. (Cardoso ym. 2009, 76.)

Ammattilaisten koulutustausta ja työkokemus on yhteydessä läheisverkostosijoituksen päätöksentekoon (Lilleston ym. 2024; Wu & Snyder 2019). Korkeamman koulutuksen omaavat ammattilaiset voivat omata kokonaisvaltaisen ymmärryksen monimutkaisista perhetilanteista, mahdollistaen ammattilaisten kompleksisen lapsi- ja perhekohtaisen arvioinnin. Tietopohja ja taidot mahdollistavat ammattilaisille asianmukaisen päätöksenteon (Wu & Snyder 2019, 179). Kielteiset asenteet läheisverkostosijoituksiin ovat yleisempiä uusien, asiakastyötä tekevien ammattilaisten kohdalla. Ammattilaisen kartuttaessa enemmän lastensuojelun työkokemusta ja siirtyessä enemmän johtotehtäviin, asenteiset muuttuvat myönteisemmiksi. Muutos asenteissa voi mahdollisesti liittyä ammattilaisten lisääntyvään ymmärrykseen ja myötätuntoon läheisverkostoperheitä kohtaan työkokemuksen myötä. (Lilleston ym. 2024, 9.)

Muut sijoituspäätökseen vaikuttavat tekijät

Tutkimusartikkeleissa on tilastollista tietoa tekijöistä, mitkä ovat yhteydessä sijaishuoltopaikan valintaan läheisverkostosijoituksessa (Beeman ym. 2000; Farmer 2010; Fuentes-Pelaez ym. 2024; Grocan-Kaylor 2000; Lilleston ym. 2024; Jedwab 2020; Wu & Snyder 2019). Näiden tekijöiden tunnistaminen on tärkeää, kun halutaan ymmärtää ammattilaisten päätöksenteon prosessia (Wu & Snyder 2019, 181). Yhdysvaltalaisen tutkimuksen mukaan kulttuuritaustaltaan afrikkalaisamerikkalaisilla lapsilla on suurempi todennäköisyys päätyä sijoitetuksi läheisverkostoonsa (Beeman ym. 2000; Grocan-Kaylor 2000; Jedwab ym. 2020). Lapsen ikä vaikuttaa todennäköisyyteen tulla sijoitetuksi läheisverkostoonsa, mutta tutkimusten tuloksissa oli havaittavissa ristiriitaisuutta. Läheisverkostosijoitukset olivat pysyvämpiä ja kestävämpiä, kun lapset olivat tulleet läheisverkostosijoitukseen pieninä, alle viisivuotiaina. Iältään vanhempien lasten läheisverkostosijoitukset ovat vähemmän todennäköisiä (Farmer 2010; Jedwab 2020; Wu & Snyder 2019). Vanhempien lasten tilanteissa havaitaan useammin sijoitusten katkeamisia (Farmer 2010; Jedwab 2020). Toisaalta havaitaan, että iältään 0–2-vuotiaat eivät päädy kovinkaan todennäköisesti läheisverkostosijoitukseen (Beeman ym. 2000; Grocan-Kaylor 2000). Grocan-Kaylorin (2000) tutkimuksessa pohditaan alle 1-vuotiaiden kohdalla läheisten olevan vähemmän halukkaita ottamaan heitä luokseen hoidon vaatavuuden vuoksi ja siksi että läheissijaisvanhemmat profiloituvat usein iäkkäiksi henkilöiksi, joilla on taloudellisia haasteita.

Sijoituksen pääasiallisen syyn ollessa vanhempien haitallinen päihteidenkäyttö (Beeman ym. 2000; Jedwab ym. 2020) tai lapsen perustarpeiden laiminlyönti johtaa todennäköisemmin läheisverkostosijoitukseen (Fuentes-Pelaez ym. 2024; Grocan-Kaylor 2000). Läheisverkostosijoitukseen päätyvät todennäköisemmin lapset, joilla ei ole aikaisempia sijoituksia (Beeman ym. 2000; Fuentes-Pelaez 2024). Lisäksi läheisverkostosijoituksessa olevat lapset ovat vähemmän aikaa lastensuojelun asiakkaina ennen huostaanottoa, keskimäärin alle vuoden verran. Tavalliseen perhehoitoon tai laitoshoittoon päätyvät lapset ovat lastensuojeluasiakkuudessa keskimäärin yli 3 vuotta ennen huostaanottoa. Tämä voi johtua siitä, että läheiset suojelevat lasta usein varhaisemmassa vaiheessa kuin lastensuojelujärjestelmä kerkeää reagoida tilanteeseen. Läheisverkostosijoituksessa olevat lapset ovat kokeneet vähemmän kaltoinkohtelua verrattuna muihin sijaishuollon muodoissa asuviin lapsiin. (Fuentes-Pelaez 2024.)

6.2 Lainsäädäntö ja organisatoriset tekijät

Lainsäädännöllinen velvoite ensisijaisuudesta

Läheisverkostosijoituksilla on lainsäädännöllisesti ensisijainen asema lapsen sijaishuoltoapaikan harkinnassa Australiassa (Irizarry ym. 2016; Rowilson & Shabbar 2024), Englannissa (Farmer 2010), Espanjassa (Fuentez-Pelaez ym. 2024), Kanadassa (Brisebois 2013), Ruotsissa (Ponnert 2017), Tanskassa (Rasmussen & Jæger 2021), Suomessa (Vuolukka 2024) ja Yhdysvalloissa (Cardoso ym. 2009; Jedwab 2020; Jordan ym. 2024; Wu & Snyder 2019). Lainsäädännön asettaessa läheisverkoston ensisijaiseksi vaihtoehdoksi, ajattelevat ammattilaiset kuitenkin tärkeäksi läheisverkostosijoituksissa tapauskohtaisen harkinnan (Malthaner ym. 2024, 7). Arviointi edellyttää ammattilaisilta myös lainsäädännöllistä osaamista (Vuolukka 2024, 168). Ammattilaiset tiedostavat lainsäädännön velvoitteen, mutta tunnistavat ristiriitaa käytännössä (Cardoso ym. 2009; Irizarry ym. 2016; Jordan ym. 2024; Rasmussen & Jæger 2021). Yhdysvaltalaisen ammattilaisten mukaan lainsäädäntö velvoittaa läheisverkostosijoituksiin (Cardoso ym. 2009, 78; Jordan ym. 2024, 257) mutta läheisverkostosijoituksilta puuttuu resurssi tukea läheissijaisvanhempia ja erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia (Jordan ym. 2024, 257) ja lainsäädännön täytäntöönpano on heikkoa läheisverkostosijoituksissa. Lainsäädäntö velvoittaa ammattilaisia etsimään mahdollisia läheissijaisvanhempia lapsille, mutta läheisten ollessa toisen valtionrajojen ulkopuolella, eivät ammattilaiset toteuttaneet oma-aloitteisesti arviointia. Täytäntöönpano ontuu kansainvälisissä, ylirajojen ulottuvissa läheisverkostosijoituksissa, eikä lastensuojelujärjestelmä yllä sille asetettuihin vaatimuksiin (Cardoso ym. 2009, 78). Tanskalaiset ammattilaiset tiedostavat lainsäädännön osoittaman velvoitteen. Asia jää kuitenkin keskustelun ja reflektoinnin tasolle, eikä yllä systemaattiseksi käytännöiksi (Rasmussen & Jæger 2021, 204). Australialaiset ammattilaiset ovat huolissaan, etteivät aina pysty toteuttamaan lainsäädännöllisiä vaatimuksia läheisten ensisijaisuudesta. Joissain tilanteissa ammattilaisten pitää sijoittaa turvallisuussyistä lapsi ensin tavalliseen sijaisperheeseen, jos läheisten tilannetta ei ole mahdollista selvittää riittävästi (Irizarry ym. 2016, 205).

Lainsäädännön rajoitteet

Yhdysvaltalaiset ammattilaiset kokevat liittovaltion ja osavaltioiden asettamat ohjeistukset ja menettelyt usein kaventavan ammattilaisten päätöksentekoa ja ammattilaisilla on vain vähän sanavaltaa läheisten tuesta ja palveluista (Jordan ym. 2024, 259). Kanadalaiset ammattilaiset toivovat myös itselleen enemmän kontrollia ja harkintaa läheisverkostosijoituksen prosessiin, jossa

tyypillisesti oikeuden tuomarit tekevät lopullisen päätöksen ja määräyksen lapsen sijaishuoltopaikasta. Ammattilaisten rooliksi jää tehdä arvioita lapsen läheisten soveltuvuudesta lainsäädännön velvoittamana, jopa niistä läheisistä, joiden ammattilaiset uskovat olevan epäsoveltuvia jo ennen arvioinnin aloitusta. Ammattilaiset kokevat uudistuneen lainsäädännön tuomien vaatimusten noudattamisen vievän ammattilaisilta merkittävästi työaika. Ammattilaisten mukaan tuomarit määräävät lapsia epäsoveltuviin läheisverkostosijoituksiin, joiden työskentelystä ammattilaiset jäävät vastaamaan. (Brisebois 2013, 301–302.) Osa ammattilaisista kokee turhautumista lainsäädännön asettamiin velvoitteisiin perheiden yhdistämisestä tai adoption tavoitteesta. Osa toisaalta uskoo, että huoltajuuden siirtäminen läheissijaisvanhemmille oli merkki onnistuneesta läheisverkostosijoituksista. (Chipman ym. 2002, 515.) Ristiriitaa voi tuoda tavoite pysyvyydestä sijaishuollossa, vaikka lainsäädännön avulla määritetään tavoite perheen yhdistämisestä edellyttäen myös jatkuvaa arviointia ammattilaisilta (Vuolukka 2024, 155).

Organisaatioiden resurssit ja tuki

Ammattilaiset kokevat läheisverkostosijoituksen resurssit puutteelliseksi (Brisebois 2013; Jordan ym, 2024; Malhaner ym. 2024; Rowson & Shabbar 2024). Ammattilaisten mukaan läheisverkostosijoituksiin kannustetaan organisaation taholta, mutta kokevat kannustamisen ja tuen jäävän puheen tasolle (Brisebois 2013, 299). Määrällisesti kasvavat läheisverkostosijoitukset tarvitsevat systeemisiä ratkaisuja ja kehittämisen toimenpiteitä monella eri tasolla eikä läheisverkostosijoitukseen liittyviä työntekijöiden ambivalentteja näkemyksiä voida ratkaista vain keskittymällä ammattilaisten tapauskohtaisiin ajatuksiin (Peters 2005, 612). Järjestelmiä ei ole perustettu tukemaan läheisverkostosijoituksia, eikä niillä ei ole tarvittavia taloudellisia, emotionaalisia ja kasvatuksellisia tukijärjestelmiä. Ammattilaisilla ei ole rahoitusta tai tarvittavaa aikaa tukea läheissijaisvanhempia vaativassa tehtävässä. Ammattilaisten arvioidessa läheisverkostosijoituksen tarvitsevan lisätukea, johon heillä ei ole resursseja, sijoittavat he lapsen todennäköisemmin tavalliseen sijaisperheeseen (Jordan ym. 2024, 257). Kanadalaiset ammattilaiset tunnistavat myös organisatoriset puutteet läheisille tarjottavissa palveluissa ja taloudellisessa tuessa ja osa ammattilaisista ajattelee, että organisaatioiden motiivit puoltaa vahvasti läheisverkostosijoituksia johtuvat sen alhaisista kustannuksista (Brisebois 2013, 299). Läheisverkostosijoituksessa olevat lapset eivät saa palveluita ennen kuin läheissijaisvanhemmat ovat lisensoituja perhehoitajia (Malhaner ym. 2024, 6). Ammattilaiset näkivät läheissijaisvanhempien saaman tuen puutteellisena, perheelle ei aina nimetä työntekijää tai nimetty työntekijä on ylityöllistetty (Rowson & Shabbar 2024, 5).

Organisaatioiden puutteelliset menettelytavat

Ammattilaiset kokivat, että läheisverkostosijoituksen arvioinnin mahdollisuutta kannustetaan ja edistetään organisaation taholta (Brisebois 2013, 299), mutta läheisverkostosijoitusten menettelytavoissa ja käytännöissä on puutteita ja haasteita (Cardoso ym. 2009; Rasmussen & Jæger 2021; Peters 2005). Organisaatiolla on olemassa ohjeistuksia läheisverkostosijoituksista, mutta ohjeistukset työntekijöille eivät ole riittäviä ja niitä ei noudateta systemaattisesti (Cardoso ym. 2009, 78). Tanskalaiset ammattilaiset tunnistavat läheisverkostosijoitusten haasteellisuudeksi puutteet selkeissä toimintatavoissa ja menettelyissä, jonka vuoksi kollegat tai johto eivät myöskään tarjoa systemaattista tukea prosesseihin. Läheisverkostosijoitukset eivät ole integroitu osa tavanomaisia lastensuojelunprosesseja. (Rasmussen & Jæger 2021, 204.) Myös yhdysvaltalaiset ammattilaiset vaativat organisaatiolta selkeämpiä toimintaohjeita ja käytäntöjä läheisverkostosijoituksiin liittyen ja kokivat tarvetta koulutukselle läheisverkostosijoituksiin. Puutteet selkeissä käytännöissä vaikuttavat ammattilaisten harkintaan siten, että heistä tuntuu turvallisemmalta ja selkeämmältä tehdä sijoitus ennemmin tavalliseen sijaisperheeseen. (Peters 2005, 609–610.)

Ammattilaisten suuret työmäärät haastavat läheisverkostosijoituksia vaikuttaen harkintaan (Brisebois 2013; Cardoso ym. 2009; Jordan ym. 2024; Kiraly 2019; Rowlson & Shabbar 2024). Suuren työmäärien vuoksi lastensuojelun ammattilaisten oli vaikea hyödyntää kansainvälisen läheisverkostosijoituksen mahdollisuutta lasten prosesseissa ja suurten työmäärien katsottiin jopa estävän prosessin aloittamisen. Kansainvälisten läheisverkostosijoitusten prosessit koettiin olevan työläitä, aikaa vieviä ja aiheuttavan lisäkuormitusta lastensuojelun ammattilaisille. (Cardoso ym. 2009, 79.) Suurten työmäärien vuoksi ammattilaiset eivät pystyneet työskentelemään perheiden parissa toivotulla tavalla (Jordan ym. 2024, 258) ja ammattilaisten suuret työmäärät estivät työntekijöitä tarjoamaan sijoituksille niiden vaatimaa riittävää tukea (Rowlson & Shabbar 2024, 5). Lastensuojelun ammattilaisten suuret työmäärät ja resurssien rajallisuudet näkyivät haasteina läheisverkostosijoitusten arvioinnin ja hyväksymisen prosessissa (Kiraly 2019, 454). Läheisverkostosijoitusten prosessien nähtiin aiheuttavan myös työtaakkaa ammattilaisille, kun ammattilaiset arvioivat läheisten ja vanhempien konflikteja ja kaltoinkohtelupäilyjä, joista ei ole näyttöä. Toisaalta osa ammattilaisista ajatteli, että läheisverkostosijoitukset voivat vähentää työtaakkaa tarjoamalla luontaisen yhteydenpidon läheisille, vanhemmille ja lapsille. (Brisebois 2013, 295, 297.)

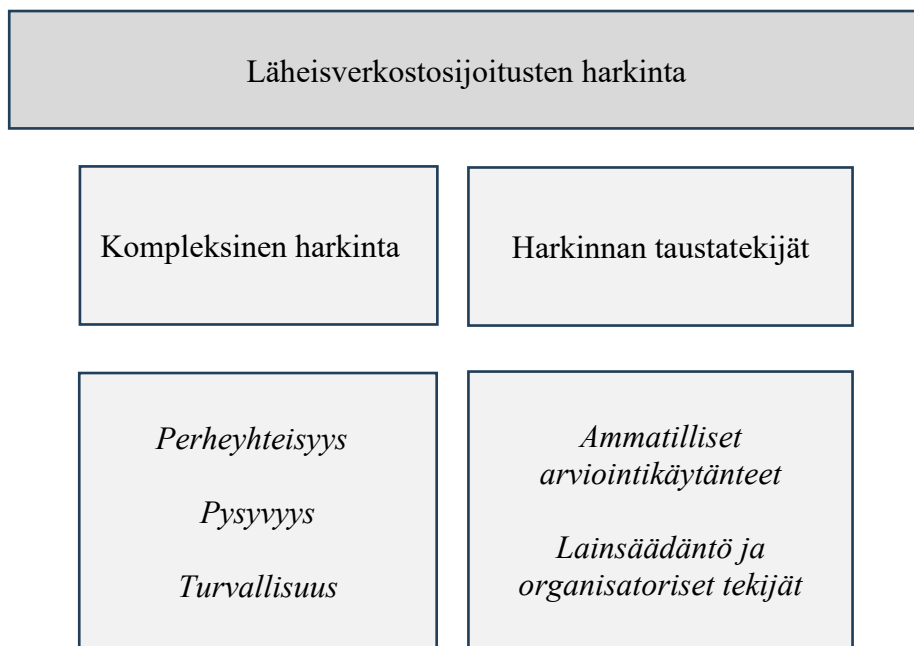
Taloudellinen tuki

Läheisverkostosijoituksissa tunnustetaan tarve niiden paremmalle taloudelliselle tuelle läheissijaisvanhemmille (Brisebois 2013; Fuentes-Pelaez 2024; Irizarry ym. 2016; Kiraly ym. 2019; Wu & Snyder 2019). Läheissijaisvanhemmat saavat rahallista korvausta lapsen hoidosta vain, jos heidät on hyväksytty virallisesti läheissijaisvanhemmiksi, mutta kanadalaiset ammattilaiset kuvaavat läheisten hyväksymisen virallisiksi sijaisperheiksi olevan harvinaista. Ammattilaiset kokevat läheisten kärsivän taloudellisesta stressistä, uskoivat aseman virallisena perhehoitajana vahvistavan perheiden taloudellista tilannetta ja taloudellinen tuki vähentäisi sijoitusten katkeamista. (Brisebois 2013, 296.) Australialaiset ammattilaiset tunnustavat läheissijaisvanhempien saavan vähemmän taloudellista tukea, kuin tavalliset sijaisperheet ja kärsivän taloudellisesta stressistä. Ammattilaisten mukaan läheisverkostosijoitukset olisivat paremmassa asemassa, jos he saisivat samanlaista taloudellista ja sosiaalista tukea kuin tavalliset sijaisvanhemmat. (Kiraly ym. 2019, 455.) Yhdysvaltalaiset ammattilaiset kertovat, että Texasin osavaltiossa läheiset saavat poikkeuksellisesti taloudellista tukea, vaikkei heitä olisi hyväksytty pitkäaikaisiksi perhehoitajiksi lapsille (Malthaner ym. 2024, 9). Suomessa läheisten taloudelliset tilanteet kuvautuivat kohtalaisena tai hyvänä ja heitä tuetaan yhdenmukaisin taloudellisin korvauksin perhehoitolain mukaisesti (Vuolukka 2024, 91).

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tarkastelin tutkielmassa läheisverkostosijoituksen päätöksentekoon liittyvää harkintaa ammattilaisten näkökulmasta. Tutkielma toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Tutkielmani aikana toteutin tiedonhaun aihepiiristä ja analysoin tutkimusaineistoni temaattisen analyysin keinoin. Tulokset ovat nähtävissä luvuissa 5 ja 6. Tuloksista yhteenveto kuviossa 7.

Tavoitteenani oli tuottaa tietoa ammattilaisten harkinnasta läheisverkostosijoituksista ja muista harkintaan vaikuttavista tekijöistä.

Kuvio 7. Läheisverkostosijoitusten harkinta.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että ammattilaiset harkitsevat läheisverkostosijoituksia myönteisinä vaihtoehtoina lasten tilanteisiin ja näkevät niissä mahdollisuuksia ja hyötyjä. Ammattilaisten myönteisestä suhtautumisesta huolimatta he tunnistavat läheisverkostosijoituksiin liittyvän samanaikaisesti paljon haasteellisuutta ja rajoitteita, joiden kanssa ammattilaiset tasapainoilevat. Tulosten perusteella ammattilaiset harkitsevat läheisverkostosijoituksissa perheyhteisyyden, pysyvyyden ja turvallisuuden näkökulmia. Ammattilaiset kokevat perheyhteisyyden mahdollistavan emotionaalista kiintymystä ja kokevat sen olevan merkittävä etu läheisverkostosijoituksissa. Myös aiemmassa tutkimuksessa tunnistetaan läheissijaisvanhempien olevan kiintyneitä lapseen ja kiintymyksen olevan keskeinen motiivi läheisille ryhtyä tehtävään

(Coakley ym. 2006; 106; Fergus ym. 2019, 164, Koisti-Auer 2008). Ammatillaiset harkitsevat järjestelyitä myös niiden luonnollisuuden vuoksi. Järjestely mahdollistaa lapselle luonnollisen kasvuympäristön ja luonnollisen yhteydenpidon osapuolten välillä. Ammatillaiset tunnistavat läheisverkostosijoituksen tarjoavan lapsille kasvuympäristön, jota ei voi saavuttaa muissa sijaishuollon muodoissa. Ammatillaiset tunnistavat läheisverkostosijoituksen muuttavan perhesysteemejä. Järjestely voi ylläpitää ja vahvistaa lapsen ihmissuhteita, läheiset muuttavat myös lapsen käsitystä perhesysteemeistä ja mahdollistavat toiminnallaan perhesysteemien muutoksia kohti parempaa. Ammatillaiset tunnistavat myös läheisverkostosijoitusten voivan tuoda jännitteitä ja konflikteja osapuolten välille. Ammatillaiset pitävät tätä riskinä järjestelyissä ja arvioivat jännitteet ja konfliktit riskiksi lasten näkökulmasta, mutta myös kuormittavan läheisverkostosijoituksia ja aiheuttavan järjestelyiden katkeamista. Ammatillaiset harkitsevat myös läheisverkostosijoitusten kohdalla perheyhteisyyden mukana tulevia mahdollisia haasteellisia tai toimimattomia perhedynamiikkoja ja näkevät riskinä ylisukupolviset toimintatavat perhesysteemeissä. Ammatillaisten ajatukset ovat yhteneviä myös aiemman tutkimuksen kanssa, jossa läheiset itse kokevat raskaaksi läheisverkostosijoituksissa tasapainoilla haastavissa perhedynamiikoissa (Koisti-Auer 2008, 80; Rose ym. 2022, 635).

Ammatillaiset harkitsevat läheisverkostosijoituksia pysyvyyden näkökulmasta. Järjestelyt ovat pitkäkestoisia ja läheiset ovat sitoutuneita lapsen hoitoon. Toisaalta ammatillaiset tunnistavat järjestelyiden olevan kuormittuneita. Järjestely mahdollistaa ammatillaisten harkinnan mukaan lapselle pysyvyyttä traditioissa ja ihmissuhteissa. Aiemman systemaattisen kirjallisuuskatsauksen mukaan läheisverkostosijoituksessa olevat lapset kokevat vähemmän sijoitusten katkeamisia (Winokur ym. 2018), jonka kanssa ammatillaisten harkinta oli saman suuntaista. Ammatillaisten harkinnassa korostuu myös lapsen turvallisuuden arviointi. Ammatillaiset tunnistavat läheisverkostosijoituksen olevan yhteydessä turvallisuuden tunteeseen sijoituksen osapuolille. Turvallisuutta lapselle voi tuoda tutut tavat, ympäristö ja läheiset. Ammatillaiset tunnistavat järjestelyiden tuovan turvaa myös biologisille vanhemmille. Ammatillaiset tunnistavat turvallisuuden arvioinnin olevan joskus haasteellista läheisten yksityisissä tiloissa, jonne ammatillaisilla ei ole aina pääsyä. Turvallisuuden riskiksi ammatillaiset arvioivat läheisten haitalliset kasvatuskäytännöt ja haasteet asianmukaisessa yhteydenpidossa ja valvonnassa. Turvallisuuden arvioinnissa ammatillaiset tunnistavat myös vaikeaselkoisia tilanteita, jotka tuovat ammatillaisille epävarmuuden tunteita.

Tulosten perusteella ammatillaisten henkilökohtaisten näkemysten ja ajatusten lisäksi ammatillaisten harkintaan vaikuttaa myös muut taustatekijät. Ammatillaisten harkintaan vaikuttaa heidän ajatusten

ja näkemysten lisäksi ympäristö, joissa harkintaa toteutetaan. Ammatillaiset tekevät harkintaa ammatillisten käytäntöjensä sisällä, maakohtaisissa lainsäädännöissä ja sosiaalityön organisaatioiden resurssien puitteissa. Baumann ym. (2011, 28) mukaan lastensuojelun sosiaalityön päätöksentekoon vaikuttaa päätöksentekijän lisäksi myös asiakastapaukseen liittyvät asiat, ulkoiset tekijät kuten lainsäädännöt ja muut ohjeistukset sekä organisatoriset tekijät. Ammatillaiset harkitsevat läheisverkostosijoituksia ammatillisissa arviointikäytännöissään. Läheisverkostosijoitukset ovat eräänlainen arvioinnin prosessi, jatkumo, jonka aikana ammatillaiset tekevät harkintaa. Toisaalta prosessi voi olla myös aikajänteeltään lyhyt, jos läheisverkostosijoituksen tilanne on äkillinen, jolloin arviointiprosessille ei ole pitkää aikaa. Tulosten perusteella läheisverkostosijoituksia haastaa niiden äkillinen luonne. Tilanteiden äkillisyys ja sijoitusten valmistelemattomuus haastaa läheisiä ja sijoituksia kokonaisuudessaan. Myös aiemmassa tutkimuksessa tunnistetaan sijoitusten äkillisyys, kun sijoitustilanteet muodostuvat esimerkiksi perhekriisien myötä. Läheiset ajautuvat läheissijaisvanhemman tehtävään nopeasti ilman suunnittelua. (Coakley ym. 2006, 106; Koisti-Auer 2008, 26.)

Läheisten osallistaminen ja aktivoiminen lastensuojelun prosesseissa näyttäytyi tutkimusten tulosten perusteella tärkeänä. Ammatillaisten mukaan lapselle läheisiä ihmisiä olisi hyvä ottaa mukaan lastensuojeluprosessiin jo varhaisessa vaiheessa, vaikka kokivatkin sen käytännössä haasteelliseksi toteuttaa esimerkiksi vanhempien vastustuksen vuoksi. Ammatillaisten mukaan läheisverkostosijoitukset olisivat todennäköisempiä vaihtoehtoja ja kestävämpiä, jos läheisiä paikannettaisiin ja aktivoitaisiin resurssiksi varhaisessa vaiheessa. Ammatillaisten harkintaan vaikuttavat myös työkäytännöissä tehtävät taustaselvitykset läheisistä, joilla selvitetään mahdollista rikostaustaa. Tulosten perusteella ammatillaiset ottavat asian huomioon harkinnassaan, osa edellyttäen nuhteettomuutta ja osa arvioiden rikostaustaa suhteessa kokonaistilanteeseen. Ammatillaisilla on myös toive kriteerien asettamisesta läheisverkostosijoitusten arvioinnin tueksi. Ammatillaiset eivät edellyttäisi samanlaisia kriteerejä kuin tavallisille sijaisvanhemmille, mutta toivovat vähimmäiskriteerejä, joilla voitaisiin varmistua läheisverkostosijoitusten riittävästä laadusta.

Ammatillaiset toivovat harkinnan tueksi lisäkoulutusta pystyäkseen suoriutumaan läheisverkostosijoituksiin liittyvistä työtehtävistä. Läheisverkostosijoituksiin liittyvät tunteet ja haastavat perhedynamiikat haastavat myös ammatillaisia työssä suoriutumisessaan. Ammatillaisten arviointityössä korostuu myös luottamuksen merkitys läheisten kanssa toimittaessa. Ammatillaiset kokevat tärkeäksi taidoksi luottamuksen rakentamisen taidon, jotta pääsevät perheiden yksityisiin tiloihin.

Tulosten mukaan tekijöitä, mitkä ovat yhteydessä sijaishuoltoapaikan valintaan läheisverkostosijoituksesta ovat lapsen kulttuuritausta, ikä, sijoituksen pääsyy. Yhdysvaltalaisen tutkimusten mukaan kulttuuritaustaltaan afrikkalaisamerikkalaiset lapset ohjautuvat tilastollisesti todennäköisemmin läheisverkostosijoitukseen. Iältään nuoremmat lapset ohjautuvat todennäköisemmin läheisverkostosijoitukseen kuin vanhemmat lapset. Aivan pienet lapset, 0–2-vuotiaat eivät kuitenkaan ohjautu läheisverkostosijoitukseen yhtä todennäköisesti, luultavasti hoidollisen vaativuuden vuoksi. Sijoitukset ovat myös kestävämpiä lasten ollessa nuoria sijoitukseen tullessaan. Sijoituksen pääsyy on yhteydessä todennäköisyyteen ohjautua läheisverkostosijoitukseen. Vaikuttavia syitä ovat vanhempien haitallinen päihteidenkäyttö ja lapsen perustarpeiden laiminlyönti. Läheisverkostosijoitukseen ohjautuvat todennäköisemmin lapset, joilla ei ole aikaisempia sijoituksia. Läheisverkostosijoitukseen ohjautuvat lapset viettävät lastensuojelun asiakkuudessa lyhyemmän ajan, keskimäärin alle vuoden. Tavalliseen perhehoitoon sijoitetut lapset ovat asiakkuudessa keskimäärin vuoden. Tulosten tutkimusaineisto on kuitenkin melko rajallinen, joka on hyvä huomioida tulosten yleistettävyydessä.

Läheisverkostosijoituksissa korostuu niiden harkinnan kompleksisuus, kun ammattilaiset punnitsevat järjestelyn tuomia mahdollisuuksia ja hyötyjä tapauskohtaisesti lapsen tilanteeseen. Sosiaalityön päätöksenteossa on ominaista tasapainoilla hyötyjen ja haittojen välillä ja tehdä kokonaisvaltaista arvioita siitä, mikä tuottaa hyödyn asiakastilanteisiin (Taylor 2010, luku 7). Yksittäiset tekijät eivät välttämättä ole perusteena myönteiselle tai kielteiselle päätökselle, vaan ammattilaiset harkitsevat tilanteiden kokonaisuutta. Milner ym. (2015, 2) mukaan päätöksenteossa ammattilaiset tekevät harkintaa suunnitelman riskeistä suhteessa ihmisten tarpeisiin, arvioivat suunnitelman toteuttamiskelpoisuutta, jonka jälkeen tehdään päätös tilanteesta. Sosiaalityön päätöksenteon harkintavalta edellyttää tiedon keräämistä, jäsentämistä ja arviointia (Kivistö & Lindh 2024, 3) ja harkintaa ohjaavat lait, ohjeistukset, organisaation käytännöt ja ammattilaisten oma tiedonmuodostus (Sirviö ym. 2015, 252–259).

Tutkimusaineistot keskittyivät maantieteellisesti pääasiassa Yhdysvaltoihin, Australiaan, Pohjoismaihin. Maiden lastensuojelujärjestelmissä on eroavaisuuksia mutta myös yhtäläisyyksiä. Lastensuojelujärjestelmät ovat rakentuneetkin omissa kulttuurisissa ja sosiaalisissa konteksteissaan (Connolly & Katz 2020, 382). Tutkimuskysymyksessä en keskittynyt tarkastelemaan alueellisia eroavaisuuksia, mutta tutkielman tulosten perusteella alueellisiakin eroja oli jonkin verran havaittavissa. Tulosten mukaan läheisverkostosijoituksia haastaa kansainvälisesti niiden vähäiset

resurssit ja tuen puute. Ammatillaiset kokevat suurten työmäärien, puutteellisten ohjeistusten ja heikon taloudellisen tuen haastavan läheisverkostosijoitusten harkintaa. Ammatillaiset tunnistavat lainsäädännön asettaman veloitteen sijoitusten ensisijaisuudesta, mutta kokevat pääsääntöisesti puutteita järjestelyiden resursoinnissa ja tuessa. Ammatillaiset toivovat parempaa resurssointia ja tukipalveluita läheisverkostosijoituksille. Toive paremmista resursseista ja tuesta läheisverkostosijoituksille toistuu useimmissa Yhdysvaltojen, Kanadan, Australian, Tanskan, Englannin tutkimusaineistoissa. Pohjoismaissa ruotsalaisten ja suomalaisten tilanne vaikuttaa olevan aineiston perusteella olevan parempi.

Postmodernin tulkinnan keskeisenä ajatuksena on sosiaalityön profession refleksiivinen asiantuntemus, ammatillisuus ja käytännöt suhteessa monimutkaisiin, epävarmoihin ja muuttuviin tilanteisiin (Karvonen-Niinikoski 2009, 133, 138–139). Tulkinnan mukaan poliittiset, organisatoriset ja sosiaalityöntekijät asiakkaiden kanssa ovat jatkuvassa yhteydessä toisiinsa (Payne 2005, 18). Päätöksenteon ollessa liitännäinen myös muihin systeemissä vaikuttaviin tekijöihin on huomioitava läheisverkostosijoituksiin liittyvän harkinnan kokonaisvaltaisuus. Läheisverkostosijoituksiin liittyvä harkinta on yhteydessä moniin tasoihin samanaikaisesti. Tulosten perusteella voidaan sanoa läheisverkostosijoitusten harkinnassa olevan transaktionaalista kompleksisuutta. Transaktionaalisella kompleksisuudella viitataan kompleksisiin asiakkaiden tarpeisiin, asiakas-työntekijä suhteisiin ja organisaatioihin. Kaikki nämä kompleksiset osa-alueet ovat jatkuvassa keskinäisessä yhteydessä sosiaalityön käytännöissä (Khoo ym. 2020).

Tämä kirjallisuuskatsaus tuloksineen tuottaa tietoa ammattilaisten harkinnasta läheisverkostosijoitusten päätöksentekoon liittyen ja tuo näkyville muita harkintaan vaikuttavia tekijöitä. Kansainvälisesti kehittyneissä maissa läheisverkostosijoitukset ovat yleisiä järjestelyitä lastensuojelujärjestelmissä (Denby 2016; Shuttleworth 2022). Kuitenkin järjestelyiden resurssit, tuki ja rahoitus on erilaisia ja erivaiheissa globaalisti. Pohjoismaissa läheisverkostosijoitukset saattavat saada parempaa taloudellista tukea ja sosiaalityön tukityöskentelyä, kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Australiassa. Tulokset voivat olla siitä huolimatta olla suuntaa antavia ja ammattilaisten näkemyksissä läheisverkostosijoitusten harkinnassa on yhtäläisyyksiä globaalisti perheyhteisyyden, pysyvyyden ja turvallisuuden näkökulmista.

Tutkielman aineisto sijoittui vuosiin ajallisesti 2000–2024. Läheisverkostosijoitukset ovat lastensuojelujärjestelmässä verrattain uusi ilmiö pohjoismaissa ja länsimaissa, vaikka järjestelyillä yksityisinä järjestelyinä on pitkät perinteet (Skoglund ym. 2022, 1; Rasmussen ym. 2024, 2).

Tutkimus ei keskittynyt tarkastelemaan tarkemmin läheisverkostosijoituksia ajallisesti. Tulosten perusteella voidaan kuitenkin sanoa, että tutkimuksissa korostui tarve paremmille resursseille ajallisesti 2000-luvun tutkimuksista 2020-luvulle asti. Voidaan siis sanoa, etteivät läheisverkostosijoitusten resurssit ole parantuneet juurikaan kansainvälisesti ajan saatossa. Lainsäädännöt järjestelyiden ensisijaisuudesta eivät ole tuoneet parempia resursseja järjestelyiden tueksi. Tulokset tuovat esiin tarpeen huomioida läheisverkostosijoitusten erityisyyden lastensuojelussa. Ammattilaiset tuovat esiin tarpeen tunnistaa näiden järjestelyiden erityisyys niin lainsäädännön kuin organisaation tasolla, kuin myös ammatillisissa käytännöissä. Ammattilaiset toivovat soveltuvia työvälineitä ja menetelmiä, jotka erikoistuvat läheisverkostosijoituksen arviointiin ja työskentelyyn lastensuojelun sosiaalityössä. Läheisverkostosijoitukset kuvautuvat tunnepitoisina prosesseina niin lapsille, vanhemmille, läheisille ja ammattilaisille.

Suomessa läheisverkostosijoituksiin liittyvää tutkimustietoa on verrattain vähäisesti. Läheisten, lasten ja sosiaalityöntekijöiden näkökulmien lisäksi kokisin mielenkiintoiseksi selvittää jatkotutkimuksen näkökulmasta lasten biologisten vanhempien näkemyksiä ja kokemuksia läheisverkostosijoituksista. Olisi mielenkiintoista tietää mitä yhteneviä tai eriäviä kokemuksia biologisilla vanhemmilla on järjestelyistä. Jatkotutkimuksen näkökulmasta pohdin myös oleelliseksi selvittää mahdollisesti kvantitatiivisen tutkimuksen keinoin, mitkä tekijät ovat Suomessa yhteydessä lasten sijaishuoltopaikan valintaan läheisverkostosijoituksessa. Toisin sanoen, millaiset tekijät ovat yhteydessä lasten ohjautumiseen läheisverkostosijoituksiin. Aineiston yksi tutkimusartikkeleista (Király 2019) keskittyi tarkastelemaan läheisverkostosijoituksia, jossa läheisellä ei ole sukulaissuhdetta lapseen. He olivat esimerkiksi naapureita, perheystäviä tai lapsen työntekijöitä tai muita elämän varrella lapselle läheiseksi tulleita henkilöitä. Läheisverkostosijoituksiin keskittyvä tutkimus painottaa usein sukulaissuuhdetta ja muista läheisistä olevaa tutkimustietoa on vain vähän. Ajassa muuttuvat käsitykset perheestä ja siitä, kenet ihmiset mieltävät sosiaalisissa verkostoissaan läheisiksi ihmisiksi (Skoglund ym. 2022, 116) muuttavat neuvotteluita ja käsityksiä läheisistä, vaikuttaen läheisverkostosijoituksiin ja lastensuojelun prosessien työkäytäntöihin, tuoden uutta tutkimuksellista näkökulmaa aiheen tutkimiseen tulevaisuudessa.

LÄHTEET

- Alhanen, Kai (2014) Vaarantunut suojelevalta: tutkimus lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöistä. Raportti 24/2014. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.
- Aveyard, Helen (2023) *Doing A Literature Review in Health and Social Care: A Practical Guide*. Maidenhead: McGraw Hill.
- Baumann Donald & Fluke, John & Dalgleish, Len & Kern, Homer (2011) The Decision-making Ecology. Teoksessa Aron Shlonsky & Rami Benbenishty (toim.) *From Evidence to Outcomes in Child Welfare: An International Reader*. New York: Oxford University Press, 24–38.
- *Beeman, Sandra & Hyungmo, Kim & Bullerdick, Susan (2000) Factors affecting placement of children in kinship and nonkinship foster care. *Children and Youth Services Review* 22 (1), 37–55.
- Berrick, Jill & Dickens, Jonathan & Pösö, Tarja & Skivenes, Marit (2016) Time, Institutional Support, and Quality of Decision Making in Child Protection: A Cross-Country Analysis. *Human Service Organizations: Management, Leadership & Governance* 40 (5), 451–468.
- Berrick, Jill & Dickens, Jonathan & Pösö, Tarja & Skivenes, Marit (2017) A Cross-Country Comparison of Child Welfare Systems and Workers Responses to Children Appearing to Be at Risk or in Need of Help. *Child Abuse Review* 26 (4), 305–319.
- Braun & Clarke & Hayfield & Terry (2019) *Thematic Analysis*. Teoksessa Pranee Liamputtong (toim.) *Handbook of Research Methods in Health Social Sciences*. Singapore: Springer Singapore, 843–860.
- *Brisebois, Kimberly (2013) Caseworker attitudes on kinship care in Ontario. *Qualitative social work: research and practice* 12 (3), 289–306.
- Burgess, Cheryl & Rossvoll, Froya & Wallace, Bruce & Brigid, Daniel (2010) ‘It’s Just like Another Home, Just Another Family, so It’s Nae Different’ *Children’s Voices in Kinship Care: A Research Study about the Experience of Children in Kinship Care in Scotland*. *Child & family social work* 15 (3), 297–306.
- *Cardoso, Jodi Berger & Gomez, Rebecca & Padilla, Yolanda (2009) What happens when family resources are across international boundaries? An exploratory study on kinship placement in Mexican immigrant families. *Child Welfare* 88 (6), 65–80.
- *Chipman, Robert & Wells, Susan & Johnson, Michelle (2002) The Meaning of Quality in Kinship Foster Care: Caregiver, Child, and Worker Perspectives. *Families in Society* 83 (5), 508–520.
- Chor, Ka Ho Brian (2013) Overview of out-of-home placements and placement decision-making in child welfare. *Journal of Public Child Welfare* 7 (3), 298–328.
- Chor, Ka Ho Brian & McClelland, Gary & Weiner, Dana & Jordan, Neil & Lyons, John (2013) Patterns of out-of-home placement decision making in child welfare. *Child Abuse & Neglect* 37 (10), 871–882.

- Coakley, Tanya & Cuddeback, Gary & Buehler, Cheryl & Cox, Mary Ellen (2006) Kinship foster parents' perceptions of factors that promote or inhibit successful fostering. *Children and Youth Services Review* 29 (1), 92–109.
- Connolly, Marie &, Kiraly, Meredith & McCrae, Lynne & Mitchell, Gaye (2017) A kinship care practice framework: Using a life course approach. *The British journal of social work* 47 (1), 87–105.
- Connolly, Marie & Katz, Ilan (2020) Typologies of Child Protection Systems: An International Approach. *Child Abuse Review* 28 (5), 381–394.
- Delap, Emily & Mann, Gillian (2019) The paradox of kinship care: The most valued but least resourced care option - A global study. *Family for Every Child*.
- Denby, Ramona (2016) *Kinship Care: Increasing Child Well-Being through Practice, Policy and Research*. New York: Springer Publishing Company.
- Engstrom, Malitta (2012). *Family Processes in Kinship Care*. Teoksessa Froma Walsh (toim.) *Normal Family Processes: Growing Diversity and Complexity*. New York: Guilford Press, 196–221.
- Eronen, Tuija (2013) *Viisi vuotta huostaanotosta: seurantatutkimus huostaanotettujen lasten institutionaalisista poluista*. Helsinki: Terveystien ja hyvinvoinnin laitos.
- Eronen, Tuija & Laakso, Riitta & Pösö, Tarja (2010) Now you see them –now you don't: Institutions in Finnish Child Protection Policy. Teoksessa Hannele Forsberg & Teppo Kröger, (toim.) *Social Work and Child Welfare Politics: Through Nordic lenses*. Bristol: The Policy Press, 147–160.
- Evans, Tony (2010) *Professional Discretion in Welfare Services: Beyond Street-Level Bureaucracy*. Farnham: Ashgate.
- Fan, Di & Breslin, Dermot & Callahan, Jamie & Iszatt-White, Marian (2022) Advancing literature review methodology through rigour, generativity, scope and transparency. *International Journal of Management Reviews* 24 (2), 171–180.
- *Farmer, Elaine (2010) What Factors Relate to Good Placement Outcomes in Kinship Care? *The British Journal of Social Work* 40 (2), 426–444.
- Fergeus, Josh & Humphreys, Cathy & Harvey, Carol & Herrman, Helen (2019) The needs of carers: applying a hierarchy of needs to a foster and kinship care context. *Adoption and fostering* 43 (2), 155–168.
- Fernandez, Elizabeth (2021) *Assessment in Child Protection*. Teoksessa Elizabeth Fernandez & Paul Delfabbo (toim.) *Child Protection and the Care Continuum: Theoretical, Empirical and Practice Insights*. Oxford: Routledge, 96–122.
- Fluke, John & Corwin, Tyler & Hollinshead, Dana & Maher, Erin (2016) Family preservation or child safety? Associations between child welfare workers' experience, position, and perspectives. *Children and Youth Services Review* 69, 210–218.

- Forsell, Martta & Kuoppala, Tuula (2023) Lastensuojelu 2022. Tilastoraportti 24/2023. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Forsell, Martta & Kuoppala, Tuula (2024) Lastensuojelu 2023. Tilastoraportti 24/2024. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Forberg, Hannele (2011) Kiistanalainen perhe ja moraalinen järkeily sosiaalityössä. *Janus* 19 (3), 269–274.
- Forsberg, Hannele (2012) Johdatus kirjan käsitemaailmaan. Teoksessa Hannele Forsberg & Leena Autonen-Vaaraniemi (toim.) *Kiistanalainen perhe, moraalinen järkeily & sosiaalityö*. Tampere: Vastapaino, 7–19.
- *Fuentes-Peláez, Nuria & Montserrat, Carme & Sitjes-Figueras, Rosa & Crous, Gemma (2024) Differences in the evaluation and satisfaction with foster care between kinship and non-kin foster carers. *Journal of Family Studies* 30 (2), 304–323.
- Geen, Rob (2004) The Evolution of Kinship Care Policy and Practice. *The Future of Children* 14 (1), 131–149.
- *Gibson, Pricilla & Rinkel, Michaela (2012) Increased Attention to the Search Process Improves the Chances of Foster Kinship Placements. *Journal of Family Social Work* 15 (2), 141–156.
- Gilbert Neil (1997) *Combatting child abuse: International perspectives and trends*. Oxford University Press: New York.
- Gilbert, Neil & Parton, Nigel & Skivenes, Marit (2011) Changing Patterns of Response and Emerging Orientations. Neil Gilbert & Nigel Parton & Marit Skivenes (toim.) *Child Protection Systems International Trends and Orientations*. New York: Oxford University Press, 243–256.
- *Grogan-Kaylor, Andrew (2000) Who Goes into Kinship Care? The Relationship of Child and Family Characteristics to Placement into Kinship Foster Care. *Social Work Research* 24 (3), 132–141.
- Gubrium, Jaber & Holstein, James (2008) The Constructionist mosaic. Teoksessa James Holstein & Jaber Gubrium (toim.) *Handbook of Constructionist Research*. New York: Guilford, 3–10.
- Hackett, Simon & Taylor, Abi (2014) Decision making in social work with children and families: The use of experiential and analytical cognitive processes. *The British journal of social work* 44 (8), 2182–2199.
- Harding, Leith & Murray, Kate & Shakespeare-Finch, Jane & Frey, Ron (2020) The wellbeing of foster and kin carers: A comparative study. *Children and Youth Services Review* 108, 1–8.
- Heino, Tarja (2001) *Sijoitukset sukulaisperheisiin lastensuojelussa*. Helsinki: Stakes.
- Hestbaek, Anne-Dorthe & Höjer, Ingrid & Pösö, Tarja & Skivenes, Marit (2020) Child welfare removals of infants: Exploring policies and principles for decision-making in Nordic countries. *Children and Youth Services Review* 108, 104572.

- Hoikkala, Susanna & Lavikainen, Ville (2015) Sattumuksia vai suunnitelmallisuutta? Selvityksiä sijaishuollon laadusta. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Hämäläinen, Kati (2012) Perhehoitoon sijoitettujen lasten antamat merkitykset kodilleen ja perhesuhteilleen. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 56. Helsinki: Väestöliitto.
- *Irizarry, Carol & Miller, Keith & Bowden, Margaret (2016) Kinship Care: Child Safety or Easy Option? Staff and Carers' Perspectives. *Journal of Family Social Work* 19 (3) 199–219.
- Jaakola, Anne-Mari (2020) Lapsen tilanteen arviointi lastensuojelun sosiaalityössä. Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Social Sciences and Business Studies, 229. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto.
- *Jedwab, Merav & Xu, Yangeng & Shaw, Terry (2020) Kinship Care First? Factors Associated with Placement Moves in out-of-Home Care. *Children and Youth Services Review* 115, 105104.
- *Jordan, Tera & Melby, Janet & Weems, Carl & Dencklau, Andrea & McKnight, Emily & Park, Soyoung & Bartel, Maya (2024) Kinship Foster Caregivers, Caseworkers, and Foster parents' Reflections and Experiences with Placement and Support in Iowa. *Marriage & Family Review* 60 (5), 243–272.
- Juhila, Kirsi (2018) Aika, Paikka ja sosiaalityö. Tampere: Vastapaino.
- Julkaisufoorumi (2023) Arvioinnit. <https://julkaisufoorumi.fi/fi/arvioinnit>. Viitattu 3.12.2024.
- Kallinen, Kati (2017) Sukulaissijoitus lapsen näkökulmasta. *Janus* 25 (3), 208–223.
- Kallinen, Kati (2021) Family relationships of children in kinship foster care. *Nordic Social Work Research* 11 (4), 319–332.
- Kangasniemi, Mari & Utriainen, Kati & Ahonen, Sanna-Mari & Pietilä, Anna-Maija & Jääskeläinen, Petri & Liikanen, Eeva (2013) Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. *Hoitotiede* 25 (4), 291–301.
- Karvonen-Niinikoski Synnöve (2009) Postmoderni sosiaalityö. Teoksessa Mikko Mäntysaari & Anneli Pohjola & Tarja Pösö (toim.) *Sosiaalityö ja teoria*. Jyväskylä: PS-kustannus, 131–159.
- Ketola, Jari (2008) Sijoita perheeseen. Perhehoito inhimillisenä ja taloudellisena vaihtoehtona. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Khoo, Evelyn & Nygren, Lennart & Cümüscü Ahmet (2020) From Needs to Relationships to Organisations: Transactional Complexity in Social Work in the Swedish Social Services. *The British Journal of Social Work* 50 (7), 2098–2115.
- *Kiraly, Meredith & James, Julianne & Humphreys, Catherine (2015) 'It's a Family Responsibility': Family and Cultural Connection for Aboriginal Children in Kinship Care. *Children Australia* 40 (1), 23–32.

- *Kiraly, Meredith (2019) Nonfamilial kinship carers—Who are they and what support do they need to nurture children? *Child & Family Social Work* 24 (4), 449–457.
- Kiraly, Meredith & Farmer, Elaine (2021) Kinship care in Australia and the United Kingdom. Teoksessa Elizabeth Fernandez & Paul Delfabbo (toim.) *Child Protection and the Care Continuum: Theoretical, Empirical and Practice Insights*. Oxford: Routledge, 179–191.
- Kivistö, Mari & Lindh, Jari (2024) Relational discretion in social work with persons with disabilities. Intersecting relations between legal, professional and organizational discourses. *Nordic Social Work Research* 1 (1), 1–14.
- Koh, Eun & Ware, Allysa & Lee, Eunju (2021) State Implementation of the Fostering Connections to Success and Increasing Adoptions Act: Exploratory Study on Kinship Care. *Advances in Social Work* 21 (1), 77–99.
- Koisti-Auer, Anna-Liisa (2008) Sukulaissijaisvanhemmuuden profiili. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Korpinen, Johanna & Pösö, Tarja (2020) Social workers' views about children's and parents' competence in child protection decision-making. *Journal of Social Work* 21 (4), 853–870.
- Kriz, Katrin & Skivenes, Marit (2014) Street-level policy aims of child welfare workers in England, Norway and United States: An exploratory study. *Children and Youth Services Review* 40, 71–78.
- Laakso, Riitta (2013) Mistä koti huostaanotetulle lapselle? Helsinki: Kunnallisalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu (73). Kunnallisalan kehittämissäätiö.
- Laakso, Riitta (2016) Huostaanotto ja muutokset lapsen elämässä. Teoksessa Enroos & Heino Tarja & Tarja Pösö (toim.) *Huostaanotto: lastensuojelun vaativin tehtävä*. Tampere: Vastapaino, 157–187.
- Laakso, Riitta & Enroos, Rosi (2016) Vierailta ovilla. Lapsen sijaishuoltopaikkaan tulo huostaanotettujen lasten ja sijaishuoltopaikkojen toimijoiden näkökulmasta. *Yhteiskuntapolitiikka* 81 (5), 506–515.
- Lamponen, Tuuli (2022) Kiireellinen sijoituksen päätöksenteko lastensuojelun sosiaalityöntekijän työnä. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Lastensuojelulaki 417/2007.
- Lastensuojelun käsikirja. Sijaishuoltopaikan valinta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 20.2.2024.
- Launis, Kirsti (1997) Moniammatillisuus ja rajojen ylitykset asiantuntijatyössä. Teoksessa Juhani Kirjonen, Pirkko Remes & Anneli Eteläpelto (toim.) *Muuttuva asiantuntijuus*. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

- LeLoux-Opmeer, Harmke & Kuiper, Chris H. Z., & Swaab, Hanna & Scholte, Evert (2017) Children referred to foster care, family-style group care, and residential care: How do they differ? *Children and youth services review* (77), 1–9.
- *Lilleston, Pamela & Borden, Jessica & DiMeo, Abbie & Webb, John & Kirkman, Jennifer & Lamourt, Idalmis (2024) Associations between child protective services workers' attitudes toward kinship foster care placement, sociodemographic characteristics, and job characteristics. *Journal of Public Child Welfare*, 1–16. DOI: 10.1080/15548732.2024.2418809.
- McCartan, Claire & Bunting, Lisa & Bywaters, Paul & Davidson, Gavin & Elliot, Martin & Hooper, Jade (2018) A Four-Nation Comparison of Kinship Care in the UK: The Relationship between Formal Kinship Care and Deprivation. *Social Policy and Society* 17 (4), 619–635.
- McPherson, Lynne & Gatwiri, Kathomi & Day, Kylie & Parmenter, Natalie & Mitchell, Janise & Macnamara, Noel (2022) “The most challenging aspect of this journey has been dealing with child protection”: Kinship carers' experiences in Australia. *Children and Youth Services Review* 139, 1–10.
- Machi, Lawrence & McEvoy, Brenda (2022) *The Literature Review: Six Steps to Success*. Fourth edition. Thousand Oaks: Corwin Press.
- *Malthaner, Lauren & Henson-Garcia, Mike & Conner, Erinne & Loria, Hilda & McLeigh, Jill (2024) Barriers and facilitators to kinship care in Texas: A Multi-Stakeholder, mixed methods perspective. *Children and Youth Services Review* (160) 107587, 1–12.
- Merritt, Darcey (2008) Placement preferences among children living in foster or kinship care: A cluster analysis. *Children and Youth Services Review* (30), 1336–1344.
- Milner, Judith & Myers, Steve and O'Byrne, Patrick (2015) *Assessment in Social Work*. London: Palgrave.
- *Moberg Stephenson, Maria & Källström, Åsa (2020) Constructions of young migrants' situations in kinship care in a Swedish suburb by social workers in a non-governmental organisation mentoring programme. *Qualitative Social Work: Research and Practice* 19 (5–6), 901–916.
- Niska, Miira & Venäläinen, Satu & Olakivi, Antero & Canada, Jose (2024) Sosiaalisen konstruktionismin juuret ja versiot. Teoksessa Miira Niska & Satu Venäläinen & Antero Olakivi & Jose Canada (toim.) *Sosiaalinen konstruktionismi; miten tarkastella tulkintojen ja todellisuuden sosiaalista rakentumista*. Tampere: Vastapaino. 13–57.
- Närhi, Kati & Kokkonen, Tuomo & Matthies, Aila-Leena (2014) Asiakkaiden osallisuus ja työntekijöiden harkintavalta palvelujärjestelmässä. *Janus* 22 (3), 227–244.
- O'Sullivan, Terence (2011) *Decision making in social work*. New York: Palgrave MacMillan.
- Payne, Malcolm (2005) *Modern Social Work Theory*. London: Routledge.
- Pekkarinen, Elina & Heino, Tarja & Pösö, Tarja (2013) Lastensuojelusta tietäminen on moraalinen velvoite. *Yhteiskuntapolitiikka* 78 (3), 337–342.

Perhehoitolaki 263/2015.

*Peters, Jay (2005) True Ambivalence: Child Welfare Workers' Thoughts, Feelings, and Beliefs about Kinship Foster Care. *Children and Youth Services Review* 27 (6), 595–614.

Pohjola, Anneli (2014) Rakenteellisen sosiaalityön paikannuksia. Teoksessa Anneli Pohjola & Merja Latinen & Marjaana Seppänen (toim.) Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. Kuopio: Unipress, 16–36.

*Ponnert, Lisa (2017) Emotional kinship care and neutral non-kinship care — the struggle between discourses. *Child & Family Social Work* 22 (2), 1084–1093.

Puusa, Anu & Juuti, Pauli (2020) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus.

Puusa, Anu (2020) Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus, 145–156.

Pölkki, Pirjo (2004) Lastensuojelutyön tutkimus- ja kehittämistoiminta. Teoksessa Annamajja Puonti & Tuula Saarnio & Anne Juhala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 270–319.

Pölkki, Pirjo (2008) Osallistaa ja suojella. Näkökulmia lasten suojelua koskevan tutkimuksen eettiseen perustaan. Teoksessa Anna-Maija Pietilä & Helena Länsimies-Antikainen (toim.) Etiikkaa monitieteisesti: pohdintaa ja kysymyksiä. Kuopion yliopiston julkaisuja 45. Kuopio: Kuopion yliopisto, 171–187.

Pösö, Tarja (2011) Combatting Child Abuse in Finland: From Family to Child-Centered Orientation. Teoksessa Neil Gilbert & Nigel Parton & Marit Skivenes (toim.) Child Protection Systems. International Trends and Orientations. New York: Oxford University Press, 112–130.

Pösö, Tarja (2012) Lapsen etu, oikeudet ja näkökulma moraalisisina kannanottoina. Teoksessa Hannele Forsberg & Leena Autonen-Vaaraniemi (toim.) Kiistanalainen perhe, moraalinen järkeily & sosiaalityö. Tampere: Vastapaino, 75–97.

Pösö, Tarja (2012) Epilogi. Teoksessa Hannele Forsberg & Leena Autonen-Vaaraniemi (toim.) Kiistanalainen perhe, moraalinen järkeily & sosiaalityö. Tampere: Vastapaino, 169–173.

Pösö, Tarja (2016) Johdanto: Mistä puhutaan, kun puhutaan huostaanotosta? Teoksessa Rosi Enroos & Tarja Heino & Tarja Pösö (toim.) Huostaanotto: lastensuojelun vaativin tehtävä. Tampere: Vastapaino, 7–30.

Pösö, Tarja & Skivenes, Marit & Thoburn, June (2022) Introducing the field of adoption from care. Teoksessa Tarja Pösö & Marit Skivenes & June Thoburn (toim.) Adoption from Care. International Perspectives on Children's Rights, Family Preservation and State Intervention. Bristol: Policy Press, 1–14.

Rasmussen, Bo & Søbberg, Lene & Jæger, Sabina & Rasmussen, Mette (2020). Netværksanbringelser—ET uforløst potentiale. *Uden for* nummer 20 (40), 14–23.

- *Rasmussen, Bo Morthorst & Jæger Sabina (2021) The Emotional and Other Barriers to Kinship Care in Denmark: A Case Study in Two Danish Municipalities. *Child & Adolescent Social Work Journal* 38 (2), 201–209.
- Rasmussen Bo Morthorst & Skoglund, Jeanette & Thörnblad, Renee (2024) The proportion and utilization of formal kinship and network care in Norway and Denmark: a comparative study. *European Journal of Social Work*, 1–12. DOI: 10.1080/13691457.2024.2423381.
- Richmond, Mary (1922) What is social case work: an introductory description. New York: Russel Sage Foundation.
- Rose, Lillian & Taylor, Emily & Folco, Simona & Dupin, Melanie & Mithen, Heather & Wen, Zhanhui (2022) Family dynamics in kinship care. *Child and family social work* 27, 635–645.
- *Rowlson, Ester & Shabbar, Fatin (2024) Exploring Stability Within Kinship Care from the Perspective of Kinship Carer Advocates. *Child & Family Social Work*, 1–11. <https://doi.org/10.1111/cfs.13216>.
- Saastamoinen, Kati (2010) Lapsen asema sijaishuollossa –käsikirjan arjen toimintaan. Edita. Helsinki.
- Samarah, Esaa Mohammad & Schelbe, Lisa & Jackson, Lisa (2023) A photovoice study of college students who have experienced foster care, relative care, and/or homelessness. *Children and Youth Services Review* 151, 107042.
- Shaw, Ian (2011) *Evaluating in Practice*. Farnham: Ashgate.
- Shuttleworth, Paul (2022) Recognition of Family Life by Children Living in Kinship Care Arrangements in England. *The British journal of social work* 53 (1), 157–176.
- Sirviö, Heidi & Romakkaniemi, Marjo & Lindh, Jari & Laitinen, Merja (2015) Sosiaalityöntekijän harkintavallan käyttö ehkäisevän toimeentulotuen päätöksenteossa. *Janus* 23 (3), 247–264.
- Skoglund, Jeanette & Thörnblad, Renee & Holtan, Amy (2022) *Childhood in Kinship care. A longitudinal investigation*. Taylor and Francis Group. London & New York, Routledge.
- Snyder, Hannah (2019) Literature review as a research methodology: an overview and guidelines. *Journal of Business Research* 104, 333–339.
- Taylor, Brian (2010) *Professional Decision Making in Social Work*. Exeter: Learning Matters.
- TENK (2023) Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>. Viitattu 10.10.2024.
- Toikko, Timo (2009) Tapauskohtainen sosiaalityö. Teoksessa Mikko Mäntysaari & Anneli Pohjola & Tarja Pösö (toim.) *Sosiaalityö ja teoria*. Jyväskylä: PS-kustannus, 271–291.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

- Valkonen, Leena & Janhunen, Tarja (2016) Tutkimustietoa perhehoidon kehittämiseksi. Katsaus kansainvälisiin tutkimuksiin 2010–2016. Työpaperi 45/2016. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Vilkka, Hanna (2023) Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Helsinki: Art House.
- Vornanen, Riitta & Hämäläinen, Juha & Törrönen, Maritta (2016) Sosiaalityön käytäntöpoliittinen tehtävä. Teoksessa Maritta Törrönen & Kaija Hänninen & Päivi Jouttimäki & Tiina Lehtolunden & Petra Salovaara & Minna Veistilä (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus, 201–219.
- Vuolukka, Kaisa (2015) Sydäimestä syntynyt. Sukulaissijaisvanhemmuuden erityisyys perhehoidossa. Ammatillinen lisensiaattityö. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- *Vuolukka, Kaisa (2024) Tutkimus lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden arviointi- ja päätöksentekotyöstä lapsen sukulaissijoitusprosessissa. Acta electronica Universitatis Lapponiensis 381. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Whittaker, Andrew (2018) How Do Child-Protection Practitioners Make Decision in Real-Life Situations? Lessons from the Psychology of Decision Making. *The British Journal of Social Work* 48 (7), 1967–1984.
- Winokur, Marc & Holtan, Amy & Batchelder, Keri (2014) Kinship care for the safety, permanency, and well-being of children removed from the home for maltreatment. *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2014 (1).
- Winokur, Marc & Holtan, Amy & Batchelder, Keri (2018) Systematic Review of Kinship Care Effects on Safety, Permanency, and Well-Being Outcomes. *Research on Social Work Practice* 28 (1), 19–32.
- *Wu, Qi & Snyder, Susan M (2019) Factors Associated with the Decision-Making Process in Kinship Diversion. *Journal of Family Social Work* 22 (2), 161–186.

LIITTEET

Liite 1: Tutkielman aineisto.

Julkaisija	Tutkimuksen tavoite	Tutkimusmenetelmä ja aineisto	Tulokset
Beeman, Sandra & Hyungmo, Kim & Bullerdick Susan (2000) Factors affecting placement of children in kinship and nonkinship foster care. Children and Youth Services Review 22 (1), 37–55. Yhdysvallat	Tutkitaan ominaisuuksia, jotka vaikuttavat päätökseen sijoittaa lapsi läheisverkostoonsa, verrattuna tavalliseen perhehoitoon.	Kvantitatiivinen tutkimus. Logistinen regressioanalyysi. Yhden piirikunnan lasten hallinnolliset tapaustiedot (N=2000), joista 38.2 % (N=810) olivat läheisverkostosijoituksessa ja 58.2 % (N=1234) olivat tavallisessa perhehoidossa.	Analyysin mukaan läheisverkostosijoitukseen ohjautuu todennäköisemmin lapset, joiden terveydentila on hyvä, ovat iältään vanhempia tai taustaltaan afrikkalaisamerikkalaisia. Lisäksi ohjautuminen läheisverkostosijoitukseen tapahtuu todennäköisemmin sijoituksen ollessa tuomioistuimen määräämä tai sijoituksen syyn liittyessä vanhempien haitallinen päihteidenkäyttö.

<p>Brisebois, Kimberly (2013)</p> <p>Caseworker attitudes on kinship care in Ontario. <i>Qualitative social work: research and practice</i> 12 (3), 289–306.</p> <p>Kanada</p>	<p>Tarkastellaan kanadalaisten lastensuojelun ja läheisverkostoperheiden parissa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä läheisverkostosijoitusten haasteista ja mahdollisuuksista. Tavoitteena tutkia myös läheisverkostosijoitusten poliittisia näkökulmia.</p>	<p>Kvalitatiivinen tutkimus.</p> <p>Fokusryhmähaastattelu, johon valikoitunut (N=27) työntekijöiden otos.</p>	<p>Sosiaalityöntekijät suhtautuvat myönteisesti ajatukseen läheisverkostosijoituksista, mutta tuovat esiin haasteita ja rajoitteita. Läheissijaisvanhemmille tarjottavat palvelut ja resurssit ovat puutteelliset. Läheisverkostosijoituksissa on haasteellisia konflikteja osapuolten välillä. Läheisverkostosijoitukseen liittyvä valvonta koetaan haasteelliseksi. Työntekijät kokevat nykyisen lainsäädännön kannustavan hyväksymään läheisverkostosijoituksia, jotka eivät täytä kriteerejä ja ovat turvattomia lapsille.</p>
<p>Cardoso, Jodi Berger & Gomez, Rebecca & Padilla, Yolanda (2009)</p>	<p>Tarkastellaan latinalaisamerikkalaisten maahanmuuttajaperheiden lasten kansainvälisiä läheisverkostosijoituksia.</p>	<p>Kvalitatiivinen tutkimus.</p> <p>Fokusryhmähaastattelu lastensuojelun sosiaalityöntekijöille (N=8)</p>	<p>Sosiaalityöntekijät kohtaavat haasteita arvioidessaan kansainvälisen läheisverkostosijoituksen mahdollisuutta eivätkä usein pysty</p>

<p>What happens when family resources are across international boundaries? An exploratory study on kinship placement in Mexican immigrant families. <i>Child Welfare</i> 88 (6), 65-80.</p> <p>Yhdysvallat</p>	<p>Tarkastellaan perheiden parissa työskenteleviä lastensuojelun työntekijöitä. Tutkitaan missä määrin he käyttävät ja ovat tietoisia kansainvälistä läheisverkostosijoituksista ja mitkä ovat keskeisiä esteitä kansainvälisten läheisverkostosijoitusten toteutumisessa.</p>	<p>Semistrukturoidut yksilöhaastattelut lastensuojelun esihenkilölle ja rajayhteyshenkilölle.</p>	<p>hyödyntämään yllärajojen olevia perheresursseja, eikä niitä myöskään usein tunnisteta.</p> <p>Sosiaalityöntekijöiden näkemysten mukaan esteinä on asianmukaisen tiedon puute kansainvälisistä läheisverkostosijoituksista, ristiriitaiset viranomaismääräykset, tuntemattomat prosessit ja toimintatavat.</p>
<p>Chipman, Robert & Wells, Susan & Johnson, Michelle (2002)</p> <p>The Meaning of Quality in Kinship Foster Care: Caregiver, Child, and Worker Perspectives. <i>Families in society</i> 83 (5), 508–520.</p> <p>Yhdysvallat</p>	<p>Tarkastellaan sosiaalityöntekijöiden, läheissijaisvanhempien ja lasten näkemyksiä läheisverkostosijoituksista.</p>	<p>Kvalitatiivinen tutkimus.</p> <p>Fokusryhmähaastattelut. Haastateltiin sosiaalityöntekijöitä (N=30), läheissijaisvanhempia (N=33) ja lapsia (N=7).</p>	<p>Sosiaalityöntekijät keskittyvät lapsen turvallisuuden ja pysyvyyden kysymyksiin tehdessään päätöstä läheisverkostosijoituksesta.</p> <p>Sosiaalityöntekijät tekevät läheissijaisvanhempien taustaselvityksiä, perehtyvät kasvatuskäytänteisiin, selvittävät sitoumuksia lapsen kasvattamiseen. Arvioinnissa nähdään tärkeäksi myös taloudellisten resurssien huomiointi.</p>
<p>Farmer, Elaine (2010)</p> <p>What Factors Relate to Good Placement Outcomes in Kinship Care? <i>The British Journal of Social Work</i> 40 (2), 426–444.</p>	<p>Tarkastellaan läheisverkostosijoituksen laatuun vaikuttavia tekijöitä.</p>	<p>Monimenetelmällinen tutkimus. Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen.</p> <p>Perhehoidossa asuvien lasten asiakkuudet (N=270), puolet olivat</p>	<p>Läheisverkostosijoitukset katkeavat tilastollisesti todennäköisemmin, jos lapsi on sijoitushetkellä iältään vanhempi (yli 10-v.) lapsella on käytöshaasteita, läheissijaisvanhemman sitoutuneisuus on alhaista ja</p>

Englanti		läheisverkostosijoituksissa ja puolet tavallisessa perhehoidossa.	yhteydenpitoa ei valvota/tueta viranomaisten taholta. Läheisverkostosijoitukset ovat kestoaltaan pidempiä. Huonolaatuiset sijoitukset kestävät läheisverkostosijoituksessa huomattavasti pidempään kuin tavallisessa perhehoidossa.
Fuentes-Peláez, Nuria & Montserrat, Carme & Sitjes-Figueras, Rosa & Crous, Gemma (2024)	Tarkastellaan läheisverkostosijoituksessa ja tavallisessa perhehoidossa olevien lasten ominaisuuksia, heidän tilanteitaan sijoituksessa, läheissijaisvanhempien roolia ja tyytyväisyyttä sijoitukseen.	Kvantitatiivinen tutkimus. Klusterianalyysi. Aineistona lastensuojelun ammattilaisten antamat tiedot sijoitettujen lasten (N=930) tilanteista (35,5 prosenttia tavallisessa perhehoidossa, 64,5 prosenttia läheisverkostosijoituksessa) ja lisäksi sijaisvanhempien (N=221) kyselylomakkeet.	Läheisverkostosijoitukset kuvautuvat tilastollisesti vakaampina sijaishuoltopaikkoina, verrattuna muuhun perhehoitoon. Läheissijaisvanhemmat olivat tilastollisesti tyytyväisempiä sijoituksiin ja kokivat että heillä on helpompaa kasvattaa lapsi, verrattuna muuhun perhehoitoon. Läheissijaisvanhemmat ilmaisivat kuitenkin enemmän tyytymättömyyttä taloudelliseen tukeen.
Espanja			
Gibson, Pricilla A & Rinkel, Michaela (2012)	Tarkastellaan lapsen läheisten paikantamisprosessin kehittämistä läheisverkostosijoituksissa.	Kvalitatiivinen tutkimus. Tapaustutkimus. Haastateltiin lastensuojelun henkilöstöä (N=4), jotka työskentelevät eri asemilla; hallintovirkamies, johtaja, esihenkilö ja työntekijä.	Lapsen läheisten paikantamisessa tehdyt muutokset edistävät läheisverkostosijoituksia: Läheisiä tulee paikantaa ja kontaktoida yhä aiemmassa vaiheessa. Lapsen läheisen määritelmää tulee laajentaa.
Yhdysvallat			

			<p>Läheisverkostosijoituksen asemaa on edistettävä perheen säilymisen ja lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta.</p> <p>Biologiset isät on muutettava näkymättömästä resurssista konkreettiseksi voimavaraksi.</p> <p>Läheisten paikantamisprosessissa on esteitä, jotka johtuvat työntekijöistä, sukulaisista, systeemeistä ja huoltajista.</p>
<p>Grogan-Kaylor, Andrew (2000)</p> <p>Who Goes into Kinship Care? The Relationship of Child and Family Characteristics to Placement into Kinship Foster Care. <i>Social Work Research</i> 24 (3), 132–141.</p> <p>Yhdysvallat</p>	<p>Tutkitaan lasten ja heidän perheidensä ominaisuuksien yhteyttä siihen, sijoitetaanko lapset läheisverkostoon vai johonkin muuhun sijaishuoltopaikkaan.</p>	<p>Kvantitatiivinen tutkimus.</p> <p>Logistinen regressioanalyysi.</p> <p>Lastensuojeluasiakkuuksien tilastotiedot. Satunnaisotos (N = 21,560).</p>	<p>Tulosten mukaan läheisverkostosijoitukseen ohjautuu tilastollisesti todennäköisemmin taustaltaan afrikkalaisamerikkalais- tai latalalaisamerikkalaiset lapset, iältään 1–12-vuotiaat lapset. Lapset, joilla on hyvä terveydellinen tila ja kaupunkiympäristöissä asuvat lapset ja yhden huoltajan perheissä asuvat lapset.</p>
<p>Irizarry, Carol & Miller, Keith & Bowden, Margaret (2016)</p> <p>Kinship Care: Child Safety or Easy Option? <i>Staff and Carers'</i></p>	<p>Tavoitteena saada ymmärrystä läheisverkostosijoituksista ja sen käytännön ongelmista ja roolista etelä-Australiassa.</p>	<p>Monimenetelmällinen tutkimus. Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen.</p> <p>Kuvaileva tilastoanalyysi ja temaattinen analyysi.</p>	<p>Lisäksi lapset, joiden sijoituksen syy on hoidon laiminlyönti, ohjautuvat todennäköisemmin läheisverkostosijoitukseen.</p> <p>Kaikki osallistujat keskittyivät saavuttamaan lapsen turvallisuuden ja lapsen edun läheisverkostosijoituksen aikana. Työntekijät tunnistavat</p>

<p>Perspectives. Journal of Family Social Work 19 (3) 199–219.</p> <p>Australia</p>	<p>Tarkastellaan mikä vaikuttaa lastensuojelutyöntekijän päätökseen sijoittaa lapsi läheisverkostoon ja millaisia käytännön haasteita läheisverkostosijoituksissa on.</p>	<p>Lastensuojelun työntekijät vastasivat verkkokyselyyn monipuolisilla koulutustaustoilla (N=81)</p> <p>Fokusryhmähaastattelut lastensuojelun työntekijöiden (N=56).</p> <p>Fokusryhmähaastattelu läheissijaisvanhemmista (N=44).</p>	<p>haasteellisten perhedynamiikkojen haastavan lapsen turvallisuutta.</p> <p>Osallistujat näkevät läheisverkostosijoituksen arvokkaana vaihtoehtona lasten tilanteisiin, mutta myös monimutkaisina, kompleksisina ja aliresursoituna vaihtoehtona.</p> <p>Toivovat enemmän koulutusta ja tukea läheissijaisvanhemmille ja työntekijöille.</p>
<p>Jedwab, Merav & Xu, Yangeng & Shaw, Terry (2020)</p> <p>“Kinship Care First? Factors Associated with Placement Moves in out-of-Home Care.” Children and Youth Services Review (115), 105104.</p> <p>Yhdysvallat</p>	<p>Tavoitteena tutkia tekijöitä, jotka liittyvät lapsen sijoittamiseen läheisverkostoonsa. Lisäksi tutkitaan syitä, jotka johtavat lapsen sijoittamiseen pois läheisverkostostaan.</p>	<p>Kvantitatiivinen tutkimus.</p> <p>Kuvaileva tilastoanalyysi, regressioanalyysi.</p> <p>Yhdysvaltojen erään osavaltion lastensuojelun tietojärjestelmän tiedot (N=3838).</p>	<p>Analyysin mukaan afrikkalaisamerikkalaiset lapset sijoitettiin todennäköisemmin läheisverkostoonsa, sekä ne lapset, joiden vanhemmilla on haitallista päihteidenkäyttöä.</p> <p>Lapsen käytöshaasteet tai sairaudet, iältään vanhemmat lapset ohjautuivat vähemmän todennäköisesti läheisverkostosijoitukseen.</p> <p>Sijaishuoltopaikan muutos läheisen luota muihin sijaishuollon muotoihin liittyivät lapsen korkeaan</p>

			ikään, käytösongelmiin ja vanhempien vangitsemiseen.
Jordan, Tera R, Melby, Janet N & Weems, Carl F & Dencklau, Andrea & McKnight, Emily N., Park, Soyoun & Bartel, Maya (2024)	Tarkastellaan sosiaalityöntekijöiden, läheissijaisvanhempien ja perhehoitajien näkemyksiä läheisverkostosijoituksista ja niihin liittyvästä tuesta.	Kvalitatiivinen tutkimus. Semistrukturoitu haastattelu. Haastateltiin sosiaalityöntekijöitä (N=20), läheissijaisvanhempia ja sijaisvanhempia.	Työntekijät toivovat yhä joustavampia tapoja paikantaa lapsen läheisiä ihmisiä. Työntekijät tunnistavat riskejä läheisverkostosijoituksissa; yhteistyön haasteet, rajojen asettamisen haasteet ja sijoituksen luonne äkillisenä toimenpiteenä haastavat sijoituksia. Sosiaalityöntekijöiden mukaan lastensuojelujärjestelmät eivät ole luotu tukemaan läheisverkostosijoituksia ja läheiset eivät ole valmennettuja lapsen sijoitusta varten. Toisaalta tunnistetaan, että läheisten sitoutuneisuus lapsen hoivaan.
Kinship Foster Caregivers, Caseworkers, and Foster parents' Reflections and Experiences with Placement and Support in Iowa. Marriage & Family Review 60 (5), 243–272.			
Yhdysvallat			
Kiraly, Meredith & James, Julianne & Humphreys, Catherine (2015)	Tutkittiin australialaisten alkuperäisväestöön kuuluvien lasten läheisverkostosijoituksia. Tarkoitus on selvittää, pystyvätkö läheisverkostosijoituksessa olevat lapset ylläpitämään perhesuhteita ja yhteyttä kulttuuriinsa sijoituksessa, sekä mikä mahdollistaa tämän.	Monimenetelmä tutkimus. Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen. Fokusryhmähaastattelut, jossa haastateltiin sosiaalityöntekijöitä ja tukityöntekijöitä (N=11), läheissijaisvanhempia.	Osallistujat kokevat tärkeäksi, että alkuperäiskansoihin kuuluvat lapset ovat yhteydessä perheeseen, yhteisöön ja kulttuuriinsa, mutta monien lasten kohdalla perhe- ja kulttuuriyhteyksiä ei tuettu riittävästi.
“It’s a Family Responsibility’: Family and Cultural Connection for Aboriginal Children in Kinship Care.” Children Australia 40 (1), 23–32.			
Australia		Kyselylomake läheissijaisvanhemmille.	Sosiaalityöntekijät kuvaavat perheiden yhteydenpidon kompleksisuutta, tunnistavat hyviä käytänteitä, mutta myös pulmia ja

			puutteita ja turvallisuuteen liittyviä ongelmatilanteita.
<p>Kiraly, Meredith (2019)</p> <p>Nonfamilial kinship carers— Who are they and what support do they need to nurture children? <i>Child & Family Social Work</i> 24 (4), 449–457.</p> <p>Australia</p>	<p>Tutkimuksessa tarkasteltiin australialaisia läheisverkostosijoituksia, joissa läheissijaisvanhempien ja lasten välillä ei ole sukulaisyhteyttä, vaan muu läheinen yhteys. Tavoitteena on tarkastella ilmiötä, sen yleisyyttä ja pysyvyyttä.</p>	<p>Monimenetelmällinen tutkimus.</p> <p>Fokusryhmähaastattelut läheisverkostosijoitusten tukityöntekijöille (N=30)</p> <p>Semistrukturoidut haastattelut läheissijaisvanhemmille ja nuorille.</p> <p>Data-analyysi.</p>	<p>Ei-sukulaisuuteen perustuvat läheisverkostosijoitukset ovat monimuotoisia, laadullisesti erilaisia, ja niissä on yhteneviä piirteitä tavalliseen perhehoitoon.</p> <p>Työntekijät kertovat ei-sukulaisten läheisten eduksi sen, etteivät he ole niin syvällä perheiden pitkäaikaisissa konflikteissa tai koe suurta ”pakkoa” tarjota hoivaa lapselle. Läheissijaisvanhempien ymmärryksen puute lapsen perheen historiasta koettiin ongelmallisena.</p> <p>Työntekijöiden näkemykset sijoituksista ovat ristiriitaisia. Sijoitukset voivat olla hätäratkaisuja, huonosti suunniteltuja ja epävakaita.</p>
<p>Lilleston, Pamela & Borden, Jessica & DiMeo, Abbie & Webb, John & Kirkman, Jennifer & Lamourt, Idalmis (2024)</p> <p>Associations between child protective services workers’ attitudes toward kinship foster care placement, sociodemographic characteristics, and job characteristics. <i>Journal of Public Child Welfare</i>.</p>	<p>Tavoitteena kuvata lastensuojelun työntekijöiden asenteita läheisverkostosijoituksiin. Tutkitaan tarkemmin millaiset sosiodemografiset tekijät ja työhön liittyvät tekijät vaikuttavat työntekijöiden asenteisiin.</p>	<p>Kvantitatiivinen tutkimus</p> <p>Regressioanalyysi lastensuojelun työntekijöiden (N=2861) verkkokyselyn vastauksista.</p>	<p>Lastensuojelun asenteet läheisverkostosijoituksiin olivat kaiken kaikkiaan myönteisiä, mutta tuloksissa oli vaihtelua.</p> <p>Myönteiset asenteet liittyivät läheisverkostosijoituksen tuomiin hyötyihin lapselle, kielteiset asenteet liittyivät puolestaan läheisiin. Kielteiset asenteet ovat yleisimpiä uusilla, asiakastyötä</p>

Yhdysvallat	Malthaner, Lauren Q & Henson-Garcia, Mike & Conner, Erinne & Loria, Hilda & McLeigh, Jill D (2024) Barriers and facilitators to kinship care in Texas: A Multi-Stakeholder, mixed methods perspective. Children and Youth Services Review 160, 107587.	Tavoitteena kuvata läheisverkostosijoitusten esteitä ja mahdollistajia.	Monimenetelmällinen tutkimus.	tekevillä työntekijöillä. Pidempi työkokemus korreloi myönteisempiin asenteisiin läheisverkostosijoituksiin.
Yhdysvallat	Peters, Jay (2005) True Ambivalence: Child Welfare Workers' Thoughts, Feelings, and Beliefs about Kinship Foster Care." Children and	Tavoitteena esittää lastensuojelun työntekijöiden (N=54) asenteita ja ajatuksia läheisverkostosijoituksista.	Kvalitatiivinen tutkimus. Aineisto kerättiin läheisverkostosijoitukseen liittyvästä työntekijöiden koulutuksesta.	Läheisverkostosijoitusten politiikkaan työntekijöillä oli kohtalaiset asenteet. Tulosten mukaan läheisverkostosijoituksissa on haasteellista läheissijaisvanhempien terveysongelmat ja haasteet perhedynamiikassa. Läheissijaisvanhemmuus koetaan velvollisuutena tai pakkona. Poliittiset esteet; resurssit läheisten tukemiselle ovat vähäisiä ja viivästyneitä, hyväksymiskriteerien tulisi olla joustavampia, järjestelmä rajoittaa läheissijaisvanhempien normaalia elämää. Läheisverkostosijoituksia mahdollistaa läheissijaisvanhemmille suunnatut hyvät tukirakenteet. Ammattilaisten suhtautuminen läheisverkostosijoituksiin on ristiriitaista. Ammattilaisilla on myönteisiä tunteita läheisverkostosijoituksen, mutta samanaikaisesti paljon kielteisiä tunteita.

<p>Youth Services Review 27 (6), 595–614.</p> <p>Yhdysvallat</p>			<p>Kielteiset tunteet liittyvät läheisverkostosijoitusten suureen työmäärään, vaikeuksiin suhtautua läheissijaisvanhempien, biologisten vanhempien ja viranomaisten triangulaatioon ja konflikteihin.</p> <p>Ammattilaiset kokevat puutteita toteuttaa tukityöskentelyä ja johdonmukaisen politiikan puutetta.</p>
<p>Ponnert, Lisa (2017)</p> <p>Emotional kinship care and neutral non-kinship care — the struggle between dis-courses. <i>Child & Family Social Work</i> 22 (2), 1084–1093.</p> <p>Ruotsi</p>	<p>Tavoitteena selvittää hypoteettisten vinjettien avulla sosiaalityöntekijöiden arviointia sijaishuoltoapaikan valinnasta lapsille.</p>	<p>Kvalitatiivinen tutkimus.</p> <p>Sosiaalityöntekijöiden (N=14) puolistrukturoidut ryhmähaastattelut.</p> <p>Diskurssianalyttinen lähestymistapa.</p>	<p>Tulosten mukaan sosiaalityöntekijöiden näkevät läheisverkostosijoitusten olevan emotionaalisia. Nämä emootiot voivat toimia ”sitovana liimana” osapuolten välillä tai emootiot voivat peittää lapsen näkökulman tilanteissa.</p> <p>Tavallinen perhesijoitus nähdään puolestaan neutraalina vaihtoehtona lasten tilanteisiin.</p> <p>Sosiaalityöntekijät näkevät lasten tarvitsevan ”oikean perheen” joka koostuu pääsääntöisesti kahdesta turvallisesta aikuisesta, jotka ovat iältään soveltuvia.</p>
<p>Rasmussen, Bo Morthorst & Jæger Sabina (2021)</p>	<p>Tutkimuksessa tarkastellaan kahden tanskalaisen kunnan</p>	<p>Monimenetelmällinen tapaustutkimus.</p>	<p>Sosiaalityöntekijöiden on vaikea astua perheiden emotionaaliseen</p>

<p>“The Emotional and Other Barriers to Kinship Care in Denmark: A Case Study in Two Danish Municipalities.” <i>Child & Adolescent Social Work Journal</i> 38 (2), 201–209.</p> <p>Tanska</p>	<p>sosiaalityöntekijöiden käytäntöjä läheisverkostosijoituksista asiakastapausten avulla. Tavoitteena käsitellä tekijöitä, jotka estävät läheisverkostosijoituksia.</p>	<p>Asiakastapausten analysointi (N=7), haastattelut, havainnointi.</p> <p>Kuntien lähes kaikki sosiaalityöntekijät, esihenkilöt ja perhehoidon konsultit vastasivat kyselylomakkeeseen.</p>	<p>tilaan ja tunnistavat järjestelyissä konflikteja. Esteenä läheisverkostosijoitukselle on lapsen tarpeet terapeuttiselle hoidolle, liian samankaltaiset standardit läheissijaisvanhemmille kuin tavallisille perhehoitajille. Lisäksi läheisverkostoja ei oteta systemaattisesti osaksi sijoituksen päätöksentekoprosesseja.</p>
<p>Rowlson, Ester & Shabbar, Fatin (2024)</p> <p>Exploring Stability Within Kinship Care From the Perspective of Kinship Carer Advocates. <i>Child & family social work</i>, 1–11.</p> <p>Australia</p>	<p>Tavoitteena selvittää läheissijaisvanhempien edustajien näkemyksiä tekijöistä, jotka edistävät läheisverkostosijoitusten pysyvyyttä.</p>	<p>Kvalitatiivinen tutkimus.</p> <p>Asianajajien (N=10) puolistrukturoidut haastattelut.</p>	<p>Ammattilaisten näkemysten mukaan on tärkeää tunnistaa pysyvyys ekologisessa hoivajärjestelmässä, tukea tarvittavia asioita pysyvyyden saavuttamiseksi ja epävakauden tunnustaminen läheisverkostosijoituksissa.</p> <p>Edustajat korostavat tarvetta täytäntöön panna koko perheen käsittävä traumaperustainen tuki.</p>
<p>Moberg Stephenson, Maria & Källström, Åsa (2020)</p> <p>Constructions of young migrants’ situations in kinship care in a Swedish suburb by social workers in a non-governmental organisation mentoring programme. <i>Qualitative Social</i></p>	<p>Tarkastellaan miten kansalaisjärjestön mentorointiohjelmassa työskentelevät sosiaalityöntekijät konstruioivat nuorten maahanmuuttajalasten tilanteita läheisverkostosijoituksessa ruotsalaisella esikaupunkialueella ja miten nämä konstruktiot muuttuvat ajan kuluessa.</p>	<p>Kvalitatiivinen tutkimus</p> <p>Sosiaalityöntekijöiden (N=8) puolistrukturoidut haastattelut.</p>	<p>Sosiaalityöntekijöiden kuvaavat lasten tilanteita läheisverkostosijoituksissa:</p> <p>1) yksinäisyyden ja tuen puute sukulaiskodeissa, 2) vieraantumisen paikallisessa naapurustossa ja sukulaiskodissa, 3) sosiaaliset, kulttuuriset ja</p>

Work: Research and Practice 19 (5–6), 901–916.		perheeseen liittyvät tekijät luovat turvallisuuden tunnetta.	
Ruotsi		Sosiaalityöntekijät kuvaavat yksilöllisinä tilanteina, joissa on vahvuuksia ja haavoittuvaisuuksia ja kuvaavat läheisverkostosijoituksia kompleksisina kokonaisuuksina.	
Vuolukka, Kaisa (2024)	Tavoitteena tuottaa tietoa lastensuojelun sukulaissijoituksista. Tarkastelun kohteena on lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden arviointi- ja päätöksentekoprosessi, kun arvioidaan sukulaisperheen tilannetta lapsen sijoituksen näkökulmasta.	Kvalitatiivinen tutkimus Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalihojaajien fokusryhmähaastattelu (N=17), havainnointiaineistot ja asiakaskertomukset.	Sosiaalityöntekijöiden arviointityön keskiössä sukulaissijoituksessa on lapsen etu, johon liitetään pysyvyyden tavoittelu ja riskien arviointi. Sukulaissijoitusten erityisyys liittyy ihmissuhteisiin ja kiintymyssuhdeteoreettiset tekijät hallitsevat sijoituksen perustetta. Suvun ristiriitaiset suhteet haastavat lapsen hyvinvointia. Sijoituksen institutionaalinen rooli asettaa odotuksia sukulaisia kohtaan ja muuttaa ihmisten välisiä suhteita. Lainsäädäntö ohjaa sosiaalityöntekijöitä arvioimaan ensisijaisesti läheisten roolia huolenpidon järjestämisessä.
Suomi			
Wu, Qi & Snyder, Susan (2019)	Tavoitteena selvittää mitkä tekijät ohjaavat päätöstä sijoittaa lapsi läheisverkostoonsa. Tavoitteena myös tietää mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että osa	Kvantitatiivinen tutkimus. Logistinen regressioanalyysi. Aineistona käytetään nuorten hyvinvointia koskevan	Analyysin mukaan iältään vanhemmat lapset pysyvät lastensuojelun läheisverkostosijoituksissa. Tämä voi johtua siitä, että mielenterveys- tai käytöshaasteet ovat helpommin

<p><i>Family Social Work</i> 22 (2), 161–186.</p> <p>Yhdysvallat</p>	<p>lapsista siirretään lastensuojelujärjestelmän piiristä palkattomiin läheisverkostojärjestelyihin – yksityisiin ja vapaaehtoiisiin läheisverkostosijoituksiin.</p>	<p>kansallisen tutkimuksen tietoja, joka tuottaa informaatiota lapsista ja läheissijaisvanhemmista läheisverkostosijoituksissa (N=790).</p>	<p>havaittavissa vanhemmilla lapsilla ja nostaa palveluiden tarvetta.</p>
--	--	---	---

Liite 2: Temaattinen analyysi.

Alateemat	Teema	Yläteema
Emotionaalinen kiintymys Luonnollisuus Perhesysteemien muutokset Läheisten väliset jännitteet Perhedynamiikkojen haasteet	Perheyhteisyys	
Sijoitusten pitkä kesto Läheissijaisvanhempien sitoutuneisuus Kuormittuneet sijoitukset Pysyvät traditiot Pysyvyyttä suhteissa	Pysyvyys	Kompleksinen harkinta
Turvallisuuden tunne osapuolille Turvallisuuden arviointi yksityisissä tiloissa Haitalliset kasvatuskäytänteet Vaikeaselkoiset tilanteet Yhteydenpidon ja valvonnan haasteet	Turvallisuus	

Alateemat	Teema	Yläteema
<p>Läheisverkostosijoituksen työprosessi</p> <p>Läheisverkosto lastensuojeluprosessissa</p> <p>Taustaselvitykset ja kriteerit</p> <p>Taidot ja koulutus</p> <p>Muut sijoituspäätökseen vaikuttavat tekijät</p>	<p>Ammatilliset arviointikäytännöt</p>	<p>Harkinnan taustatekijät</p>
<p>Lainsäädännöllinen velvoite ensisijaisuudesta</p> <p>Lainsäädännön rajoitteet</p> <p>Organisaation resurssit ja tuki</p> <p>Organisaatioiden puutteelliset menettelytavat</p> <p>Taloudellinen tuki</p>	<p>Lainsäädäntö ja organisatoriset tekijät</p>	